NAAMANIS BENSENII

EXERCITATIO POLITICA

DE

SUMMÆ POTESTATIS SUBIECTO

VINDICATA

A IOANNIS FIGLOVII

aliorumque ineptiis & calumniis, quas parturit liber De imperio absolute & relate considerato, oppositus

V. Cl. HERMANNO CONRINGIO.

Præmissa est ejusdem CONRINGII Epistola de hoc ipso negotio.

HELMESTADII

Cura HENNINGI MULLERI Acad. Typ.

CIↃ IↃ C LI.

SERENISSIMO ET CELSISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO

FRIDERICO

HEREDI NORWEGIÆ, DVCI SLESVVICI, HOLSATIAE, STORMARIÆ ET DITHMARSIÆ, COMITI OLDENBVRGIACO ET DELMENHORSTANO,

PRINCIPI AC DOMINO MEO CLEMENTISSIMO

FELICITER ATQUE FELICITER!

CVnctis rebus, SERENISSIME PRINCEPS DOMINE CLEMENTISSIME, inesse quendam veluti orbem, ac quemadmodum temporum vices, ita Rerumpublicarum verti, ipso annorum usu edocemur. At vero rerum momenta, quibus fiat, ut omnia veluti in circulum agantur, non nisi à sapientioribus recte animadvertuntur. Inter eas

certe, quæ ad imperia civilia vel transformanda vel destruēda faciunt, haud postrema censeri possit ingenij humani volubilitas, ac novitatis amor; *novis* namq; *semper cupiditatibus*(ut loquitur Philosophus Romanus)*non quid habeamus sed quid petamus inspicimus: non in id quod est, sed quod appetitur, intenti: Quicquid enim domi est, vile est. Sequitur autem, ut ubi quod acceperis, leve novorum cupiditas fecit, auctor quoque eorum non sit in precio. Amavimus aliquem & suspeximus & fundatum ab illo statum nostrum professi sumus: deinde irrumpit animum aliorum admiratio, & ad ea impetus factus est, uti mortalibus mos est ex magnis majora cupiendi: protinus excidit, quicquid ante apud nos beneficium vocabatur.*

l. 5. de Benefic. c. 5.

Hujus rei ut exempla omni ævo longe uberrima, ita seculis proximis observare fuit multo luculentissimum pariter ac perniciosissimum. Quamvis enim nullo non tempore reperti sint homines privatim degeneres, in publicum exitiosi, qui rebus compositis nihil spei haberent, ac proinde civile frenum detestarentur; hocce tamen inprimis insuirexêre sa-

re fanatici nonnulli, qui beneficiorum à Regibus Principibus atque Aristocraticis Dominis in se suosq; majores collatorum parum memores, libertatem ac speciosa nomina jactantes, civile vinculum rescindere, atq; adeo humanam societatem ipsam, imo universi compagem convellere sunt conati. Enimvero cum civile imperium, qui nunc sunt mores mortalium, unicum sit fulcrum humanarũ rerum, atque adeo sine eodem *nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum universum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus possit*, facile apparet, quantum periculi nova illa pestilentissima doctrina sub specie status popularis nobis portendat. Atque huic tamen ipsi, ac si in convulsionem universi conspirarent, quamplurimi tam sacri quam profani ordinis nomen dederunt. Illi quidem partim ut mustea nec in ratione veri fundamentum habentia dogmata eo commodius propugnarent, partim nova dissemiarent, nihil non sibi in summos permisere Principes & capita. Etenim, postquam natum erat consilium de rebus suis vel stabiliendis *Cic. 3. de Legib.*

 vel

vel novandis, nihil non sibi tentandum arbitrabantur, quo, quod animo occæperant, eo promptius exsequerentur; cumq; adeo ausis suis parum æquos deprehenderent eos, qui cũ summa rerũ erant, ante omnia hosce vel refrænandos, vel, si nollent, trucidandos sibi sumpserunt. Neq; bene gerendæ rei occasio ipsis deesse poterat; per cuniculos namq;, cum vi minus pollerent, atq; sic aperto Marte pugnare non auderent, negotium aggressi, Religione in suum commodũ abutebantur, subque pietatis specie sensim hominũ animis ingerebant doctrinam de reip. primorib⁹ coërcendis, quæ hac tempestate tam altas egit radices, ut ægre evelli posse credatur: maximè quidẽ postquam magistri profani in reliquorum sententiam propendere cæperunt. Ex eo scilicet horrendæ voces auditæ deposcentiũ summos Principes, ut malæ fidei possessores, ad carceres, ad gladios, & mirum sit, nisi tandem etiam ad ipsas rotas.

Ego quidem, cum Rerumpublicarum pestem hanc indies magis magisque effervescere, ac summorum Principũ capita petere animadverterem; totum negotium

gorium, quæ mea est tenuitas, complexus animo, operæ precium facturus mihi videbar, si probe mecum omnia dispicerem. Vbi vero serio in hanc curam incubueram, visus fuit totius disputationis cardo in eo quidem verti, *an*, quod hodiernorum Politicorum multi affirmant, nos vero præfractè negamus, *summum imperium naturaliter debeatur populo, cumque eodem tam arctè sit connexum, ut nulla ratione vel avelli vel abdicari queat, non magis quam vita qua quis fruitur? An*, quod inde educitur, *Reges, Principes ac Aristocratici Domini sint malæ fidei possessores, àtque adeo mortaliter peccent, si summi imperij jura usurpent?* Et denique, quod itidem inde elicere conantur, *an populus capitalis peccati reus sit, si Principum &c. Imperium patiatur, ac non potius potestate, sique resistunt, fortunis ac vitâ evertere eosdem teneatur?* Vt vero eo magis constaret, quid veri falsivé nova hæc doctrina haberet, constitueram mecum more Academico libellum thesium conscribere, eundemque publicè examinandum proponere: quod & ipsum ante annos plus minus duos Præside HERMANNO CONRINGIO Professore hujus Academiæ celeberrimo ac Præceptore æternum venerando factum est. Quæ res cum alios multos, tum inprimis quendam ex hac Academia excesse publice jussum male habuit; igitur pro eo, quo Academiæ Patres prosequitur odio, in Clarissi-

tissimum *CONRINGIUM* stringére calamum, ejusque famam congestis hunc in finem variis (sit venia verbis) mendaciis & calumnijs lacerare non erubuit. Quas, cum metus esset, ne incautis & harum rerum ignaris imponeretur, & sic macula aliqua *CONRINGIANO* nomini inureretur, pro ea quam Praeceptori optime merito debeo pietate paucis retundendas putavi. Quando vero thesium nostrarum libellus in Vestrum *SERENISSIME PRINCEPS, DOMINE CLEMENTISSIME*, nomen fuit editus, neque ab instituto nostro alienum fore existimavimus, si vindicias hasce pro veritate nostrarum thesium, atque adeo pro legitima Principum, Regum, aliorumque summorum capitum potestate adversus capitales hostes astruenda conscriptas *SERENISSIMAE VESTRAE CELSITUDINI CONSECRAREM*, devota mente obtestans, ut quemadmodum positiones saepe laudatas, ita etiam vindicias pro iisdem serena fronte accipere, mihique & meis studijs favere ne dedignetur. Rex Regum ac Dominus Dominantium, *SERENISSIMAM V. CELSITUDINEM CUM CONIUGE ET PROLE SERENISSIMA* ab insidiis Diaboli ac maleferiatorum hominum tutam ac salvam praestet. Scribebam in illustri Iulia Nonis Augusti anno 1651.

Serenissimam Vestram Celsitudinem
humillime colens

NAAMAN BENSEN.

HERMANNVS CONRINGIVS

NAAMANI BENSENIO,

Præſtantiſſimo virtute & doctrina Iuveni, iisque nominibus ſibi cariſſimo

S. P. D.

PRobo conſilium tuum, cariſſime Benſeni, quod conſtitueris reponere nonnihil improbis Figlovij criminationibus. Si ſane illæ mereantur reſponſionem aliquam, & unus par tu es illi rei, ut qui jam tum hac ætate ad longe majora ſis idoneus, & par eſt tute unus hoc ut agas. Etſi enim nomine tuo diſſimulato in me calamum ſcurra ſtrinxerit, noſti tamen in omni illo libello, quem petit, nihil meum eſſe, ſed ex tuo omnia penu profluxiſſe; neque me amplius aſtrictum ad ulteriorem ejus defenſionem poſt publicum ſcholæ noſtræ examen jamdudum inſtitutum. Ea nimirum eſt conditio exercitationum iſtiuſmodi ſcholaſticarum, in rebus præſertim levioribus, quales quæſtiones meo Galeno λογικαὶ dicuntur, ut illæ ludi quidam ſint διαλεκτικῆς γυμνασίας: ut oſtendat reſpondens, quid poſſit in defendenda propoſita

poſita theſi, opponens quid in ea oppugnanda: perinde ſicut olim dialecticæ diſputationes non fuere ζητητικαὶ τοῦ ἀληθοῦς, ceu loquebatur Aphrodiſæus Alexander. Eo ſane animo ſoleo ego præſidium diſputantibus commodare: eoque ſæpenumero patior proponi theſes à ſententijs meis alienas, tantum ſi ſperem in corona illa ſcholaſtica per reſpondentem meum poſſe eas defendi. Inique profecto mecum comparatum eſſet, ſi omnia, quæ in iſthac arena aliquando ſum tutatus præſidio meo, præſertim ſi me auctore non ſint propoſita, (ut ſunt pleraque) inter meas ſententias velis numerare, egoque tenear illa ſerio adverſus omnes omni tempore defendere. Si qua igitur defenſione opus ſit theſibus tuis, mi Benſeni, illa profecto non à me expectanda eſt, ſed abs te, qui earum es auctor. Nec tamen video qui vel tu poſſis iſthuc jure adigi, ſi provocâris ad Reſpondentum privilegia, qui nequaquam tenentur theſes ſuas rationibus approbare, aut extra publici examinis actum ſuper iis cum quopiam contendere. Sed & ea ſunt Figloviana, ut ultricem lictorum flammam potius mereantur, quam doctam aliquam confutationem tuam. In illa ſcilicet incidimus tempora, quæ & calumnijs in Iuliæ noſtræ ſcripta, dicta, facta, patulas præbent aures, & per novam illam poplicolarum doctrinam, quam

ſcurra

scurra tuetur, omnibus rebuspublicis universi terrarum orbis, horribilem μεταμόρφωσιν minitantur. Et vero eo plus damni fortassis ab ijs chartis est metuendum, quod in media Germania, loco illustri, à Theologo primario lectæ non rejectæ tamen, à ICto summo non lectæ tantum, sed & manus signo approbatæ, ibidem lucem viderint, & frequentissimis nundinis huc illuc liberè sint divenditæ; cum contra theses tuæ intra scholæ pene limites sese (ut solet) continuerint. Vt proinde, nisi respondeas, facile credi possit, thesibus tuis probata illa omnia, vel potius me probare, quæcunque scurra mihi adscribit: cum tamen eorum magna pars non mihi, non tibi unquam, vel per somnium venerit in mentem: sensim etiam Cromvvellica doctrina, auctoritate magni doctoris stabilita, in Germaniam nostram, summa cum reip. noxa queat recipi. Quæ causa hominem impulerit, ut te dissimulato, quem non ignorabat thesium auctorem esse, in me virus suum maluerit expuere, equidem nescio. Hoc scio, nullo verbulo me illi unquam vel molestum fuisse, (nec enim mihi fuit notus) antequam præmissu tuarum thesium, maledicis litteris in caput meum credulam plebem inclutæ vicinæ urbis concitasset. Pudet meminisse, quas tibi nebulo turbas adversum me commoverit, nihil tale opinantem,

& reipublicæ patriæ ergo profectum peregre, majores daturus, nisi prudentum consilio Deus avertisset periculum. Pene mihi persuadeo, natum in me odium singulare ex eo, quod visus ipsi sim Mislentianam improbitatem nonnihil ipsius opinione acrius insectari. Quantum enim ex aliis intelligo, illas iniquas partes calide est solitus suscipere, dum hic apud nos viveret. Et vero non desunt viri prudentia eximij, quibus, ex eodem isto partium studio Lipsiæ quoque favorem illum erga hunc hominem ortum, ut licuerit illi per unum & alterum ex summatibus tam petulanter mihi insultare, verisimile videatur. Quorum ego rationibus hactenus tamen nolui fidere, (quid enim? *tantæ ne animis cælestibus iræ?*) etsi minime omnium me lateat, quanta sit factionum vis in partium studio, quale cum æterno & seculi hujus, & Ecclesiæ nostræ inter Protestantes primariæ opprobrio, hisce aliquot annis rursum incipit. Non diffiteor tamen, nihil me causæ invenire, quamobrem & Hülsemannus & Carpzovius, quorum in potestate fuit avertere vel certe moderari, tantam injuriam mihi ab ejusmodi scurra passi sunt fieri, ne quid de re ipsa nunc dixero. Etenim cum Carpzovio nihil mihi hactenus amicitiæ intercessit quidem, nulla tamen unquam re fuit à me læsus. Nam quod audio conquestum,

me

me ab ipſius ſententijs nonnullis diffidere, non negaverim equidem; nunquam tamen ille ſive ſcripto aliquo, ſive in Academicis διατριβαῖς ullo verbulo, nominatim à me eſt tactus. Niſi autem vehementer fallor, non ille eſt Carpzovius (in Politicis ſane vel Imperii noſtri negotiis, de quibus forte non idem affirmamus) ut diſſentire ab illo injuria ſit. Cum Hülſemanno & patria mihi communis eſt, & aliqua ex parte prima in ſcholis inſtitutio. Ex quo uterq; profeſſorio fuit munere ornatus, per literarum frequens commercium aliquot annos arctior inter nos amicitia culta eſt. Ejus fiducia fretus, ſimulac per amicum intellexi, quid Lipſiæ (ubi tũ recens advenerat ſuffarcinatus maledicis chartis, quas alibi, operâ tributaria per neſcio quos juſti atq; injuſti magiſtros adjutus, commaculaverat) moliretur Figlovius, & quidẽ Hülſemanno & Carpzovio conſciis, ſtatim & literas ad Hülſemannũ dedi, (niſi quid me falli) quales amicus amico ſolet ſcribere, & ſimul miſi tabulas publicas Senatus noſtri Academici, quibus ex hoc loco facinorum variorum cauſa novus illorum hoſpes erat non adeo pridẽ relegatus. Recitabo tibi illas utraſque Benſeni, ſaltim ut per te alij intelligant cauſam omnẽ, ſimulq; eo rectius judicent, num quæ mihi ſit facta, ab Hülſemanno præcipue, injuria necne. Epiſtola hæc erat:

 Pluri-

Plurimum Reverende Clarissime atq; Excellentissime Vir, Domine Amice & popularis honorande,

NOn adeo pridem commendavi tibi juvenem fiducia amicitiæ nostræ, eodem animo ad te nunc redeo famam honoremq; tibi commendaturus. Intellexi nimirum nomen meum ut & totius Academiæ nostræ perstrinxisse indignis modis Figlovium quendam, eumque in eo jam esse ut calumnias suas vestris non typis tantum publicet sed etiam præconiis exornet. Atque ego quidem non est quod nomini detrimentum aliquod metuam, sive auctorem sive rem ipsam spectem. Auctor enim qualis sit testimonium Academiæ publicum quo hinc jussus est exire, satis ostendit. Theses vero quas oppugnandas nebulo suscepit quantum intelligo, non me habent auctorem sed illum qui respondentis partes egit, id quod ne quidem ipsummet illum scurram latet. Neque illæ aliud quidquam defenderunt, quam non semper summam reipubl. cujuslibet potestatem jure penes populum esse, sed interdum etiam penes unum regem & principem, interdum penes multos, interdum ex parte penes unum aut multos aut omnes. In quam sententiam universus pene sapientum ordo hactenus consensit. Imo totus mundus; quippe quum fundamentum sit omnis μοναρχίας, ὀλιγαρχίας, ἀριστοκρατίας, quo subruto omnes respubl. totius mundi convelluntur. Hanc thesin itaque vindi-

care

cere à maleferiatorum nebulonum oppugnationibus facillimum profecto est. Neque vero possum animum inducere, quemquam in ampliss. Vestro Academico ordine scurrilis hominis chartas impiam Anglicanorum Parlamentariorum haeresin propugnantes probaturum, aut ut typis publicentur permissurum. Quoniam tamen fortassis negotium omne haud æque omnibus est perspectum, neque velim famam meam ab impuro cane admorderi, interim dum mihi in aulam Suecicam est eundum (id quod fiet Deo volente perendie) rogo te etiam atque etiam, uti pro ea qua vales auctoritate furiosi scurræ latratus compescas: quod ipsum a Brunsuicensis Urbis est Senatu factum, cui tamen cum Principum Brunsuicensium famosa insectatione studuit nebulo blandiri. Non dubito & bene te velle cum nomini meo tum ipsi veritati, & posse te facile improbos conatus prævertere. Sane illud utique interfuerit quoque loci vestri: utpote qui permissa chartarum illarum publicatione non poterit non maculam sibi insignem contrahere. Vale vir Excell. & favere mihi perge. Helmstadij 17. Maij 1650.

Plur. Rev. dignit.

Tuæ

Cultor

HERMAN. CONRINGIUS D.

Iun-

Iungam epistolæ edictum Senatus nostri:

Prorector & Senatus Academiæ Iuliæ.

TRiennium fere est quando Tu, Iohannes Fichlovi Insterburgensis Borusse, in numerum civium nostrorum receptus promittebas, & jurato quidem ut mos fert, te nobis obsequium & reverentiam, & quicquid leges nostræ requirunt, (requirunt autem nihil aliud quam quod in S. Decalogo ab unoquoque Christianorum exigitur) bona fide præstiturum. Et memorem quidem te sanctæ hujus promissionis futurum, legibusq; nostris obtemperaturum, omnes tum sperabamus. At vero præter omnem spem ita te hic gessisti, ut quod dolemus, multorum criminum reus factus sis. Cum enim non ita pridem civi cuidam oppidano sine caussa (quam enim tu prætendebas nullam prorsus judicavimus) grave vulnus inflixisses, & iis, qui pro tua pariter ac publica salute excubias agunt, quod te ut à convitiis & vi illa desisteres severe dehortati essent, incendium seditiosa voce minatus fuisses, nosq; ut vulnerato quæ in curationem impendisset, & quicquid ei præterea abesset (perparvi autem illud æstimatum erat) restitueres, sententia nostra tibi mandassemus, dilata in aliud tempus pœna, in nostrũ judicium ejusq; inde ab ipsa Academiæ introductione receptum procedendi morem non tantum sic invehebaris, ut omnem modestiam te abjecisse judicaremus, sed etiam peccatum abs te nullum eâ in re commissum, imo si non fecisses (de vulnere autem inflicto sermo erat) adhuc te facturum impia voce asserere

non

non dubitabas. Nec his contenta fuit insignis tua malitio sed cum sententiam nostram pœnalem parumper suspenderemus foreq; putaremus, ut quod arresto Academico obstrictum te reliqueramus, ad meliorem mentem interea redires, aut saltem ad facinus novum non pergeres, tantorum criminum reus, non erubuisti honestissimorum hominum famæ insidiari, eamq; apud alios passim malitiosè in discrimen vocare, sed irrito plane conatu, adeo ut in publico judicio sponte tua & nemine cogente palam tandem fassus sis injuriam te hominibus integræ famæ fecisse, ac mendacium te dixisse tuamet manu testatus fueris. Parum autem nimis tibi visum fuit ejusmodi patrare facinora, nisi etiam magistratui contra fidem jure-jurando datam insultares eique si quid in te adversi (pro merito tamen tuo) statueretur, dira & horrendam dictu extrema fere minitareris. Ne quid nunc de eo dicamus quod contemtor sacrorum fueris, quod duello legibus nostris severe interdicto, cum aliis aliquoties dimicaveris & alia legibus nostris adversa, commiseris. Quæ omnia inveteratam tuam & ab ipso diabolo tibi paratam malitiam luculenter demonstrant. Ne itaq; nobis legibusq; nostris diutius insultes, Te Iohannem Fichlovium Insterburgensem Borussum unanimi hoc nostro decreto ad annos XII. ex hac Academiâ Iuliâ relegamus, ex eaque exesse jubemus. Agnosce si sapis paternam hanc animadversionem qui longe graviorem promeruisti, & quoniam hic noluisti, apud alios resipisce Deumq; bonam

mentem roga nisi dignam facinoribus tuis pœnam & tandem æternam perniciem incurrere velis. P.P.d.17. Martii Anno cIↃ IↃ c L.

Utrumque hoc rectè traditum fuit Hülsemanno, & quidem paucos intra dies, adeoque sic satis tempestivè, & re omni fortassis adhuc integrâ. Neque forte dubites Carpzovio per Hülsemannum eadem communicata. Etsi vero uterque non legerit tantum Figloviana, verùm etiam (ut sui quisque ordinis est primas) in illa censorem egerit, Hülsemanni quoque auctoritate nonnullæ plagulæ iis sint detractæ; apud neutrum tamen tantum valuit æqui, & honesti, & veri ratio, (ne quid dicam de communis patriæ & amicitiæ juribus) ut putida in famam meam, & totius Illustris scholæ nostræ convitia & mendacia, per scurram facinoribus suis adeo insignem jacta, delerentur. Ita per illos censores factum est, ut impuri nebulonis calamo, in celeberrima Lipsiâ, quasi coram orbe universo, Iulia nostra proclamata sit, *tanquam semper aliquid monstri alat*; *ego pestilentissimorum hominum cœtui adscriptus, degener Frisius, Illustrissimi Ostfrisiæ Comitis Consiliarius titulatus* (nisi fallor autem perinde hoc illi est, atque non sim reapse eâ dignitate, sed tantum nomine tenus, & ne id quidem forte ullo merito) *dignus qui in Anticyras mittar*, & similibus aliis nominibus audiam. Immo etsi ipsamet disputatio tua, te auctorem præ sese apertè ferat, Hülsemannus etiam ex literis meis id ipsum intellexisset, tamen passi sunt ambo illi per summam injuriam nomen meum exagitari contra conscientiam suam. Certè ut Carpzovium hic excuses, quô tamen colore Hulsemannum focare possis, haud apparet. Cæterùm quæ caussa impulerit, ut ita hæc fieri à scurra in Academiam nostram, & me

& me non minore fortassis, certè non multum inferiore ac Illi forte dignitate, uterque & Christianus, & doctor, & professor celeberrimus, alter Theologus simul & Ecclesiastes, alter JCtus & judicij assessor, & quod caput dixeris, Hulsemannus alter, alter Carpzovius, honesti ac recti postposita ratione, voluerint, etsi multis per sit verisimile, ex insano quodam in hanc Juliam odio id professum esse, tamen aliorum judicio, perinde ut injuriæ vindictam Deo, committere nunc malo. De Carpzovio tu seorsim Benseni habes jure quod conqueraris, quod vel non lectis tuis thesibus tamen probaverit censurâ sua Figloviana mendacia, (quis enim feret in ordinario juridico amplissimi Collegii, ut pronunciet tantum una audita parte? Sanè ut sit hoc fortassis illi ordinarium, tamen est contra justi ordinem) vel vero adeo illas oscitanter legerit, ut non attenderit, quàm multa affingat nebulo illis tuis thesibus, quæ tamen vel tyro aliquis observarit, aut puer qui nondum (ut ille ajebat) lavatur ære. Quàm enim patet, illa quæ ex tuis thesibus exculpit scurra, & mihi adscribis, esse mendacia! Quasi in illis *invadas jura liberorum populorum, eosq; mancipiis exæques; principum manûs ad sanguinem innoxium fundendum præpares; popularem statum ad Orcum usq; deprimas: statum monarchicum ingentibus laudibus, non tamen citra invidiam ornes; simpliciter affirmes, principem non esse propter salutem populi, sed populum propter principem, indefinitam principibus* (hoc est ut ipse interpretatur, *neque naturæ neque gentium decretis, neque conventionibus limitatam*) *potestatem concedas: probes Hispanorum illa, quæ in Americanos isti commisere, aut Græcorum in Barbaros quod sibi arrogabant imperium: tyrannicam potestatem cum vero regum confundas: remp. principi commissam esse doceas, ut propriam & privatam curet utilitatem, homagium nudam ceremo-*

niam esse statuas: primores verò & antistites reip. Brunsuicensis mirum in modum exagites. Et quæ sunt illius notæ alia. Sed fortasse dixerit Carpzovius, solis iis, quæ politici, aut juridici sunt argumenti, à sese calculum tributum. Neque negaverim speciem aliquam inesse huic excusationi, si ἐν θέσει rem omnem agitavisset Figlovius; nunc quum ex professo tuis sese thesibus objiciat, idque unicè agere voluerit videri, non liquet profectò, qui tuam causam censor possit prætendere, veluti illa ad politica à sese approbata non pertineat. Verùm condonetur hæc culpa illi ordinario, quoniam imprudente censurâ sua, illis quæ extra controversiam πολιτικά sunt aut juridica, nomen auctoritatemque suam usque adeo maculavit, ut quemadmodum possit in integrum illam restituere, multis pene videatur ἀδύνατον. Vtique enim approbavit cum alia longè iniquissima, tum illa: *Status monarchicus inter cæteros eminet quidem, ast propter fastum ac libidinem dominandi, qui adfectus huic statui plane familiaris, est bonis molestus: summum imperium dependet proximè à consensu, suffragio & voluntate populi, adeoq; non est independens: Summum imperium ratione fundamenti & proprietatis pertinet ad corpus universalis consociationis, cui radicaliter inest, nec ab eo avelli potest, ratione verò administrationis & exercitij spectat ad summum magistratum, cui à corpore reip. est commendatum: Ab omni crimine vacuus est populus, si injustè imperanti publicè renunciet.* Evertunt autem hæc omnium reip. specierum fundamenta ipsa, divino naturæ & gentium omnium jure constituta & hactenus ab orbe usque condito usu recepta, adeoque universum mundum perturbant. Nec enim vel ipsimet Democratici ista quidem concesserint (hactenus certè eorum nulli concesserunt, utpote quum nullus unquam fuerit paulo potentior popularis status, quin imperaverit

aliis

alijs, & ita quidem, ut jura majestatis in illos subditos suos crediderit sibi soli competere, non autem dependere illa à consensione aut suffragio illorum quibus imperat. Sanè populus Atheniensis, & Romanus tale jus sibi in provincias tribuerunt: hodiè Helvetij, Rhæti Belgicogermani liberi, ipsi pridie nati Angli, populis sibi subjectis negant omnia majestatis jura. Liberæ quoque Imperij nostri urbes non profectò credunt suum in vicinos pagos dominium à suffragio agrestium dependere. Sibi solis quoque, non subditis provincijs, jura summæ potestatis tribuerunt olim Spartani, Carthaginenses, & fœderati omnes sive Ætoli sive Achaici, sive Thessali. Non in alia hodie sunt sententia patritij Veneti. Ut desinant calumniæ, quæ solos reges ejusmodi jura sibi arrogare blaterant. Pone vero illa Carpzovio probata. Consequens hinc sanè est, Reges omnes, Principes & optimates, imo uno verbo omnes imperantes, auctoritate populi subjecti dignitate suâ frui, nec nisi meros esse magistratûs, adeoque si populus non amplius in illorum potentiam consentiat, tunc illos ea excidere. A moribus profectò Germanici Imperij nostri hæc alienissima sunt. Vbi illis qui summis magistratibus funguntur, non utique à populo suo subdito, sed à Cæsare regalia quæ appellantur, quæque haud exiguam constituunt majestatis jurium partem, solent concedi, idq; jam octingentorum amplius annorum spacio, obtinuit ex quo nimirũ Germania universa Francorum armis victa, in victorum Regum ditionem devenit. Quàm verò & illa juribus imperii nostri publicis adversantur! *Matriculas Imperij vetustissimas esse perfectissimas, & majore reliquis auctoritate: Ejus quod urbs aliqua sit immediate Imperio subdita signum esse merum & mixtum imperium, jus constituendorum magistratuum, jus venandi, jus cudendæ monetæ, item quod*

ejus nomen in matriculis vetustissimis reperiatur. Omnia sanè hæc Figloviana sunt, & ad jus publicum Imperii nostri pertinent: ac proinde & à Carpzovio sunt probata. Nescio an censor ille extra classem juridicam, & politicam projecta velit, adeoque nec probâsse videri cupiat illa, quæ Figlovius passim interserit ad historiam rerump. pertinentia. Quæ intersunt & ista de urbe Brunsvigâ, Serenissimorum Ducum nostrorum juribus, & sententiis summi judicii Cæsarei Cameralis διαῤῥήδην opposita, invitis illius civitatis melioribus, & scurram aversantibus. Spero non probâsse. At delere oportuit improbata. Fortassis verò nihil eorum, quæ modo dixi, seriò probavit Carpzovius. Qui enim istiusmodi placita doctor, & professor juris non à multis, quique Serenissimo Electori sacramento adstrictus vivit, tueatur, quæ & juri omni adversantur, & nata sunt humanæ societati turbandæ, & ipsiusmet sui Domini è majoribus in sese derivatam legitimè potestatem evertunt. Cæterum & Hülsemanno non potuerunt non saltim pleraq; illorum displicuisse, ut & illa quæ de jure regio Hebræorum disserit Figlovius. Longè sanè alia & meliora docuit *cap. xx. Extensi* sui *Breviarij.* Et tamen in sacro hôc libro, nihil eorum etiam ab illo est emendatum. Vehementer vereor, ne arriserit liber tantum quod mihi maledixerit, qui faveam Calixto nostro. Perinde ut quondam Cascellius, an nux pinea pomum esset interrogatus, *pomum est* respondit, *si in Vatinium miseris.* Ita eadem modò placent, modò displicent, & infanda quoque laudem nunc inveniunt, si petant nostram Iuliam. Verùm ut ad epistolæ initium redeam: etsi Figloviana illa monstra non aliquem cum clava Herculem, sed lictorem cum virga & fascibus mereantur, & in nebulonem ejusque scriptum indubiè animadvertent, quibus hæc à Deo est potestas data, (nec enim

[illegible], quid jam tum sit à magnis Principibus constitutum; operæ tamen feceris pretium, carissime Benseni, si a maledicis chartis theses tuas tuearis, & salutarem orbi doctrinam, prout cœpisti, porro pergas proponere. Nec enim parum est periculi, ab illis novis Politicis Anglicanis, quorum infamia in omne ævum facinora, quemadmodum [illegible] studio, inter sodales laudare & tueri scurra solet, ita nunc & doctrinam, auctoritate tanti viri munitam, & in media Germaniâ, loco celeberrimo publicatam, apud rerum imperitiores quosdam indubiè reddidit nonnihil plausibilem. Optimè autem fortassis omni huic rei consulueris, si simul ipsasmet tuas theses in vulgus edas: quoniam non tantum me pariter ac te à putidissimis calumniis ac mendaciis, etiamsi nihil addas tuentur, sed rem quoque ipsam satis dilucidè & firmiter proponunt. Nequaquam certè habent aliquid, cujus te debeat pœnitere, aut quod lucem publicam meritò fugiat. Meæ sanè famæ abundè arbitror cautum, solâ thesium illarum publicatione: cùm accusationi suæ Thersites non aliud adducat testimonium. Nam quod scribit, me ante hac etiam *Majestatem Cæsaream imminuisse, ut ingens inde mihi fuerit periculum enatum; alibi etiam Brunsvvigam, numerô liberarum Germaniæ urbium exclusisse*, eô argumento, *quod in comitiis Imperij locum non habeat*; adeò spissa sunt mendacia, ut non sit, quod ab iis nomini meo metuam: quanquam postremis si dixissem, non equidem revocarem. Sed & parum moveor Latratibus rabidi canis; quod animal ne non [illegible]etur, dixeris exspectatum ab illo Sirij ortum, uti opportunè scilicet, tempore genuino suo virulento in famam meam & veritatem sæviret. Non dubito verò, quæcunque tibi visum fuerit reponere, Benseni, illa sa-

tis

tis fore liberandæ veritati à calumniis & improbis obje-ctionibus illius ſycophantæ: etiam ipſemet tamen, ubi paulum otij fuero nactus, ſingulari libro oſtendam, quæ auctoritas, & quod jus populo in rep. competat. Numerum teſtimoniorum quo jactare ſeſe nebulo ſtuduit, ſecure potes ſpernere, deprompta illa magnam partem ſunt ex tributorum quibuſdam loculis, & adducta vel ubi nulla opus erat probatione, vel ubi rationem non teſtimonium res exigebat, vel ubi id quod probandum erat cum illo teſtimonio quod adfertur nihil pene niſi unum aut alterum verbulum habet commune. Fidei qua uſus eſt ſpecimen cape ex lepida illa narratione de Alberto Magno quam recitat ex epiſtolis S. Hieronymi, qui tamen octingentis annis Alberto eſt antiquior. Prodijt videlicet homo ex ſchola illorum, quibus religio quidem eſt abſque teſte bis duo eſſe quatuor pronunciare, non verò falſis aut inidoneis teſtibus omnes decipere. Vno verbo teſtimonia illius plæraque inania ſunt plebejæ indoctorum laudis aucupia, non rerum argumenta. Vale mi Benſeni, & quemadmodum hactenus, ita porrò in ſtudiis civilium rerum, ingenium & induſtriam exercere perge. Helmeſtadi in Academiâ Iuliâ X. Kal. Majas, Anno clɔ Iɔclі.

CVM

CVM DEO!

THESIS I.

ANnos per bene multos est, quod periculi non minùs quàm difficultatis plenæ Quæstiones de Principium enatæ Majestate, varios variarum gentium homines mirum in modum exercere cœperunt. Ex illo quidem nos ex aliis aliæ excepêre turbæ, quæ eo usque etiam sunt progressæ, ut Regum de capitibus & Principum comitia exemplo est recentissimum Britannorum parricidium agantur, quasi omnis potestas planè ijs abrogari debeat. Etsi verò ipsum hoc tale est, â quo omnes jure merito abhorrere habeant, cum ipsi naturæ & rationi rectæ bellum indicat, divino & humano juri directè contrarietur, & denique omnem evertat societatem, atque innumera malorum genera secum trahat; nihilo tamen minus nostro & proximis inventi sunt seculis haud pauci turbulentorum hominum, qui, ut est ingenium mortalium novitatis amans, Reges & Principes, emissis hunc in finem seditiosis chartis, omni majestate exuere, & populum rursus induere voluérunt; nulli equidem secum reputantes, populorumne omnium humeris eadem apta sit, nec ne.

II. Primus ex recentioribus quidem, si rectè conjicio, classicum cecinit Romanus quidam patricius, MARIUS SALAMONIUS, (quem Tiraquellus in *l. si nunquam 8. C. de revoc. donat.* Ubi opinionem ejus de partu legitimo censendo, etiamsi biduo post mensem decimum natus sit, proponit, *Virum planè juris & humanitatis doctissimum* appellat) in suis

in suis

in suis de Principatu libris, quos pro ratione ævi eleganter satis conscripsit, & Leoni X consecravit. At verò in omnibus hisce quasi agmen ducit GEORGIUS BUCHANANUS SCOTUS, sui seculi Poëta facilè princeps, & cætera quoque non inverecundè doctus; Qui in Dialogo, quem de Iure Regni Scotiæ conscriptum nobis reliquit, ad summam ingenij felicitatem parem quoque attulit dicendi facultatem; quo ipso factum est, ut incautioribus egregiè imposuerit suis verborum lenocinijs. Ipse enim ille, dum Regem suum cancellis nescio quibus includere satagit, omnes in universum Reges populi in manus tradit, ut potè quem penes (ex ipsius sententiâ) arbitrium est, & vis & norma loquendi agendique.

III. In hanc autem sententiam quasi pedibus ivère plures quoque alij, Viri magnam partem nobiles & eruditi; quorum pars an privato magis odio, an verò novitatis studio magis fuerit accensa, dubium hactenus est. Certè qui sub STEPHANI IUNII BRUTI aut etiam Iunij Stephani nomine latitat, (sic enim ipse se in proœmio, quod alieno nomine edidit, appellat) seu PHILIPPUS MORNAEUS Plessiacus, (ut Hugo Grotius in Apologiâ contra Rivetum existimat) seu ut alij autumant, Politicorū summus H. Languettus, seu quicunq; tandem alius fuerit, ita rem gessit, ut haud sit obscurum Vindicias istas privato potius odio, quàm solidæ veritatis amori deberi. Cæterùm quid IOHANNEM BOUSCHERIUM; hominem religiosum moverit, ut in suo *de justâ* HENRICI TERTII *abdicatione è regno Francorum*, libro, tàm nefariè calamum strinxerit in sacra Regum & Principum capita, tot tantaque perperam, imò contra omnem divini & humani Iuris rationem in illorum scripserit perniciem, nemo facilè, nisi cujus ad notitiam haud quicquam pervenit de periculosis Religiosorum in Gallia tum machinationibus, *i-*

gnorabit. Sed & (quod mirandum equidem) in horum sententiam, incomparabilis vir, justi atque injusti scientissimus, FRANCISCUS HOTOMANNUS in suâ Franco Galliâ & libro de jure Regni Gallici propendere videtur ubi per Francici status Regis ita omnes petit Reges, ut haud obscurum sit, quo loco eos habeat, aut saltem habere velit. Hos tandem longo ordine sequuntur complures alij: LAMBERTUS DANAEUS in suâ Politicâ Christianâ: PHILIPPUS HOENONIUS in Politicis Dispp. ROSSAEUS; Autor scripti, quod haud ita pridem *Postilionis* nomine prodiit; quique nuperrimè contra Clariss. BOXHORNIUM insurrexit, legum (ut se vocat) in Vltrajectimâ Academiâ Studiosus, alijque quam plurimi; ad quos omnes enarrandos & singulos, facto foret opus & viatico, ut cum Plauto loquar. Omnibus illis quantumvis multis palmam præripit IOHANNES ALTHUSIUS, Reip. Emdensis quondam Syndicus, in suâ (ut loquitur) Politicâ methodicè digestâ, atque exemplis sacris & profanis illustratâ; qui pestilenti velut sidere quodam afflatus, eò impudentiæ est progressus, ut ipsa illa seditiosorum hominum deliramenta in formam artis redigere, sacrisque testimoniis scripturæ incrustare, atque sic pro veris & genuinis prudentiæ civilis principiis venditare non erubuerit. Quod ipsum tàm feliciter ipsi successit, ut asseclas haud paucos invenerit.

IV. Verum enim verò quanto majori cum periculo & veritatis, atque privatæ publicæque cum Principum & optimatum tùm reliquorum hominum securitatis est conjuncta hæc contagio, tanto magis, enitendum est, ne longius serpat, omnemque evertat humanam societatem. Conati etiam antehac sunt nonnulli malo huic remedium quærere, egregiamque hac in parte operam præstitere GUILIELMUS BARCLAIUS in lib: contra Monarchomachos.

& in Tr. de Potestate Principp. semper Inviolabili HENNINGUS ARNISAEUS, quondam Academiæ hujus Professor celeberrimus, sed dum in alienis potius oppugnandis, quàm suis occupantur demonstrandis, altiùs profecti ipsam rei indolem, civilisque prudentiæ principia non n. si leviter attingunt, ex quibus tamen quæstio hæc unice videtur discutienda. Post Viros hosce summos nullus, quod sciam, hoc in negotio operæ fecit pretium. Interea tamen & publica & privata exigit necessitas, ut gliscenti malo obviam eatur, & abominanda opinio hominum animis penitus evellatur, veraque iterum instilletur. Quod cum ego, quæ mei est ingenij tenuitas, cum animo cogitarem meo, cæpit cura, nescio quæ inquirendi hanc in rem, mentem subire, summorumq; Virorum spicas legendi. Aggressus autem sum ipsum hoc, quicquid rei est, non tam meâ, quàm Excellentissimi Domini Præsidis, ceu viri in rebus ad civilem prudentiam pertinentibus versatissimi, auctoritate fretus: cujus & ductu mihi nata confidentia hasce Majestatis, sive summæ de potestatis subjecto qualescunque positiones in publicum protrudendi, atq; aliorum examini committendi. Quæ si locum invenerint, quemadmodum apud æquos judices non dubium est inventura; nulli dubitamus quin altera sententia, quæ Dignitati Principum & Optimatum aliorumq; multorum obstrepit, nullo negotio per se magnam partem sit co lapsura. Iam quidem causæ arcem aggredimur.

V. Et initio quidem, à capite suo ut rem arcessamus, summi Philosophi consilio utemur; qui *1. Poster. 1.* cum quædam præcognoscenda semper esse monuisset, si, quod agitur, rectè percipere velis; Διχῶς δ' (ait) ἀναγκαῖον προγινώσκειν· τὰ μὲν γὰρ, ὅτι ἐστὶ, προϋπολαμβάνειν δεῖ· τὰ δὲ τί τὸ λεγόμενόν ἐστι ξυνιέναι δεῖ· τὰ δ' ἄμφω: cumq; omnes inter sanæ qui sunt mentis, aliquam esse Majestatem sive potesta-

verum summam constet, in naturam saltem ejus, quid & qualis sit, inquiremus; hac ut perspectâ eò meliùs discamus, quodnam illius sit subjectum, aut cui deniq; ea competat Potestas summa sive Majestas.

VI. Vt autem & hoc eò rectiùs procedat, vel ipsum illum summum Philosophum in auxilium vocabimus; qui 3. *Polit. 4.* κύριον, ait, μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως. h. e. Majestas est summa in civitate potestas sive summum ubique in civitate imperium. At verò quibus in rebus summum illud imperium consistat, solent varij variè disputare, quo de videatur Hugo Grotius *de I. B. & P. l. 1. c. 3. §. 7.* Philosophus noster, ut alios omittamus, *4. Polit. c. 14.* docet hisce potissimùm absolvi: Magistratuum nimirum 1. creandorum potestate: & 2 ferendarum legum 3. indicendi belli jure & finendi. 4. jure vitæ & necis 5. fisci 6. repetundarum. Verba ejus hæc sunt: κύριον δ' ἐστὶ τὸ βουλευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ συμμαχίας καὶ διαλύσεως, καὶ περὶ νόμων καὶ περὶ θανάτου καὶ φυγῆς, καὶ δημεύσεως, καὶ εὐθυνῶν. Idem *1. Rhetor. c. 4.* alia quoque adiecit; quæ legi ibidem possunt. In quibus omnibus priora tria maximè in republicâ qualibet sunt conspicua. Cum enim imperium illud summum iu duobus hisce maximè sit occupatum, tum ut regat, tum ut tueatur remp.; & verò ad regendam remp. quàm maximè faciat potestas ferendarum legum, & magistratus constituendi, ad tuendam autem jus armorum præcipuè: Hinc adeo apparet, Tria illa in omni rep utramque facere paginam.

VII. Ex hisce quodammodo manifestum est, quænam summæ sit natura potestatis & quæ conditio. Iam nonnihil nobis erit disquirendum, quodnam ejus sit subjectum. Hoc enim multos habet anxios, præ reliquis illos, ut sic dicam, Populares, qui populo majestatem omnem

tribuunt, à quibus etiam ſtat Althuſius *in c. 9. Polit. n. 18. & ſeqq.* Nos Philoſophi noſtri filum hac vice ſequemur, quod ut cum rectâ convenit ratione, ita etiam omni ab ævo fuit obſervatum, & ſecundum ipſum hoc deinde Popularium de opinionibus ſententiam feremus: ita tamen, ut exactè priùs omnia expendamus.

IIX. Philoſophus autem *l. c. capite* nimirum *quarto decimo l. 4.* poſtquam de Poteſtate ſummâ, ejusque particulis pauca præfatus fuiſſet: Ἀναγκαῖον, ait, δ' ἤτοι πᾶσι τοῖς πολίταις ἀποδεδόσθαι ταύτας τὰς κρίσεις, ἢ τισὶ πάσας, οἷον ἀρχῇ τινι μιᾷ, ἢ πλείοσιν, ἢ ἑτέραις ἑτέρας· ἢ τινὰς μὲν αὐτῶν πᾶσι τινὰς δὲ τισί. &c. h. e. *neceſſe eſt vel omnibus civibus hæc omnia decernenda tribuere, vel quibusdam omnia, ſeu uni cuidam magiſtratui aut compluribus, vel aliis alia: vel quædam illorum omnibus, quædam quibusdam. &c.* Quæ verba ſic ſatis produnt divini viri mentem, quando liberationes haſce modò uni, modò pluribus committi aſſerit pro ratione ſtatus Reip. Quid enim hoc aliud eſt, quàm ſtatuere ſummæ poteſtatis, cui illæ conveniunt deliberationes, diverſa eſſe ſubjecta, quibus inhæreat? Et ſanè hoc illud eſt ipſum, quod magnus Magiſter *3. Polit. 7.* diſertè docet; Ἀνάγκη (inquiens) δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα, ἢ ὀλίγους, ἢ τοὺς πολλούς h. e. *neceſſe eſt ſummam poteſtatem, aut unum aut paucos, aut multos habere.*

IX. Hinc quoq; pro ratione κυρίου triplex oritur ſimplex gubernandi forma; quæ reſpectu finis iterum dispeſcitur in rectam & vitioſam, ſic enim pergit Magiſter laudato capite: ὅταν μὲν οὖν ὁ εἷς, ἢ οἱ ὀλίγοι, ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ συμφέρον κοινὸν ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι τὰς πολιτείας· τὰς δὲ πρὸς ἴδιον, ἢ τοῦ ἑνὸς, ἢ τῶν ὀλίγων, ἢ τοῦ πλήθους, παρεκβάσεις. h. e. *quando igitur unus, vel pauci, vel multi communem utilitatem in gubernatione ſequuntur, has eſſe rectas rerump. ſpecies neceſſe eſt: Quando autem ad propriam utilita-*

tem

rem unius vel paucorum, vel multitudinis gubernatur, transgressiones sunt & labes; sive ut alij loqui amant, abusus & aberratio.

X. Quaenam autem sint respublicæ rectæ, quæque vitiosæ, non enarrabimus hoc in loco operosè; sufficit nobis digito saltem easdem notasse: Neque enim tam instituti nostri est rerumpublicarum formas enumerare, quàm ex iisdem demonstrare, quòd summæ potestatis subjecta alia sint atque alia, adeò ut ex varietate illâ ipsæ resp. diversa sortiantur nomina, quemadmodum thesi præcedente dictum est.

XI. Ne quis verò varietatem illam in dubium vocare possit, videbimus, utrum planum facere queamus, easdem cum rectâ convenire ratione & ab ipsâ naturâ qs. decerni. Quod si enim multiplex imperiorum discrimen intuemur, non obscura ejus vestigia reperire est; quæ si curiosiùs nonnihil relegere velimus, apparebit mox id quod diximus. Verùm enim verò ut eò tutiùs incedamus, facem nobis præibet Philosophus noster *Eth. ad Nicom. l. 5. cap. 12.* ubi cum easdem illas rerump. species, pro ratione summæ potestatis distinctas enarrasset; ita fari infit. ὁμοιώματα δ' αὐτῶν καὶ οἷον παραδείγματα λάβοι τις ἂν καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις. h. e. *harum rerump. similitudines & exemplum qs. sumere in familiis quispiam posset.*

XII. Atque hæc quin vera sint, haudquaquam est dubitandum. Si enim paternum intueri velis imperium, reperies sanè in eâ patris erga filium societate figuram regni quandam, (unde & regium vocatur, paterque liberis βασιλικῶς imperare dicitur *1. Polit. 12.*) quæ vel in eo se ostendit, quòd non secus ac Rex subditorum, liberorum curam pater agat, eosque sibi commendatos maximè habeat. Quemadmodum verò regni, ita & tyrannidis imago

imago quædam deprehenditur in familiâ: Non enim tyranni in morem solum pater imperat liberis, si servorum loco eos habeat, (qualis Persarum fuit suos in liberos potestas, & in suos olim Romanorum, qui in liberos non aliter quàm in servos jus habebant vitæ & necis, referente Paulo *l. 11. de lib. & postum. l. ult. C. de patr. potest.*) sed etiam, patris familiâs imperium in servos, semper est tyrannicum: Quemadmodum scilicet tyrannus non subditorum, sed suum quærit commodum, ita in societate herili non servorum, sed solius heri spectatur utilitas. Imagines ergo in familijs duæ sunt tyrannidis; unaque patris est potestas nimia, altera herilis; hæcque adeò rationi consentanea est, illa non item. Rationi certè repugnat, liberos quo servos loco habere; τῶν διαφερόντων γὰρ, ait noster Magister, αἱ ἀρχαὶ διάφοροι.

XIII. Neque minus aristocratiæ & oligarchiæ imaginem quandam in domesticâ reperire est societate. Quemadmodum enim optimatum in imperio, pro dignitate & merito quisque suo fungitur munere & officio, sic quoq; in familiâ maritus tanquam præstantior, summo cum imperio est; uxori etiam suum relinquit jus, quæque domi peragenda omnia. Contingit autem non rarò, ut hæc quoque societas degeneret, si nimirum vel maritus omne ad se trahat imperium; aut verò, si uxor bene nummata (ἐπίκληροι vocat Aristoteles) omnem sibi arroget potestatem; Hac enim ratione fit, ut imperium non sit à virtute, sed, ut in oligarchiis & tyrannide amat fieri, à divitiis & potentiâ.

XIV. Fratrum denique in familiâ societas exhibet nobis politiam, sive ut Philosophus loquitur, τιμοκρατίαν. Enimverò quamdiu in paternâ vivitur domo, opibus pares sunt & censu, æqualemque in paternis bonis portionem

& pote-

& perspicuam habent. Tum verò dignitas eorum eadem est, nisi fortè ætas aliquod induxerit discrimen. Ætate namque si longius distent ab invicem, fraterna illa amicitia quodammodo abit in illam, quæ inter Parentes intercedit & liberos, adeò ut fratrum maximus, à minimo paternâ mereatur coli reverentiâ. Sed & hic non est infrequens [illegible], si quemadmodum fratres plures in imbecilli adhuc constitutâ ætate in diversas partes abierint, nec commune respexerint bonum. Vivum hujus exemplar reperire est illis in familiis, ubi paterfamilias & autoritate & consilio est destitutus; illic enim quisque pro arbitrio se gerit suo, *ita* [illegible] Comici verbis utar, *domini ubi absunt*.

XV. Ecce quàm perspicua, quàm plana, & quasi ex [illegible] (à naturâ enim simplices societates [illegible] habent suum, ceu demonstrat Aristoteles 1. [illegible]) imo quàm ad nostros accommodatissimæ sunt felicissimè mores! Vt mirum sit, reperiri, qui [illegible] summi Philosophi fundamenta in dubium vocare non erubescant. De veteribus, Platone, Polybio, [illegible] nec non Averrhoe, Patritio, qui respublicas variis modis dilacerarunt, jam non dicam; saltem impræsentiarum cum illis, qui pro patronis populi, quamvis perperam se gerere sustinent, paucis agemus; quandoquidem a-[illegible] tàm bene dicta imperant.

XVI. Solent autem hi homines non penes πολίτευμα seu principem potestatem, veluti Aristoteles [illegible], quærere radicem distinctionis rerump., cum tamen ordo, in quo consistit reip. essentia, ab eâ fluat tanquam à capite, quin imò disertè negant, summam illam potestatem in ullo alio, quam in populo esse posse. Hinc Althusius in [illegible] Politic. dicit: *Jura universalis consociationis & imperii [illegible] Politici, ratione proprietatis & dominii pertinent*

ad cor-

ad corpus universale consociationis, seu membra regni. At verò ratione usûs & administrationis, spectant ad summum illum Magistratum, cui à corpore reip. sunt commendata. Cum in Dedicatione antea fuisset præfatus, *Majestatis jura eadem consociationis esse propria, ut etiamsi illa se his velit abdicare, eaque in alium transferre & alienare, nequaquam tamen id possit, non minùs, quàm vitam suam, qua quis fruitur, alii communicare potest. Nam hæc jura Majestatis consociationem universalem constituunt & conservant:* quibus planè gemina licet reperire apud Hoenonium *Disp. 8. n. 36.* & Hotomannum *de antiquo Iure Reg. Gall. c. 19.* & *23.*

XVII. Hisce & hujus generis alijs refertus est libellus iste, indignis profectò, quæ inter eruditos audiantur. Quicunque enim vel leviter & primis tantum labris civilis gustavit prudentiæ præcepta, non potest amplius ignorare, quàm graviter Althusius cum suis asseclis erret; qui pro fundamento supponit, quòd omnis societas civilis pro fine habeat perfectam beatitudinem; Deinde quod omnes Reges, Principes omnesque adeo summæ potestates sint propter populum, & à populo; quæ sunt longè falsissima. Et hoc ex fonte, errores eorum, capitales profectò, promanant, qui nullo negotio evitabuntur, si quis sibi à falsis eorum principiis cavere voluerit.

XIIX. Vt verò idipsum eò commodiùs fiat pauca quædam in antecessum delibabimus, ad scopum civilis societatis, finemque pertinentia. Vbi initio quidem notandum, quòd sicut in simplicibus societatibus, & quidem herili maximè, usu venit, ita quoque in compositis & perfectissimâ omnium ita se res habeat, ut nimirum non semper propter communem utilitatem, utque omnibus ex æquo bene sit instituantur; sed sæpe, imò ut plurimùm, qui sunt mores corruptæ nostræ naturæ, propter imperantium

tiam præcipuè commodum, parentium verò non nisi per accidens.

XIX. Vivam nobis hac in parte prævivit summus Politicorum in operis sui *libro tertio cap. 6.* quando discrimen rerumpub. ostensurus geminum ponit fundamentum nimirum civitatum originem & finem, quibus universam suam de resp. doctrinam superstruat. Verba ejus hæc sunt; *ὑποθετέον δὲ πρῶτον τίνος χάριν συνέστηκε πόλις, καὶ τῆς ἀρχῆς εἴδη πόσα τῆς περὶ ἄνθρωπον καὶ κοινωνίαν τῆς ζωῆς.* h.e. *supponendum est primò, cujus gratia civitas sit constituta & quod sint gubernandi species circa hominem & vitæ societatem:* quibus, nisi valdè fallor, Philosophus diserte indicat, fieri non posse, ut quicquam de rerump. discrimine, memoratu dignum afferatur, nisi antè ultimum scopum civitatis, & humani imperij genera varia perspecta habeas. Hinc etiam in sequentibus id sibi imprimis curæ ubique habet, ut de sese hoc ipsum præstet, cujus nos vestigia legemus.

XX. Et primò quidem loco ad civitatis finem nos convertimus, qui, ut rectè Aristoteles observat triplex censeri potest. I. Mutuum auxilium, ut nimirum tuti adversus injurias tum hominum, tum belluarum esse possimus. Et sanè, quin per hoc primi homines adducti fuerint, ut de civitate instituenda cogitarent, nullum est dubium. Cum enim Caini posteri odia & invidiam aliorum in se contraxissent, atque sic ab alijs sibi metuerent, cœpere de medijs ut nonnulli existimant cogitare, quibus se adversus aliorum infestas incursiones munirent Gen. 4. ut vel ex hoc manifestum esse ponit, etiam ante diluvium civiles fuisse societates. Secundus finis, communis est utilitas (*τὸ κοινῇ συμφέρον, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει ἑκάστῳ μέρος τοῦ ζῆν καλῶς.*) in quantum confert singulis partem bene vivendi & beatè. Cum enim multis homo habeat opus, ut vivat, non

 potest

potest ullus beatè vivere in hac vitâ, (de æternæ enim vitæ beatitudine hic nobis sermo non est) nisi in societate. *Maximè igitur hic est finis*, secundum nostrum Politicum, *& publicè omnibus & privatim*. Tertium, quod homines compulit ad colendam societatem, Vita est: ad hanc enim naturâ omnes feruntur, ita quidem, ut vivendi cupiditate teneantur, etiamsi misere sit vivendum. Quapropter egregia sunt, quæ affert disertissimus Tullius 5. de Finib. *Maximè*, inquiens, *in hoc genere vis est perspicua naturæ, cum & mendicitatem multi perpetiantur, ut vivant, eaq; perferant, quæ Philoctetam videmus in fabulis, qui cum cruciaretur non ferendis doloribus, propagat tamen vitam aucupio sagittarum*. Quò pertinet & servi illud apud Euripidem: *Omni homini, quanquam servus sit, jucundum tamen est lucem intueri*. Sed hæc hactenus de finibus; si quis plura desiderat, adeat quæso primum Aristotelis liberum, ubi fusius omnia sunt pertractata.

XXI. Nunc de altero fundamento, de variis nimirum humani imperij generibus etiam paucis agemus: In domo tum *8. Eth, cap. 12.* tum *1. Polit.* primis capitibus duplex Philosophus imperium constituit; herile nimirum, domini in servos; paternum patris in liberos. Iam verò herile tale est, ut in eo dominus præcipuè suam spectet utilitatem, servi verò per accidens. *οὐ γὰρ ἐνδέχεται*, ait Philosophus, *φθειρομένου τοῦ δούλου, σώζεσθαι τὴν δεσποτείαν*: h. e. Fieri enim non potest, ut servo deficiente servetur dominatio. Hinc in id incumbit dominus, ut servus cibum & vestitum commodum, aliaque omnia habeat, quò dextre, quæ sui sunt officij, exsequi possit: sic Romani solebant in promptu habere medicos, qui curam gererent valetudinis servorum, ne fortè vel per adversam valetudinem vel etiam mortem suis negotiis impedimentum inijceretur. Interea

tamen

tamen per eum & sibi & suis consulit. Quod alterum concernit imperium patris nimirum in liberos & uxorem, id ita sese habet, ut in eo imperans inprimis respiciat utilitatem eorum quibus præest (τῶν ἀρχομένων) suam verò velut per accidens, quippe cum in societate simul sit, ceu præclarè docet Philosophus l. c. h. e. c. 6. l. 3. Et quidem exemplo medici, palæstritæ & (πλωτῆρος) navium gubernatoris. Quilibet enim eorum præcipuè sollicitus est de illorum utilitate, quibus operam suam addixit; deinde etiam de suâ.

XXII. Ex duplici hoc fundamento suam remp. Philosophus exstruit variamque ejus faciem depingit. Tota enim oratio ejus eò tendit, ut ostendat civilis societatis non semper eundem esse finem, quod asserebamus Th. 16. Demonstrat autem è naturâ simplicium societatum herilis & paternæ, ceu partium civilis. Quasi diceret sicut in domo aliud imperium suam spectat salutem, herile scilicet, aliud publicam omnium domus partium, sive membrorum, quod est paternum; Ad eundem modum in rebusp. alijs privatum spectatur imperantium commodum, in alijs publicum. Quæ resp. circa publicum simpliciter occupatæ sunt bonum, illæ sunt rectæ (ὀρθαί) & laudabiles: quæcunque verò soli imperantium commodo indulgent, ad eorumque cupiditates explendas omnia referunt; aberrant (ἡμαρτημέναι) omnes, aque rectis discedunt rebusp. heriles enim sunt. Civitas autem liberorum hominum est societas, quibus cum ita est comparatum, ut unus præ altero contemni nolit, sed sui æquè atque alterius rationem haberi cupiat; quod tantùm abest, in herili ut fiat societate, ut omnia potiùs, aut certè pleraque reip. commoda ad emolumentum imperantium vergant maximè, subditorum autem salus non nisi per accidens,

 & quo-

& quoniam dominorum quoque intereſt ſubditis ut beaè ſit, attendatur.

XXIII. Ex hiſce hactenus liquidum eſt, quàm argute politicorum princeps rerump. diſcrimen docuerit, earumque fontes ab ipſis quidem incunabulis derivaverit; ut profectò aut ſtultus ſit, aut cum ipsâ inanire velit ratione, quibusrum non percipiat exactam veritatem. E diverſo quàm elumbis & flaccida perſonatorum vulgi patronorum ſit doctrina, qui non ſecùs ac ſi ipſis à Deo Ter Optimo Maximo imperium in omnem mundum, ejusque res ſit delatum, naturæ modum ponere eique quaſi præſcribere volunt, quem in adminiſtrandis hujus vitæ negotiis obſervare oporteat. Quantum enim hactenus conſtat, Natura nullum certum ordinem, quam is aliquem eſſe velit, definivit, quem in procurandis civilis vitæ negotijs unicè ſequi debeamus; ſed hoc humanæ potius reliquiſſe videtur induſtriæ, ut pro ratione gentium (neque enim omnes ejusdem indolis atque ingenij) ipſi viderent quid è re ſuâ ſit futurum maximè; ſed de hiſce mox dicemus.

XXIV. Iam enim quaſi in tranſitu noſtris cenſoribus ob oculos ponemus, quàm turpiter ſeſe dederint, quando ab hominibus ſimpliciter illa, quæ humanam conditionem (ſi ſimpliciter conſideres) longe excedunt, exigere non dubitarunt; hoc eſt, ut clariùs dicamus, quando ſummam poteſtatem ejusque jura ita inſolidum omnibus (nullâ habitâ ratione vel conditionis in quâ vivunt) populis aſſcribunt, cumque iiſdem tàm arctè connectunt, ut *non minùs quàm vita* (verba ſunt Althuſij vid. Th. 15.) *quâ quis fruitur, alij communicari poſſint*. Hæc enim ſententia quò eſt inconcinnior, eò diligentiùs ſub incudem revocanda eſt, ſi forte in ordinem nonnihil redigi poſſit. Interea

[illegible] commendabimus illis etiam atque etiam caput lon-
ge doctissimum & elegantissimum, primum nimirum, *l. 4.*
[illegible] ut si forte minus ignoraverint, eadem discant,
quod omnes [illegible], quippe qui pro Politicis se venditent.
[illegible], si rectè memini, summus philosophus præclarè
docet, non satis esse, si illi, qui veri Politici nomen gerere
& mereri volunt, notitiam habuerint optimæ Reip. sed
etiam ab iisdem requiri, ut omnes in universum formas
perspectas habeant. Et sanè si quod res est, dicere veli-
mus, non potest negari, hoc ipsum esse longè verissimum;
quod exemplo omnium artium & scientiarum, quæ cir-
ca totum aliquod genus occupantur, clarum esse potest:
quibus nos enarrandis hactenus supersedemus, ita tamen,
ut experimenti loco unam atque alteram adducamus.
Et primo quidem loco nobis cum medico res erit; cui
sane non sufficit, si optimam valetudinem noverit, & quâ
ratione eadem optimè conservetur; sed præterea etiam ei
incumbit ut ad mediocrem, vel etiam tenuem descendat
sanitatem, eamque etiam cordi habeat; neque enim o-
mnibus, imò verò paucissimis optima competit valetu-
do, quæ est nostra infirmitas. Ita quoque Politicum de-
cebit, cum per corruptos nostros mores optimo statu
frui non possimus, non saltem optimam sibi commen-
datam habeat rempubl. sed etiam alias pro ratione gen-
tium, locorum & temporis, quaque ratione eædem con-
servari velint. Non vacat nunc operosè alias artes in te-
stimonium vocare; concludimus igitur cum Philosopho;
[illegible] τῆς νομοθεσίας καὶ ἰδεῖν, καὶ [illegible]
[illegible]. Neque enim sufficit navium fa-
bro, si optimam noverit conficere, sed etiam lintres ali-
asque navinus bonas compingendi notitiam habere debet;
quod neq; optima ubiq; commoda. Similiter & sartor non
tan-

tantum optimarum vestium conficiendarum rationem novisse debet, sed etiam minus elegantium pro conditione hominis: potest enim fieri, ut alicui vel propter vitium aliquod corporis, vel aliam aliquam ob causam optima non congruat. Et hæc quoque omnia bono Politico observanda; *οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατήν*, hoc est, non solum optimam considerare oportet, sed & eam, quæ in usum cadere potest. Videant igitur Patroni nostri populares, quo cum judicio dicam, an præcipitantiâ? rerum gerendarum normam quasi universalem condiderint, ad quam omnes exigi velint: quâ itidem imprudentiâ populos promiscuè omnes majestatis juribus illis alligaverint, quibus portandis multorum humeri pares nullo modo sint.

XXV. Primò namque (pace, magnorum alias, virorum dicemus) extra omne positum est dubium, reperiri ejus generis homines quàm plurimos, quos, ut loquitur Seneca *cap. 5.* de vitâ beatâ, *in numerum peccorum & animalium redegit hebes natura & ignoratio sui.* Illi enim cum imbecilli prorsus, imò nullâ ferè ratione præditi, brutisque magis sint similes, quam hominibus, haud possunt quicquam præter corporis usum præstare, adeoque semper opus habent duce gressus suos usquequaque adjuvante. E diverso alios natura magnis animis & providâ instruxit solertiâ, ut ad quasvis res, etiam summè arduas, apti esse videantur, & naturâ ad imperandum quasi facti, quemadmodum illi ad serviendum. Atque huc respexit Plato 3. *d. ll.* quando imperantium animis ait admixtum fuisse in primâ generatione aurum, unde honoratissimi facti fuerint: *illis autem*, inquit, *quos ad auxiliandum fieri voluit, argentum indidit, ferrum denique & æs agricolis*

Fertur

Fertur quippe *Prometheus addere Principi*
Limo coactus particulam undique
Desectam, ut ludit Venusinus. *l. 1. od. 16.* & pro conditione suam cuique attribuisse indolem. Quod ipsum ex Platone Aristoteles *2. Polit.* repetit, & pleniùs expressit Homerus *Odyss. 17.*

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνεται εὐρύοπα ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλησιν.

Platoque interpretatus est *l. 6. de Rep.* hunc in modum, *Quos semel ubi dies jam servos edit, mentis vix habent dimidium.* Neque est, quod dicas, posse homines quantumvis rudes cultu veluti edomari, & meliores reddi. Cum enim, ut præclare scripsit Aristoteles, tria sint, quæ ad virtutis cultum pertinent. Natura seu ingenium, consuetudo & doctrina; eaque inter princeps quodammodo sit natura, omninò necesse est humano ingenio sit præditus, qui virtuti operam dare velit. Contingit autem quosdam *figura eadem tantum esse homines & facie, in quibus tamen feritas inesset*, ut ait Cicero, quique adeò nihil minus quàm virtuti exercendæ apti sunt, ac per consequens etiam perfectæ & beatæ societati colendæ.

XXVI. Quæ cum ita sint, planum jam est, aliquos esse homines ejus conditionis, ut, quæ est ingenij imbecillitas, sua ipsi negotia curare non possint, tantùm abest ut aliena; hinc necesse est, ut, cum ipsi per se non sapiant, aliorum consilio & auxilio utantur, si salvi esse velint. Sanè quicquid alij dixerint, experientia sic satis docuit & omni, & præcipuè illo ævo, quo religio Christiana alas nonnihil expandere cœpit quantum homini præstaret homo. Cum enim zelo nescio quo fieret, ut nullo discrimine in libertatem servi assererentur, iique deinde propter intellectus imbecillitatem ne quidem corporis sui cu-

ram gerere possent; ad tantas redacti sunt angustias, ut, nisi publicis sumptibus sublevati, inque xenodochia & nosocomia magno numero fuissent detrusi, fame ipsis fuissent pereundum. Quid quod, cum nec publica illa hospitia omnes illos caperent, ijque per plateas diffunderentur, mendicando vitam sustentantes ingenti copiâ, Valens imperator nec esse habuerit per edictum magnam eorum partem in servitutem retrahere. Æquitati proinde & naturæ ipsi, prudentissimæ rerum matri consentaneum esse videtur, ut, cum ipsi, è re quid suâ sit, non satis videant, alios audiant, ad eorumque nutum sese componant; quod præclarè docuit Philosophus in Politico opere tum alibi, tum *l.1.c.3.& 4.3.Polit.c.ult.7.Polit.c.3.& 14.* Et huc tendunt quoque Ciceronis illa, in fragm.*3 de Rep.* (quæ Giphanio in commentario ad Politica Aristotelis observante exstant apud Augustinum l.4. contra Pelagium) *An non cernimus optimo cuique dominatum ab ipsa naturâ & cum infirmorum utilitate datum? Cur igitur Deus homini, animus imperat corpori, ratio libidini, iracundiaq; & cæteris vitiosis ejusdem animi partib.? &c.*

XXVII. Quæ hactenus allata sunt, citra controversiam locum habent in singulis hominibus. Quod si autem contingat, sicuti non potest non fieri, ut integer aliquis populus servilis ingenij sit, nihil impedit, quò minus eadem observari debeat ratio, maximè cum naturam simplicium composita ut plurimum imitentur. Certè hoc scuto olim Græci adversus omnes, quos vocabant Barbaros, injustè licet, usi sunt; & haud ita pridem adversus nonnullos religiosos, inque ijs Iosephum Acostam, in propugnandis rebus suis Indicis Hispani, Iohanne Sepulvedâ facem prælucente: rectè ne an secùs, non est chartæ hujus disquirere. Quantum aliàs ex historicis constat monumen-

men-

mentis, haud ita multos (si Brasilienses excipias quorum magna pars ferina & effera, atque proinde *in hominem*, ut Seneca loquitur, fuit *cogenda*) reperire fuit tàm exilis ingenii & prudentiæ, ut sui curam ipsi gerere non potuissent. Imò si fides habenda Acostæ *l. 6. & 7. Americanæ historiæ.* Peruvianos inter & Mexicanos florentissimæ fuere Resp. In Chili quoque & Arauco Aristocratiæ sic satis elegantes.

XXIIX. Ex hisce, ni fallor, discere habebunt novi nostri plebis tribuni, quàm incautos se gesserint, quando populorum omnium humeris onus imposuerunt, sub quo multi equidem non queunt non succumbere, quemadmodum Thesibus ab hac proximis probatum fecimus. Nunc superest ut inquiramus, utrum jura illa cum aliquibus saltem populis (omnibus enim ut dictum non conveniunt) tam arctè sint connexa, ut ab ipsis divelli nullo modo queant. Multorum namque annorum experientiâ sumus docti, non raró contingere, ut homines, qui naturâ suâ liberi, talesque nati sunt, ut sibimet sic satis consulere possint, liberrimâ suâ voluntate, vel etiam intervenientem propter causam aliquam juri illi suo renuncient.

XXIX. *Subijciunt se homines* (ait *Cic. 2. Officiorum*) *imperio alterius, & potestati pluribus de causis. Ducuntur enim aut benevolentiâ aut beneficiorum magnitudine aut dignitatis præstantiâ, aut spe sibi id utile futurum, aut metu, ne vi parere cogantur. aut spe largitionis, promissionibusq́ capti aut postremò (ut sæpe nostrâ in rep. videmus) mercede conducti.* Egregia sane ut Tullij omnia, quæque ipsâ experientiâ, & annorum omnium usu comprobantur. Nos ut dictorum de veritate constet, longiùs nonnihil exspatiabimur, & antiquorum monumenta oculis & animis nostris, quantum fieri potest, subijciemus; si tamen prius etiam alias non-

nullas interposuerimus causas, quæ partim homines inducere, partim etiam urgere solent, ut juribus suis cedant, eaque aliorum arbitrio & libidini exponere cogantur. Quemadmodum illis usu venit, qui vel justo bello capti, vel ita alia ratione ad incitas sunt redacti, ut aut serviendum ipsis sit aut pereundum, sed de hisce postea prolixiùs sumus dicturi, nunc quidem ad Tullium revertimur nostrum, visuri, utrum quæ modò nobis affirmaverat, reverà ita sese habeant.

XXX. Initio verò excutiemus cunas rerump. si fortè in illis quippiam deprehendere possimus, quod ad illustrandum nostrum negotium faciat ullo modo. Sanè Philosophius noster, cum de primis rerump. elementis agit, *1. Polit. 2.* indigitare non solum sed & demonstrare videtur, naturã quodammodo ipsam regio gubernandi modo delectatã fuisse, quo cum ipso lacte quasi usa est. Postquam enim dixisset quod pagus sit propagatio domus eorum, quos collactaneos vocamus & natorum natos & qui nascuntur ab illis: Διὸ addit καὶ πρῶτοι ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις, καὶ νῦν ἔτι τὰ ἔθνη; ἐκ βασιλευομένων γὰρ συνῆλθον. Πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται ὑπὸ τοῦ Πρεσβυτάτου: ὥστε καὶ αἱ ἀποικίαι διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ τοῦτ' ἐστιν ὃ λέγει Ὅμηρος:

—— θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων, ἠδ' ἀλόχων.

h. e. *hinc factum est, ut olim civitates, & nostro etiam tempore gentes, regio utantur imperio. Ex his enim, qui regno gubernant, originem traxerunt. Omnis autem domus regitur à seniore, quemadmodum & coloniæ propter affinitatem. Et hoc est quod Homerus ait: jura dat quisq; natis & uxoribus.* Non aliena sunt ab hisce, quæ Iornandes initio libri de regnorum ac temporum successione narrat, quandò hunc in modum loquitur: *Ab origine orbis, primumq; creatione, tàm hominum, quàm elementorum, usq; orbis terræ diluvium, secundum veridici Legisla-*

gulatoris verba Moysis, duo millia, ducentos quadraginta & duos annos collegimus. In quibus annis adhuc rudi & simplici hominum naturâ non reges sed familiarũ capita in suo genere erant. Hæc & hujus generis alia ostendunt, quomodo ab initio homines quasi assuefacti sint, ut alieno sub imperio essent, quippe qui à Parentibus quasi cum ipso lacte hoc ipsum hauserint inq; alios suos nepotes transmiserint. Certum enim est, quod patresfamiliâs ad modum regium, si non ut reges sese gesserint, jusq; vitæ & necis exercuerint. Gen. 38. bello finitimorũ injurias propulsaverint, Gen. 14. & 33. nemini nisi soli Deo subjecti. Gen. 21. & 34. Vt profecto mirum videri debeat, tam subito primos homines à calle recto (secundum populi patronos,) deflexisse, cum quid rectum nondum ipsi perspexissent. *Conf. Platon. init. l. 3. de ll.*

XXXI. Hæc deinde ratio quasi per consuetudinem ad alios quoque, qui variis è locis cohabitandi gratiâ convenissent, devoluta est, ut & ipsi eâdem uterentur, quam à suis quisque parentibus acceperat. Atque ita quidem se habuere initia rerump. Postea autem cum hominum malitia mirum in modum pullulare cœpisset, cœpere sibi quisque consulere: Hinc non paucos sola benevolentia induxit, ut aliorum fidei sese committerent, quorum fortè de virtutibus bonam aliquam spem animo conceperant. Certè Iustinus Romanus scriptor longè castissimus, *Principio* ait, *rerum, gentium, nationumq́; imperium penes reges erat, quos ad fastigium hujus majestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.*

XXXII. Quot & quàm multos beneficiorum magnitudo impulerit, ut cum grati esse vellent, ipsos sese in eorum, qui bene de se meriti essent, manus traderent, dici hic non potest, neque nostri est instituti, annales eorum texere. Certè Cecropi quondam, cum in duodecim op-

pida, palantes coegiſſet homines: Theſeo quoque (quamvis Plutarchus ſolam belli legumq; curam ipſi commiſſam exiſtimet,) & Melantho uſu veniſſe teſtatur Pauſan: in Attic. Strabo *l.6. & 9.* ut cum ſummis beneficijs civitatem demerendo paternum ſuum animum declararent, (regiam enim & paternam amicitiam μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων. h. e. beneficiorum magnitudine diſcernit ſummus Philoſophus *Eth. ad Nicom. l. 8. cap. 13.*) parentum & regum loco haberi cœperint. quâ de re videatur Ariſtoteles, *3. Politic. 14.* ubi expreſsè ait, quod κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους ἐγίγνοντο βασιλεῖς ἑκόντων, καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πάτριοι, quarè verò? addit Philoſophus, διὰ τὸ τοὺς πρώτους γενέσθαι τοῦ πλήθους εὐεργέτας &c. *Conf. Sigon. l. 1. de Rep. Athen. c. 1.* Non tantum verò ita factum eſt olim ſed & non adeo pridem. Hoc initio enim cœpiſſe & Comitum poteſtatem in Oſtfriſiis, & regiæ Guſtavicæ familiæ in Suconibus dignitatem, & Mediceæ gentis Florentinum imperium, ex hiſtoricis monumentis notiſſimum eſt.

XXXIII. Non minima pars eorum eximiæ alicujus utilitatis ſpe alios ſibi conſtituêre, quorum imperio ſubeſſent. Quod Philoſophus noſter, non uno in loco, Politici ſui operis inculcat; ut inhærere illis hac vice inſuper habeamus. Saltem elegantiſſimum noſtrum Tullium, verba de hiſce facientem pauliſper audiemus, qui libro quem de officiis conſcripſit, ſecundo. *Cum premeretur*, ait, *initio multitudo ab iis, qui majores opes habebant, ad unum aliquẽ confugiebant virtute præſtantẽ, qui cum prohiberet injuriâ tenuiores, æquitate conſtituendâ ſummos cũ infimis pari jure retinebat.* Neque ſolum infeſtos experiebantur homines potentiores qui -- (ceu Poëta loquitur) -- *piſces ut ſæpe minutos. Magnus comeſt, ut aves enecat accipiter*, imbecilliores conculcabant; ſed etiam à feris & belluis mirum in modum exagita-

gitabantur, adeò ut si salvi esse vellent, in unum coire necesse haberent.

XXXIV. Si omnes, qui metu, ne vi parere cogerentur, enumerare velimus, charta sanè nos deficeret. Exemplo quasi nobis esse potest populus Campanus, qui (ut est apud Livium septimo videre libro) cum à Samnitibus miserè vexarentur, & *robore juventutis suæ occiso* (verba sunt ipsius Patavini) *nulla propinqua spes esset* coacti sunt ab Romanis auxilium petere. Cumque negotium ex voto non succederet, populo Romano se subjecêrunt, suaque omnia eorum potestatis fecêre hisce verbis: *Itaq; populum Campanum, urbemque Capuam, agros, delubra deûm, divina humanaq; omnia in vestram P.C. Populiq; Romani ditionem dedimus: quicquid deindè patiemur deditij vestri passuri.* De Epidamnis jam non dicemus, qui cum Thucydide teste à Corcyræis essent deserti, Corinthijs se dedidêre, adversus Taulantios & exules ut tegerentur. Non alia de causa patrum memoria Flandros & Brabantus Franciscum Alansonium Ducem sibi creasse, ipsosque Hollandos in Elisabethæ Anglicæ ditionem voluisse concedere, nemini est ignotum.

XXXV. Quas alias atq; alias Tullius noster subnectit, jam non attingemus cum tot querelæ de ambitu, alijsque multis artibus (quibus effectum sit, ut multi alieno imperio turpiter fuerint subditi) apud bonos autores legantur, ut nemini facilè ignotæ esse queant. Quin alias etiam nonnullâs conquiremus, quibus populi etiam cultissimi sint subinde permoti, ut à jure suo decederent; idque eo liberalius, ut populares nostri patroni intelligant, quàm amplis & validis cum reis res sibi sit, & in tempore sese bene munire possint; neque enim animus est per cuniculos agere cum ijsdem; neque verò vel candor tot egregiorum

giorum populorum permittet, ut subdolè causam suam agamus. Primum locum hîc sibi vendicat ipse Dei populus, Iudæi nimirum: qui nullâ idoneâ magnave de causa sed potius novitatis (erat enim gens planè mobilis & longè omnium inconstantissima) studio accensi repudiabant Deum ipsum sub quo, si vitæ hujus imperia spectes, liberaliter & liberrimè vivebant, aliumque sibi regem deposcebant, qualem nimirum finitimi tum temporis habere solebant, quorum maxima pars herili imperio gubernabatur, & non aliter atque servi: modò mitius modò durius, prout illis qui cum summâ erant potestate, visum, habebantur. Non est nostrum hîc diu subsistere, aliàs omnia hæc facilè demonstrari possent; si quis autem accuratius hæc cognoscere cupit, poterit consulere Disputationem de Politiâ Hebræorũ sub Excell. Domino Præside, habitã ubi prolixè omnia, quæ ad Hebræorum res pertinent, pertractantur. Cæterum ex lege illa, quæ *1. Regum 8.* regia vocatur, & quicquid alij dicant, omni ex parte est herilis, addisci potest, quanta Israelitici regis fuerit potestas. Argumentum ejus etiam præbet Davidis vox, haud vulgare, qui cum Vriam non solum summâ affecisset injuriâ, sed etiam vitâ privari fecisset, *Tibi*, ait *DEVS soli peccavi*; Vriæ enim cognati quod in servitute essent constituti, ne hiscere quidem audebant.

XXXVI. Exempla quoq; & multorum annorum usus testatur, quosdam populos ejus esse ingenij, ut alieno quasi delectentur subesse imperio, imò cum in integrum possint restitui, & quod amiserant jus recuperare, nihilominus ab eâ quâ hactenus usi sint conditione, discedere nolint. Et tale quidem Cappadocum, quorum mentionem facit, Strabo. *l. 12.* & Iustinus *l. 38.* fuit ingenium; cum enim per Romanos ab injusto Mithridatis domi-

natu

natu essent liberati, jamque optionem haberent, an suæ vellent potestatis fieri, *munus libertatis abnuentes* (verbis utar Justini) *negabant gentem vivere sine regibus posse*. Atque hujus quoque farinæ, si Philostraro in vita Apollonij credendum, Getæ, Mysi, atque Thraces olim fuerunt, *quos stultum esse ait in libertatem vindicare, quâ non gaudeant*. Non disputabimus hîc de statu & quis sit optimus tandem; certè multi sub imperio regio felicissimè vixerunt, & fortè hac ratione sunt permoti, ut in præsenti conditione manere, quam aliam incertam subire temere maluerint. De Eumene narrat Livius, *l. 42.* quod ita in regno suo se gesserit, *ut quæ sub ditione ejus urbes essent, nullius liberæ civitatis fortunam secum mutatam vellent*. Neque hoc mirum adeò videri queat illi, qui aliquâ saltem ex parte perspectum habet, quàm non incommodus regius sit status, si modò decori intra limites consistat. Hinc Seneca *l. 2.* de benefic. *c. 20.* non dubitavit, Brutum reprehendere, quôd in caussâ Cæsaris tam imprudenter sese gesserit; *Mihi* (verba sunt Romani philosophi) *cum vir magnus fuerit in aliis, in hac re videtur vehementer errasse, nec ex institutione Stoica se se gessisse: qui aut regis nomen extimuit, cum optimus civitatis status sub rege justo sit, aut ibi speravit, libertatem fore, ubi tam magnum premium erat imperandi & serviendi*. Quibus nos quidem in universum non accedimus, (neque enim regius status simpliciter optimus) censemus tamen omnino, quod perfecta beatitudo, rege rerum potiente, (si cœtera omnia sint paria) non minus obtineri possit, quàm si vel plures, vel etiam maxima pars, cum summo sit imperio.

XXXIX. Nonnulli etiam, cum plebs sit bellua multorum capitum, inque hoc ferè consentiat, ut non consentiat, exigente necessitate coacti sunt summam potestatem ad unum devolvere, cum aliàs rebus suis non possent

consulere, idque modò ad certum aliquod tempus, modò verò in omnem ætatem. Atque hoc est quod Pomponius de Imperio Romanorum assert *in l. 2. §. 18. de orig. jur. Populo deinde aucto cum crebra orirentur bella, & quædam acriora à finitimis inferrentur, interdum re exigente placuit majoris potestatis magistratum constitui. Itaq; dictatores proditi sunt, à quibus nec provocandi jus fuit & quibus etiam capitis animadversio data est. Hunc magistratum, quoniam* summam potestatem habebat, *non erat fas, ultra sextum mensem retineri*. Et ita quoque visum est multis prudentibus tempore Augusti, & nostro etiam Pomponio l. ead. §. 11. in hæc verba erumpenti. *Novissime sicut ad pauciores juris constituendi vias transisse, ipsis rebus dictantibus videbatur: per partes evenit ut necesse esset, reipubl. per unum consuli: nam senatus non perinde omnes provincias probe gerere poterant. Igitur constituto Principe, datum est ei jus, ut, quod constituisset, ratum esset.* Neque dissentit historicorum princeps Tacitus, in histor. suæ initio, *omnem*, inquiens, *potestatem ad unum conferri pacis interfuit:* quod & factum est per legem regiam. *l. 1. ff. de const. Princ. in pr. quâ populus,* (verba sunt Vlpiani) *ei & in eum omne suum imperium & potestatem contulit.* conf. §. *Sed & quod principi &c.* 6. l. de I. N. G. &c.

Conf Lev. cap. 25. v. Si pauper tat. compuls.

XL. Alij denique alias ob causas in alius alicujus manus sua resignarunt: multos fames coëgit, multos aliæ adversitates. At vero, eorum qui vel inclinatâ re aliorum ditioni se subjecêre, vel etiam victi procubuere, inque Victorum verba jurare sunt coacti, numerus est longè maximus, adeò ut omnium penè scriptorum libelli ad nauseam ijs sint referti. Non immorabimur ergò hisce, cum omnium in oculis sint posita, ne, quod dicitur, agere velle videamur actum; sed tandem ad illa pertexenda, quæ negotio huic manum imponere possunt accingamur,

mus, hoc est, videbimus, annon in populi alicujus arbitrio situm sit, jura quæcunque sua, maximè vero summa (quod pertinaciter negare solent populares patroni) à se abdicare, inque alios sive unum sive plures transcribere. Thesibus namque ab hac proximus manifestum fecimus, fuisse numero innumeros qui conari hoc ipsum nulli sibi religioni duxêre.

XLI. In antecessum autem paucis de naturâ ejusque ingenio agemus, solent enim hodierni turbones nobis ceu Gorgonis aliquod caput eandem semper objectare, neque cui eam imperandi rationem, quæ populum jure suo (ut illi censent) privat, neque communem sibi curæ habet utilitatem, ex asse contrariam ac proinde injustam esse asserunt. Sed quod pace eorum dixerim, omnia hæc sunt falsissima; neque enim verum est, omne illud esse injustum, quod contra naturam fieri dicitur. Enimverò si cum animo cogitemus nostro, quod sit ingenium, quæque naturalis juris conditio, experiemur sane, cum eodem legem esse comparatum, ut, quæ planè à nobis fieri vel non fieri vult, non obscure significet; circa quædam autem ita se gerat, ut deliberare potiùs & consilium quasi dare, quam certi aliquid definire videatur. Iam verò, quæ fieri à nobis, vel non fieri planè debent, sine manifesto peccato omitti haud possunt; quicquid igitur illis contrarium, iniquum est. Quæ vero naturæ quasi consilio quodam placuerunt, ejus sunt conditionis, ut, si humana pateretur infirmitas, omnino observari velint; veniam tamen impertiuntur, si quis errore aliquo abductus minùs cautè sese in parte gesserit. Quicquid igitur hæc contra venit, laudem quidem nullam meretur, omni tamen ex parte haud quaquam etiam iniquum est, nec simpliciter dici potest factum contra naturæ leges.

XLII. Atque hoc ex ordine hominum est libertas ingenio & prudentiâ valentium. Quod si igitur contingat (quod non potest non fieri) ut vel lege quadam vel conventione aliquâ, vel aliâ quacunque tandem ratione eadem amittatur, iniquum minimè censeri debet & injustum, cum in ea nullo modo impingatur, quæ naturæ jus à nobis planè fieri vel non fieri voluit. Patet proinde, si hæc quâ par est dexteritate expendantur, quantum roboris habeat argumentum, quo conjurati cælum rescindere fratres uti, imò velut solido inniti fundamento solent. Nunc quidem reliquum nihil est, quàm ut ad rem accedamus, adque oculum demonstremus, bene posse fieri, ut homines omnem à se abdicent potestatem, alijque eandem rectè usurpent in administrandis eorum negotijs, à quibus ad sese devoluta est, etiamsi non communem ex æquo quærat utilitatem.

XLIII. Quòd potestatem homines à se abdicare possint, vel inde constat, quia in servitutem se quisque addicere potest alteri. Idq; non solùm Romanis, alijsq; populis in more fuit positum; sed ab ipso Deo ter optimo maximo Exod. 21. v. 5. & 6. Lev. 25. permittitur. Vrba ferè hæc sunt: *Quod si servo dominus uxorem dederit, finito sexennio manumittetur &c.* (hoc ex lege divinâ detruncatum, in suo Alcorano imitatus est Mahomet, ab omnibus Mahometicæ originis vincula concivium & servitutem depellens, ut testatur *Busbequius Epist. 3. Bodin. de Rep. l. 1. c. 5.*) *Quod si verò captus amore uxoris & liberorum suorum noluerit à domino discedere, offeret eum dominus diis i. e. judicibus, eiq. ad postem applicato subulâ aurem perforabit, ut ei perpetuò serviat.* Auris enim perforata servitutis signum erat. Magis etiam hoc elucet ex capite Levit. 25. v. 46. *Vbi extraneos & peregrinos Iudæis Dominus perpetuò possidendos dedit, quos cum liberis,*

ven-

venderent, aut etiam hæredibus suis relinquerent. Quodsi cuicunque & singulis permissum est, id quod ex divino constat testimonio, ut omnia sua jura, quæ à naturâ sibi indulta sunt, à se in alium transferre possint, adeò quidem, ut perpetuò sub alio sint ejusque posteris & posterorum posteris: sequitur omninò, à toto aliquo ac universo populo idem quoque non incommodè fieri posse; nimirum, ut se suaque omnia alterius potestatis faciat atque in posteros & posterorum posteros interrupto tenore transcribat; adeò ut sui quoque posteri eodem sub imperio sint & constanter maneant. *arg. v. 46. c. 25. Levit.* quicquid obloquantur alij. Quin imò cum divino verbo consentiunt Romanæ quoque leges, tum aliæ tum *5. ff. d. de statu hom. & §. ult. I. de Iur. pers.* Quamvis enim in favorem libertatis (adeò quidem ut liberum hominem in commercio esse nollent, seu constat ex *l. 34. ff. de Contrach. Empt.* §. *ult. Inst. de Empt. Vend. §. 2. de Inutilit. Stip*) nihil non fecerint Imperatores, quo saltem eò commodius stabilirent dominationem, *tamen servus fiebat, cum liber homo, h.e. ingenuus & sui juris, major viginti annis ad pretium participandum* (modo & partem pretij verè accepisset *l. 1. quib. ad libert. procl. non licet.* &c. & gnarus conditionis suæ *l. 2. si lib. ingen. esse dicat:* venditus esset ignoranti conditionem venditi *l. 7. §. 2. ff. de liber. caus. ut notat* Accurs.) *sese venundari passus esset*: Ut ut Leo ipsum hoc abrogatum voluerit, ceu patet ex *Constit. 11. ad Stylian.* Quin eodem jure Pater filium vendere & urgente necessitate oppignorare poterat, ut liquet ex *l. fin. C. de Patrib. qui. fil. suos distr.* Græcis ipsis etiam, genti certè, si ulli, libertatis studiosissimæ se vel alijs addicere fuit integrum, inque moræ positum, quemadmodum testatur Gell. *l. 11. 18.*

XLIV. Vnicum hoc tale est, ut omnes tum Althusij tum

cum sectatorum assertiunculas, *quæ majestatis jura non minùs quam vitam qua quis fruitur, alienari non posse* affirmant, redarguere possit. Sed ne fortè adversarij nostri habeant quod conquerantur, nos etiam alia expediemus, & liberali quidem manu, quantum in nobis erit. Dabimus autem operam, ut, quemadmodum thesi ab hac proximâ divino usi sumus testimonio ad evincendum, majestatis jura esse talia, quæ alienari possint, ita imposterum naturæ rectæque rationis adminicula in promptu habeamus, si fortè ex illis etiam elici quicquam possit, quod causam nostram magis illustret.

XLV. Naturæ scilicet commune quasi consilium est, ut ex duobus, quod minimum est, eligatur malum. Quod si igitur contingat, ut tantas ad angustias aliquis redigatur quacunque tandem occasione, ut aut serviendum ipsi sit, aut pereundum; natura ipsa quasi suadere, imò exigiere videtur, ut libertatis potiùs, quam vitæ jacturam faciat; cum de judicio omnium, qui sanæ mentis sunt, satius sit servire quàm interire. Neq; verò prudentissima rerum mater vel uni vel alteri hoc consilium, sed omnibus universim hominibus & sic populis etiam integris, dedisse existimanda est, si fortè adversâ fortunâ premantur, utpote quæ omnibus ex æquo bene cupit. Atque hinc est, quod *quidam*, teste philosopho 3. Polit. 6. *ipsius vitæ gratiâ congregentur. Forsan enim inest*, ait, *sibi aliqua particula honesti, & continet civilem societatem etiam solum vivere, nisi molestiæ in eâ intolerabiles accumulentur. Patet autem, quod tolerant homines multa aspera desiderio vitæ*, ὡς ἐνούσης τινος εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος φυσικῆς *h. e. utpote cum insit ei quædam felicitas & naturalis jucunditas*: hujusque rei evidens argumentum capere licet ex ipsâ morte; quod illa sit ut Philosophus loquitur 3. Eth. ad Nicom. c. 6. φοβερώτατον h. e. terribilium

ribilium

exitium omnium longè quid terribilissimum, quippe quæ naturam ipsam dissolvat, vitæ commoda omnia, & ipsam hanc lucem nobis eripiat, ut Tullius ait. Neque enim apud Euripidem Electram in hæc verba frustrà erupisse censenda est;

——— οὐχ ἔστι τι μὴ φέρειν κακὰ

Πάντων γὰρ οἰκτρῶν ἡ φίλη ψυχὴ βροτοῖς.

XLVI. Videmus ex hisce, naturam omnibus in universum quasi fundere, ut in malis subactâ ratione agamus, quæque minus nocent, (siquidem fieri aliter non potest) præ iis, quæ majus sint incommodum allatura, eligamus. Ut proinde optimè sibi consuluerint, & ex naturæ quasi præscripto se gesserint, qui, cum optio sibi daretur, libertate potius cunctisque eam comitantibus juribus & commodis, quam vitâ, dulcissimo bono, exsui voluerunt. Quæ si perpendissent tribuni novitij, fortassis haud ita inconcinnè populi causam orassent, prudentissimæq; rerum magistrisque egregiis gentibus, quæ ipsius consilium sint secutæ, tam temerè dicam scripsissent. Neq; est, quod suis dictis perfectam obtendant beatitudinem; quippe cujus propter corruptam nostram naturam non omnes homines sunt capaces, & ad quam nec aspirare quoque omnes audeant vel velint. Quàm multi enim sunt, quos, ut superioribus & proximâ visum thesi, solius vitæ amor & cupiditas in servitutem egit? Eò certè post lapsum primorum parentum res nostræ redierunt, ut per malitiam hominum sibi invicem insidiantium, nobis in hac vitâ perfectè beatis esse non liceat, quo ipso etiam factum est, ut bella fuerint soborta, quæ servitutibus initium & originem dedere. Antea namque (ut cum Iuvenale loquamur) *cum frigida parvas Præberet spelunca domos, ignemq; laremq;, Et pecus & dominos communi clauderet umbra,* constat vixisse omnes jure fere eodem & æquabili, nulloque nisi animalium servi-

tio

tio usos. Atque hoc in causâ fuit, cur Romani hujus seculi aurei memoriam renovaturi, quotannis 14. Cal. Januar. Saturnalia celebrarent, quibus data servis rerum omnium libertas & par cum dominis potestas *Athen. l. 6. c. 7. Macrob. l. 1. Saturn. c. 10. & 11. Lucian. in Saturn.*

XLVII. Verùm enim verò, utcunque sese res habeat, ex hisce certè, quæ modò attulimus, illud constat, lubente naturâ licere hominibus, si majus, quale vitæ, discrimen, immineat malum, libertatis jura in alios transferre, aque se penitùs abdicare. An autem tale pactum vel rescindi possit, vel ipso jure nullum sit, alius est disquisitionis. Multi sunt in eâ sententiâ, ac si pactum tale utpote quod turpitudinem involvat, ipso jure nullum sit: quibus nos quidem assentiri nulli possumus, nisi eam turpitudinem ad oculum priùs demonstraverint. Quod enim de virtutis cultu, ac si servitute intervertatur, à nonnullis obtendi solet, non usque adeò stringit: qui non est planè suffenus, facilè animadvertit servitutem, si virtus absit, aut nullam aut cum emolumento certè domini non esse conjunctam: Neque ex eo, quod virtutibus omnibus κατ' ἐξοχὴν vacare non detur, rectè confeceris, virtutes in universum Tibi esse interdictas. Alterum fortassis fuerit magis impeditum, cum multis magni nominis in integrum restitutio, vel ipsâ naturæ lege constituta videatur. Quod ut temerè non negaverim, præsertim si suam citra culpam aliqui bonis & juribus sint dejecti ita pactis conventis omninò standum esse judico, ne fide proculcata simul omnis, ipsa etiam humana societas pessum eat: Idq; ipsum, si ulterius progrediamur, reperiemus non solum naturam suadere, sed & severe nobis injungere; quippe quæ nunquam non inculcat fidem esse servandam, utpote cum justitiæ soror sit, & sine eâ nulla possit consistere amicitia,

civilis. Et proinde nulla societas; *amicitiam autem tollere est solem e mundo auferre*, ut affirmat *Tullius in Lælio*. *Quid autem tam congruum humanæ fidei* (verbis utar *Vlpiani l. 1. ff. de pact.*) *quam ea quæ inter eos placuerunt servare?* Manifestum igitur est, omninò nobis incumbere, ut, si societatem [illegible] volumus, fidem integram & illæsam servemus, quandoquidem ut Tullius præclarè docet 1. offic. *justitiæ fundamentum est dictorum conventorumque constantia & veritas.* Neque tantum humanæ societatis necessitas hoc nobis injungit, sed divina insuper oracula idem nos diserte docent, quando perhibent Deum ipsum qui nullâ constitutâ lege [illegible] infringi potest, contra naturam suam facturum, nisi promissa præstaret. *Neh. ix. v. 8. Heb. VI. 18. & x. 23.* [illegible] Exinde namque consequitur, è naturâ immutabili Dei justitiæ descendere, ut promissa præstentur, utpote quæ Deo omnibusque ratione utentibus suo quodam modo communis est. Hinc est, quod sapientissimus Regum Salomo Prov. v. 1. *Fili mi*, inquiat, *si quid spopondisti alteri, defixisti externo volas tuas: illaqueatus es verbis oris tui, captus es ennunciationibus oris tui.* Ex quibus apparet, omninò homini incumbere, ut dictis per omnia fidem faciat. Et sanè, si ipsas nomenclaturas intueamur, experimur easdem unanimi quasi consensu istuc ire, ut [illegible] servandi necessitatem ob oculos ponere velint. Hebræis namque, infucati oris hominibus (quorum lingua in promulgandis suis decretis & sententijs ipse Deus [illegible]) promissio notanter אֱסָר dicitur, h. e. vinculum cumque voto comparatur Num. xxx. v. 4. 5. 6. non secus ac si hoc ipso indigitare vellent, nos omninò teneri ad omnia illa præstanda, quæ fortè polliciti fuerimus. Nec profectò Græci abludunt; siquidem Eustathio ad secundum Iliados fides habenda, ubi ὑπόσχεσιν dictam putat in

de quod-

de quod ἀλίσκει καὶ κατέχει τὸν ὑποσχόμενον ὁ τὴν ἐπαγγελίαν δεξάμενος. Conf. H. Grot. de I. B. & P. *l. 2. c. 11. num. 4.* ubi egregia hac de re habet.

XLIIX. Ex omnibus hisce, nisi valde fallor, evidenter constat, quanti intersit, ut in omnibus dictis & conventis constantiam & veritatem, quantum fieri potest tenerrimè, servemus: ut proinde dubitare supervacuum sit, utrum populo, qui vel liberrimâ voluntate, vel justo etiam bello coactus in alius potestatem concessit, eique se suaque omnia subdidit, fides etiam custodienda sit, adeò, ut ab eadem resilire nullus possit. Quod si autem fides est servanda; sequitur omnino in potestate ipsis esse promittere (frustra enim quis promittat, quod in suâ non sit positum potestate) h. e. in populi esse potestate positum illa jura alienare, & quidem ita, ut posteri quoque sui ijsdem promissis teneantur. conf. *th. 38. sub. fin.* Eorum quæ modò attuleramus, illustre exemplum est in libris *Paralipom.* ubi in culpæ parte Zidekiæ ponitur, quod fidem Nabuchodonosori datam violaverit, quod manifestum est ex *cap. ultim. 2. Praralipom. v. 11.* Imo ipse Deus injungit Iudæis, ut se suaq, jura summa in Regis Babyloniæ manus consignent, si salvi esse velint. *Ierem. 27. v. 12.* hisce verbis. *Subijcite colla vestra jugo regis Babyloniæ & servite ei, & populo ejus & vivetis.* Sed hæc hactenus. Nunc ad ultimum progrediemur caput, ex quo novitios contra tribunos acturi sumus, eque naturâ ipsorum summæ potestatis jurium ostendemus, talia illa esse, quæ ab uno in aliud transire subjectum, & proinde alienari possint.

XLIX. In confesso est, jura omnia humana bonum aliquod humanum esse, ac proinde in commercium venire; quod si in commercio sunt, omninò etiam sub dominio erunt, ac proinde etiam in alios transferri possunt. Iam verò

verò summam potestatem etiam jus aliquod humanum, ac proinde paris cum reliquis esse conditionis, nemo sanus temerè negare ausit, nisi simul veritatem & rectam rationem evertere velit, quæ earundem rerum eandem docet esse rationem. Vt planum fit vel ex hoc, summa jura per naturam suam esse talia, ut in alios transire possint. Verùm enimverò, ut, quid velimus, magis appareat, paucula de reliquis juribus humanis (cætera enim ICtis discutienda relinquimus) interspergemus, quæ lucem rebus nostris facere possint.

L. Scilicet notum est, quod jura humana alij habeant pleno proprietatis jure, alij usufructuario, alij etiam temporario. Eadem est summorum imperij jurium ratio, quod experientia olim in Romano dictatore docuit, in quem (ut *καθ' ὕστερον πρότερον* progrediamur) ad certum aliquod & definitum tempus jura quævis summa tanto apparatu transiêrunt, ut impediri nullus potuerit, quò minus omnes actus, quos qui est maximè rex, jure exerceret quemadmodum Romanæ docent historiæ. Non enim audimus Iohannem Bodinum *l. 1. de Rep.* qui jura majestatis ex temporis perpetuitate metiri solet, ac proinde dictatores Romanos ab ijsdem excludere. Deinde sunt etiam Reges, qui summa illa jura usufructuario habent & habuêre jure, quorum, si per monumenta antiquorum aut etiam hodiernam ire velimus consuetudinem, magnam metere messem liceret: nunc quidem parcimus chartæ, eosque tales esse dicimus, qui vel eliguntur primùm, vel electis etiam legitimo ordine succedunt. Alij deniq; pleno proprietatis jure eadem possident; quorum è numero illi, qui vel justo bello imperium quæsivêrunt, aut in quorum ditionem populus aliquis majoris mali vitandi gratiâ, vel etiam sponte suâ, nullâque gravi de cau-

sâ (neque enim assentiri possumus summo viro Hug. Grotio. qui *l. 1. de I. B. & P. c. 3. §. 13.* concedit *in regnis quæ populi voluntate delata sunt, non præsumendum esse eam fuisse populi voluntatem, ut alienatio imperij suo regi permitteretur*) ita se dedidit, ut nihil exciperetur. Conferatur H. Grotius *l. 1. c. 3.* ubi haud pauca affert in hanc sententiam, quæ sublimem sapiunt virum.

LI. Apparet itaque ex hisce, summa jura in commercium venire, subque dominio esse (quod ipse fatetur Althusius cum sectatoribus, *vid. thes. 16.*) ac proinde etiam alienari posse. Neque est quod quisquam à nobis hæc ita dici existimet, ab usu tamen longè esse remotissima, longè enim aliud experientia testatur, quippe quæ hactenus docuerit, multa imperia in patrimonio fuisse imperantis, ab eoque pro libitu alienari potuisse. Sic Strabo *l. 8.* Cythera insulam Tænaro objacentem fuisse, ait, Eryclis Lacedæmoniorum principis ἐν μέρει κτήσεως ἰδίας privato jure. Imo Rex quoque Salomo *1. Reg. 9. v. 11.* legitur Hiramo Phœnicum regi viginti dedisse urbes, non quidem Hebræorum, sed ex illis, quas populi ab Hebræis devicti hactenus tenuerant, quasque partim Rex AEgypti Pharao in dotem filiæ suæ dederat, partim Salomo in suam ipse potestatem redegerat. Vide sis longè plurima hac de re apud Grotium *l. c.* ubi exempla eorum haud pauca enumerat, qui summi imperij jura in alios transtulêre. Nec vero soli reges talia jura usurpaverunt, sed & domini Aristocratici, imo unus populus in alium id sibi juris datum semper crediderunt. Quod vel ex populi Romani in provincias dominatu est notissimum. Videant igitur tribuni novitij, quomodo sibi constent, quando *jura summa ratione proprietatis & dominij asserunt pertinere ad membra regni*, & tamen alijs communicari posse negant.

LII. Nos

LII. Nos unà cum omnibus, qui veritatem, tranquillitatem, imò ut verbo dicam, qui bonam amant mentem, arbitramur ex illis, quæ hactenus à nobis pro ingenij tenuitate sunt congesta, sic satis esse liquidum, summæ jura esse talia, quæ pro ratione gentium, loci, temporis, etiam alijs inesse apta nata sint, adeò ut ea penes illos esse etiam non erubescant, quæ fortè ijs non tam communis omnium, quàm sui commodi gratiâ uti dicam an abuti? sustinent.

LIII. Nec profectò sibi à novis censoribus metuunt, quippe cum certum sit, cum humanis ita non comparatum esse rebus, ut commune omnium commodum ex æquo per se usquequaq; semper promoveri possit. Quamvis enim societates illæ, in quibus ita res geruntur, non sint bonæ civiles societates, neque suos omni ex parte felices reddant cives; interim tamen non prorsus eas injustas aut naturæ divinisque legibus contrarias esse censendum est. Enimverò in quamcunque etiam partem nostros flectamus oculos, nullibi sanè in sacro codice deprehendimus vel vestigium saltem aliquod, quod nos certiores facere possit, à Deo ter optimo maximo hasce rerump. formas unquam vel improbatas vel etiam prohibitas fuisse. Quin imò tantum abest, ut omni magistratui, etiam iniquo obedientiam præstare & tributa solvere præceperit. In promptu est sanctissimi Servatoris nostri doctrina, exemplumq; qui cum regum autor & rex sit, optimè sanè regum bona & jura explicasse censendus est. Cui enim quæso est ignotum celebre illud, ac multæ collectionis oraculum, quo, ut est apud *Matthæum 22. Cæsari, quæ sunt Cæsaris dare jubet*; ut Deo Cæsarem conjungeret pariter ac subjungeret; neque subjungendo tamen minus quàm conjungendo, eminentiæ quandam (verbis utar clarissimi Boëcleri in *lib. de Re-*

gio auspicio) communionem denotaret? Ecce, quàm illustre est, quod cum terris ageret, auspicia & majestatem ejus honoravit, cui ipse majestatem & auspicia dederat, cum tamen omnibus illis adeò abuteretur Tiberius, ut qui maximè! Vt vel ex hoc manifestum esse debeat, quantum summis debeatur potestatibus, etiamsi illi jure suo abutantur. Certè optimus Servatoris nostri interpres, Apostolus Paulus videtur idem haud perfunctoriè indigitare, quando in suâ *ad Romanos Epistola. 13. cap.* officia subditorum prolixè depingens, inter alia, *Qui obsistit potestati*, ait, *ordinationi divinæ obsistit: tum verò, qui obsistunt, sibi ipsis comdemnationem accipient.* Subjungit statim, *DEI enim minister est, qui potestate fungitur tuo bono*, (εἰς τὸ ἀγαθόν) h. e. ut bene tibi sit, non vero semper optimè. Neque enim moramur novos interpretes, qui hæc verba de illis loqui arbitrantur magistratibus & potestatibus, qui ad subditorum commodum omnia referunt. Sed de hisce postea pluribus agemus; nunc quidem Paulo comitem Petrum addemus, si fortè ipsi plus fidei tribuere velint; loquitur autem in priori suâ *Epistola c. 11. v. 13.* hunc in modum: *proinde subjecti estote cuivis humanæ ordinationi propter Dominum: sive Regi, ut qui superemineat, sive præsidibus, ut qui per eum mittantur &c. Quoniam hæc est voluntas DEI, ut bene agendo capistro frenetis amentium hominum ignorantiam &c.* paucisq; interjectis: *Deum timete, Regem honorate: Famuli subditi estote cum omni timore dominis, non solùm bonis & æquis, sed etiam pravis* (τοῖς σκολιοῖς). *Hoc enim cedit gratiæ, si quis propter conscientiam DEI suffert molestiam injustè afflictus. Quæ enim est laus, si peccantes & colaphis cæsi toleratis? at si bene rem gerentes & tamen malè habiti subsistitis, hoc gratiæ vobis cedit apud Deum.*

LIV. Omnia hæc, nisi fallor, abundè ostendunt quan-

gentum summis potestatibus etiam illis, quæ non tam subditorum, quàm sui curam, imò quæ illorum nullam ferè gesserint, sanctissimus Servator noster & ab hoc edocti Paulus Divusq; Petrus detulerint. Quid enim fœdius, quid crudelius Tiberio (quem cum dicis, tum pessima quævis dixeris) excogitari potest? nonne tamen tributa illi solvi vult Servator, idque tantopere exigit, ut Deum juxta ponere cum nullus dubitet? Neque alia eorum, qui Paulo fuere æquales, fuit ratio, sicut nec eorum, quos Petrus suis commendat adeò. Audiamus eum paucis ab initio ita loquentem: Πέτρος Ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς. Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας &c. Quid clarius dici vel cogitari quidem potest? Scribit enim Apostolus hæc ad Iudæos, (cum hisce namque potissimum sibi res erat) per varias regiones dispersos, & quidem hunc in finem, æquis ut animis sub aliorum viverent imperiis, imò gentilium & impiorum Principum, capitalium denique tyrannorum, si ipsi Buchanano, (qui infensus adeo Regibus esse solet,) fides habenda in Dialogo de Iure regni apud Scotos, quando de Rege, quem Iudæi sumpserant, ita fari infit: *Quid igitur petunt? Regem, qualem vicinæ gentes habebant, qui domi judex, foris imperator esset. Erant autem revera tyranni. Nam ut Asiæ populi magis servili animo sunt, quam Europæi, ita tyrannorum imperiis facilius parebant, neq; usquam, quod sciam, mentio fit ab historicis legitimi regis in Asia.* Vnde jam constat, quæ S. Petri mens fuerit, quidq; ab electis suis fieri voluerit, nimirum ut *subjecti essent cuivis humanæ ordinationi* (*πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει*) *propter Dominum*, h. e. omnibus potestatibus, etiam tyrannis, quibus cum illi conflictabantur. Quod si verò subjecti esse debuerunt & quidem propter Dominum, omnino servitus ejusmodi, neque divinis neque naturæ legibus est contraria.

ria.

tia (Deus enim ut fons omnis justitiæ, injusta velle nullus potest) ut proinde, qui imperijs ejusmodi parebant non peccaverint. Manifestò vero ostendunt hæc, jura ejusmodi summa justè etiam teneri posse ab illis, qui nullam eorum quibus præsunt, aut certe exiguam curam gerunt: reliqua enim, quatenus subditi esse debemus, cum sint alius disquisitionis, hîc non attingimus.

LV. Ostendunt etiam hoc alia divina tam mandata, quàm testimonia, tum in veteri tum in novo fœdere, ceu manifestum est ex *capite 29. Ieremiæ*, quando à captivis Judæis exigit, ut pro Reip. in qua m sint abducti, salute orent; *Quia* addens, *si illi & vobis bene erit*: & ex *c. 2. 1. ad Timoth. epist.* ubi Paulus eadem instillat, *nimirum ut preces fundantur pro regibus & quibusvis in eminentia constitutis ut tranquillam ac beatam vitam degamus cum omni pietate & honestate* (ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι). At, quæso, quos principes illi commendant nostris precibus, & quas resp.? nonne principes longè omnium crudelissimos, Tiberios, Caligulas, Claudios, Nerones, de quibus omnibus agunt & Paulinæ epistolæ? nonne iste temp. DEI & hominum contemptricem, Babylonicam nimirum? Videmus igitur, quemadmodum Deus curam gerat Regum & Principum, etiam idololatrarum & crudelium (quales omnes hi fuêre) quippe quos precibus nostris commendare voluit; tantum abest ut imperium detrectare, multò minùs detrahere de solio, detractosve trucidare præceperit. Vt quivis sanæ mentis vel ex hoc capite sententiam ferre possit de personatâ popularium doctrinâ. Enimvero, quantum roboris hoc divinum mandatum, quo jubentur orare pro salute regum, ad stabiliendam eorum majestatem quæque eam consequuntur jura conferat, clarius est, quàm ut hîc religiosè inculcari debeat. Quis enim tam nullius sit judicij,

qui

qui exinde non intelligat, neque naturæ neq; divinis contrariari legibus, si majestatis jura penes unum sint, & quidem etiamsi ad publicum omnium promovendum emolumentum non destinentur.

LVI. Hæc omnia adeò clara sunt, ut, qui videre nolit, ad ipsam lucem cœcutire velle videatur. Quod de sese quidem egregiè præstant, tum alij popularis auræ venatores, tum vir cætera maximus Georg. Buchananus in *tr. de jure regni apud Scotos* (non enim adduci possum, ut hæc tanti judicij, tamque admirandi ingenij hominem latuisse credam, eoque magis, quod ex Smithi Angliâ discam, seriò hominem scripti pœnituisse, imò ex animo id fuisse detestatum) ubi cum suo, quem Thomam appellat Mætellanum, adolescente ita sermocinatur. *Vide, ut sententias Pauli rectè expenderis; non enim verbum solum examinare oportet:* & mox: *Non enim de Tyranno*, inquit Chrysostomus, *hæc à Paulo scribuntur, sed de vero ac legitimo magistratu &c. Sed nec statim si pro malis principibus est orandum, hinc colligere debemus eorum vitia non esse punienda &c.* ubi multa interserit de coercendis magistratibus, quam litem nostram non facimus hac vice, ferre tamen nulli possumus, quòd Caligulis, Neronibus, Domitianis & alijs ejus generis nomen magistratûs abjudicet; *Nec, si ad Pauli regulam*, inquiens, *id genus tyrannorum examines, omninò magistratus erunt*, cum tam disertè idipsum tum Paulus tum etiam Petrus Apostoli explicent, ut nihil supra. Quid enim sibi verba illa *ὑπερεχούσαις ἐξουσίαις, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει* volunt, quàm ut nobis universalitatem quandam magistratuum proponant, quemadmodum & divus Petrus semetipsum interpretatur, *εἴ βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴ τε ἡγεμόσιν, ὡς δι αὐτοῦ πεμπομένοις* &c. *ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώ-*

 πων

πων ἁγιωσύνῃ &c. Quid, Deus bone, luculentius hoc vel dici vel cogitari potest? Neque fortassis hic habebunt, quod prætexant, cum verba in tantâ luce sint posita, & deinde ratio quæ Apostolum ad scribendum impulit, in promptu sit; nisi ludibrio sese exponere voluptati habeant. Verba enim, prout jacent, interpretati sumus, causas etiam, quæ scribendi officium Apostolo injuxêre, in medium afferemus, inprimis cum & mentio earundem th. ab hac tertiâ factum sit.

LVII. Nimirum Iudæos, turbidam gentem novisq; semper rebus studentem, cum fortè minùs liberaliter à Romanis præsidibus haberentur, cœpit tædium Romanæ dominationis, adeò ut non rarò ad arma confugerent, præsidibusque bellum facerent. Quod præclarè docet Flavius Iosephus in libris *de bello Iudaico*. Legi inter alia meretur nitidissima Agrippæ oratio apud eundem Flavium, *l.2. de bello Judaico capite 16.* in quâ vivis coloribus Iudæorum mores & turbidum ingenium depingit, ac perstringit, modò ita eos compellans: *Novi quòd multi & injurias procurantium provincias, & præconia libertatis quasi tragicè prosequantur*; modò sic: *Libertatu bona sitientibus providendum atque certandum est, ut principio non ea careant, molestas enim est novitas servitutis: quam neutique subeas, justum suscipi cer tamen videtur. Qui verò semel subjectus est, & deinceps deficit, contumax magis servus, quàm amator libertatis ostenditur &c.* Ex quibus omnibus nullo negotio addiscitur, quàm infesti Iudæi fuerint præsidibus, & tantùm non laboraverint se eximere jugo Romano. Indignum enim putabant, suæque genti indecorum, si gentilium & exterorum hominum imperio subesse deberent. Hinc tot coitiones, tot factiones inter illos gliscere cœpêrunt, ut nemo tutus esse posset. Eò etiam tandem fuit deventum, ut clande-

stinis

ftinis conſpirationibus indulgerent, eosque è medio tollerent, qui Romanis morem gerebant, ceu teſtatur Flavius noſter Ioſephus *l. 7. c. 28. de bello Iudaico*, cum de Eleaſaro hunc in modum loquitur: *Vir præpotens, ex origine Iudæ, qui non paucis Iudæis perſuaſerat, ne profeſſionem facerent, quando cenſor Cyrenius in Iudæam miſſus eſt. Tunc enim ſicarij conſpiravêre in eos, qui Romanis dicto audientes eſſe vellent; omniq; modo his quaſi hoſtibus utebantur, diripiendo quidem & abigendo eorum bona, ignem verò domibus injiciendo. Nihil enim eos ab alienigenis differre dicebant, qui pugna etiam petendam libertatem tantâ ignaviâ prodidiſſent, magisq; ſe optare ſub Romanis ſervitium, profeſſi eſſent.* &c. denique multis interjectis de Iohanne Giscolæ, & Simone Gioræ, perditiſſimis nebulonibus, addit; *Horum furoris æmuli etiam Idumæi fuêre*; & mox *in quibus illud genus hominum, qui Zelotæ appellati ſunt, viguit, qui nomen factis verum probavêrunt.*

LIX. Hæc altiùs nonnihil repetere libuit, tum quod in vulgus minùs nota ſint, tum verò ut eò rectiùs appareat, quid divum Petrum commoverit, ut in ſuâ ad diſperſos Iudæos epiſtolâ tam diligenter præceptum illud de honorando magiſtratu inculcaverit; utque novorum ut ſic dicam, zelotarum tela eò commodius evitentur, qui tantò illis ſunt pejores, quod omnes in univerſum populos ab aliorum imperiis, illi duntaxat ſuos Iudæos à Romanorum imperio liberos præſtare voluerint. Quantum verò liquet ex Apoſtolo noſtro, non ſolùm requiritur à Iudæis, ut regi ſint ſubjecti; ſeq etiam præſidibus, tanquam ab eo miſſis; idque propter Dominum διὰ τὸν Κύριον, quæ & ipſa verba illud quod volebamus aſtruunt, nimirum ferendum eſſe imperium ſubditis, etiamſi non ſemper ſuo fiat commodo, imò etiamſi quandoq; cum acerbitate quadam ſit conjunctum, utpote quia Domino ita placeat. Ex hac enim

Domini ſive voluntate ſive conſenſu indubitatò colligimus non contra venire divinis & naturæ legibus, ſi unus aliquis tale imperium teneat.

LIX. Quod divus noſter Petrus in Novo, illud ipſum divinus Ieremias in Veteri fœdere tempore Nabuchodonoſoris ſuis ad nauſeam inculcavit Iudæis & ante & in captivitate, quemadmodum tum ex ſacro codice, tum ex *cap. 10. l. 10.* Antiquitatem Iudaicarum Fl. Ioſephi conſtat. Non poſſum proinde mirari ſatis G. Buchanani ſteriles argutias, quando ad ſuum adoleſcentem ita verba facit: *illud oportet animadvertas, Prophetam (* Ieremiam *) non jubere, ut omnibus tyrannis pareant Iudæi, ſed uni Aſſyriorum Regi. Quòd ſi tu ex eo, quod uni ſingulariter juſſum eſt, legis formulam colligere velis, primum non ignoras (docuit enim id te Dialectica) quàm abſurdè ſis facturus, deinde periculum tibi erit; ne paribus te armis oppugnatores tyrannidis aggrediantur.* Enimverò non hîc quæritur, utrum hæc prophetæ mens fuerit, quòd Iudæi omnibus tyrannis (neque enim vel omnibus ſuberant vel ſubeſſe poterant) parere debeant; ſed hoc maximè in quæſtione eſt, utrumne imperium, quod juſto bello fuit acquiſitum, nec tam populi quàm ſuum intendit commodum, juſtum eſſe poſſit, an verò ſemper cum legibus divinis & naturæ pugnet: quod Zelotæ noſtri affirmant, nos verò pernegamus, & quidem ex illo capite, quo ipſe DEVS ter optimus aliquando à ſuâ h. e. Iudaicâ gente exegerit, ut tali imperio ſubeſſent; cumque refragarentur, pœnæ eos poſtulaverit, ut apparet ex *loc. cit.* Quæ ex Philoſophorum libris maxima adducitur, vereor ne hîc locum inveniat; cum loquatur de voluntate humanâ mutabili, hîc autem ſermo ſit de æternâ DEI & non mutabili voluntate, quæ ſemper & omni tempore eadem eſt. Cæterùm quæ de Achabo ſubtexuntur, tanti non ſunt, ut nos

morarū

morari debeant, quò minùs ad alia progrediamur. Ambabus enim largimur, fieri posse ut tyranni jure occidantur, quoniam Achabus jussu divino sit occisus; si tamen illi rursus nobis dent, posse fieri, ut imperium tyrannorum sit justum, quod exemplo Iudæorum manifestum est.

LX. Poterant, nî fallor, pro instituti ratione hæc sufficere, cum tam luculenter ostendant imperia, quorum summa potestas vel penes unum vel multos est, etiamsi non tam parentium quam imperantium quærat commodum, justa ac legitima esse, ac per universum terrarum orbem ferè semper obtinuisse. Vt mirum sit, si novi Zelotæ soli sciant, quid legibus naturæ & divinis sit conveniens, reliquæ verò omnes gentes, magnam licet partem cultissimæ, ignorent. At verò unicum adhuc superest monendum, quòd nimirum ipse Servator noster sanctissimus per omnia talibus magistratibus dicto fuerit audiens, simulac in mundum venit nomen dederit, vectigal atque alia solverit, quemadmodum ex novi fœderis scriptoribus apparet. Habemus igitur pro nobis non solùm veteris & novi fœderis, verùm etiam ipsius naturæ sacratissima decreta, imò ipsum Servatorem nostrum IESVM CHRISTVM; qui suo nobis exemplo prævivit, viamque, quam in magistratibus colendis sequi debeamus, monstravit, Vt proinde nemo unus dubitare ampliùs habeat, quin bonâ conscientiâ alii imperium summum sine arbitris exercere, alij verò ferre possint, quamvis publici commodi vel nulla vel certe exigua habeatur ratio. Quod si quis contra sentiat, eum insanum, intestabilem, & indignum, qui homines inter numeretur, existimamus. Repugnat enim non solum naturæ, verùm etiam divinæ voluntati per scripturas no-

bis revelatæ. Atque hic nunc pedem figimus, novisque Zelotis sanam mentem apprecamur; plura enim hac vice addere non lubet.

LXI. Non possumus tamen, quin uno atque altero verbulo attingamus mira corollaria, quæ ex falsis istis principijs solent deduci. Cum enim persuasissimum sibi habeant, finem omnium regnorum, prout superius indicavimus, esse communem salutem, vid. Iun. Brut. in vind. *quæst.* 3. & Danæum *l.* 1. *Polit.* Christ. *cap.* 4. Hœnon. *Disp.* 9. *n.* 6. hinc colligunt qui eam non curet non esse verum principem, sed tyrannum; ac proinde posse loco moveri, imò etiam occidi: deinde omnes Principes & Reges à populo esse constitutos, ac proinde ab eodem iterum posse destitui si ita visum fuerit, id quod & Iun. Brut. *Quæst.* 3. impudenter cum reliquis zelotis affirmat, & nuper non tam verbis quàm reipsâ docuêre Britanni parricidæ. Quàm verò hæc omnia sint falsa, ex superioribus patuit, ubi probatum fecimus, multos vi, multos etiam alia ratione gnum sibi comparasse: deinde non omnium hominum conditionem pati, prout nunc sunt mores, ut commune semper commodum quæratur, multos etiam perfectæ felicitatis nullo modo esse capaces. Nemo igitur, nisi extremæ dementiæ homo, non videt, quàm ridiculi sint novi zelotæ, quando rerum admininistrandarum formam talem non tam proponunt, quàm præscribunt, quæ, si rem spectes, optanda magis quàm speranda.

LXII. Possemus nos ex principiis nostris veris & æternis alia derivare collaria, quæ evincerent, non esse in cujusvis populi potestate Principibus aut Aristocraticis potestatibus refragari; imò injustum id planè esse si populus vel sponte vel vi in alterius ditionem concessit, æquè

ac in-

ac injustum est, si unus servus Petro aut Paulo proprius sit, eique dicto non sit audiens: sed instituti memores hîc filum abrumpimus, illaque alijs pertexenda relinquimus. Nulli tamen possumus, quin quorundam supinam jactantiam coronidis loco notemus & castigemus, qui ex falso illo Zelotarum principio, omnes reges & Principes esse à populo (quemadmodum Althusius etiam in *c. 19.* somniat,) monstrum nescio quod extundunt, quòd nimirum nullus Princeps, etiam hæreditarius, sit verus Princeps, antequam ipsi præstitum fuerit homogium, idque in omnibus regnis, Principatibus, Comitatibus per universum terrarum orbem obtinere clamant, nescio insciriane majore an impudentia quorum quidem nos hactenus existimationi parcimus, ut verò, quæ à nobis hac occasione in medium sunt prolata, secum revolvere etiam atque etiam velint rogamus.

LXIII. Paulò mitiores, à vero tamen non minus a[illegible]sunt, qui concinnarunt Homagialia Acta Brunsvicen[illegible] tempore qui non tam aliorum omnium quàm suorum in quæ habent libertatem, eamque à Carolo usque M. arcessunt: ut videre est tum ex Epistolâ der Stadt Braunschweig an die Röm. Käys. Mayst. sub dato den 30. August. an. [illegible] quæ reperitur in part. 3. der Braunschweig. Historischer Händel. p. 1403 tum verò ex act. Homag. fol. 34 41. 46. 63 & al. p. 1. In parte namque prima fol. 46. disertè affirmant, daß sie bey streitigem Stande den Hertzogen zu Braunschweig für gemeiner Stadt Landes Fürsten nicht erkennen/ daß sie keine Unterthanen weren/ ehe dann und zuvorn sie gehuldiget hätten: folio autem 108. p. 1. & fol. 72. p. 3. hæc eò extendunt, quasi liberum sibi sit, si fortè Princeps non ad votum se gesserit, quocunque tempore à fide datâ discedere,

dere, *propter* (sic loquuntur) *reciprocationem & correspectivum pactum conventum & ultrò citroq; obligatorium contractum homagialem*; quod & hisce verbis solent indigitare: So lange he uns by glick und recht und Gewonheit leth &c. Item, hölt unse Here/ so holden wie ock. Vide Althus. *c. 20. n. 3. & 21.* ubi cum Iun. Brut. *Quæst. 3. vind. cont. tyran.* Hotom: *l. 1. cap. 12. & seq. de Iur. antiq. reg. Gall.* Buchan. Rossæo & alijs ad eundem modum delirat. Enimverò omni etiam historiæ repugnat in hisce Saxoniæ oris Principatus unquam à populari arbitrio fuisse suspensos, & non potius à beneficio Cæsarumve qui in jura regum Francorum à quibus Saxones sunt devicti, successerunt. Quis porro unquam tam absurdus fuit, ut tantam Homagio vim tribuerit, tanquam ab eodem omnis Principum & Comitum, quamvis hæreditariorum, autoritas pendeat? cum sit potiùs ceremonia, quæ ideò abhibetur, ut utramq; partem sui moneat officij. Cæterum hîc subsistimus: quæ enim reliqua sunt, commodiori tempori & chartæ servabimus, demonstraturi tum exactius, quod regius & aristocraticus status pro ratione temporis, loci, aliarumque circumstantiarum non minus sit commodus, quàm, qui à Philosopho nostro politicus sive Timocraticus vocari solet, à quo novis Zelotis unicè adoratur. Interea DEVM ter optimum rogamus, ut pacem nobis & tranquillitatem clementer indulgere velit propter unigenitum suum filium. Faxit Iehova! faxit!

VINDICIARVM
NVMERVS I.

HVcusque se exporrigunt ea, quæ annum ante & quod excurrit, sub præsidio longè celeberrimi Viri H. CONRINGII, publicè in Academiâ Juliâ, examinanda proposueram. Constitueram quidem cum animo meo, telam, quam exorsus eram, pertexere, sed cum ab aliis occupari operam viderem, malui subsistere, quam actum agere, præsertim quod intelligam, conatus qualescunque nostros Samiis quibusdam Lucumonibus per molestos accidisse. Vix infelix illa dissertatio lucem aspexerat, cum tot malevolorum clamoribus, tot rumoribus, qui nec dum rauci facti sunt, fuit excepta, ut in fabulam etiam vulgo cesserit. Alij ætatem meam, alij temeritatem, alij rei novitatem, alij aliud accusabant; plerique sine causâ tumultuabantur, cum multi non legerent, plures non intelligerent, quæ à nobis essent in medium allata.

II. Non nego, me per ætatem iis non instructum esse facultatibus, quæ ad summè arduam illam, & tentatam hactenus, (quamvis magnam partem frustra) à tot magni nominis viris quæstionem, enodandam sufficiant; interim tamen, quicquid Bambaliones isti blaterent, non puto tam iniquè mecum agi, ut cum *in medio omnibus palma sit posita, qui artem tractant musicam*, soli mihi vires non liceat experiri meas, præsertim, cum ejus viri auspiciis rem gesserim, qui vel ipso Momo Judice tum in aliis tum in rebus

bus ad civilem prudentiam pertinentibus si quis unquam, est versatissimus.

III. Qui temeritatis arguunt, faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligere videantur. Quis enim quæso tam insubidus fuerit, ut, quæ à majoribus ad ingenia juvenum exercenda, & industriam excitandam, sapienter sunt excogitata, temeritatum nomine accusare velit? At, dixerint, abstinendum erat ab illis quæstionibus, quæ à summis quibusq; viris diu jam pertractatæ; tantum periculi & difficultatis post se trahunt, ut potius sopiendæ, quàm disceptandæ sint; a Iuvenibus præsertim, à quibus vix intelligi, tantum abest, ut expedîri ullo modo queant. Imò verò vel ideò ab ineunte ætate allaborandum est, si illa difficultas idoneè tolli, ac certi quippiam hac in parte definiri possit, eoque magis, quò cum majori periculo humanæ societatis conjunctum est, falli hic vel etiam dubitare. Quis enim nisi extremè supinus, ignorat, quantum turbarum & hoc & omni ferè ævo conflaverit ipsum hoc negotium minùs rectè intellectum? Profectò, qui persuasum sibi habet, omnem majestatem naturaliter penes populum residere, ab eoque nullo modo divelli posse, videtque unum vel paucos eam sibi sumere, non potest non ex animo vel unum vel paucos illos detestari, utque è medio tollantur, anniti: qui verò dubitat, aliorũ sermonibus facilè in transversum abripitur, utpote cum non habeat, in quo consistat animus. Denique, quod primo loco afferebatur, nequaquam tanti est, ut ab instituto nos dimovere debeat: etiamsi enim à viris longè doctissimis (quorum laudibus nulli derogamus) quæstio hæc sit enucleata, non tamen putamus omnia adeò esse exhausta, ut aliis, quod sciscant, nihil sit relictum. Pulchrè Seneca, *Veritas* inquit, *omnibus patet; nōdum est occupata, multum ex illâ etiam futuris relictũ est.*

IV. At-

IV. At verò ajunt temeritatis haud levis eſt, *liberorum populorum jura invadere:* Fateor equidem, ſique convinci poſſumus, cauſam non dico, quin, legibus quod fuerit conſentaneum, in me ſtatuatur: nihil igitur reliquum eſt, quàm ut ab iiſdem contendamus, quò ad oculum demonſtrent, tale quippiam à nobis unquam vel factum vel etiam tentatum. Profectò quæ probationis loco hactenus de viciná urbe ſunt adducta, tam ſunt ridicula, ut quæ unquam. Nos nunquam negavimus, neque quiſquam forte ſanæ mentis, gaudere urbem illam ſuis privilegiis, & immunitatibus per tot jam ſecula; at quòd ex principiis, quorum theſi ultimâ mẽtionem fecimus, hoc ipſum evinci poſſit, hoc eſt, quod pernegamus, infrâ etiam, ubi eò fuerit deventum, pluribus demonſtrabimus. An autem exinde ſequatur, nos *liberorum populorum jura invadere*, quilibet, cui vel mica ſaltem ſani judicij, facilè arbitrabitur. *A. de Imp. abſol. & relat. conſid fol. 2.*

V. Qui rei novitate turbantur, fatentur eo ipſo, ſe in omni antiquitate planè eſſe hoſpites: ſi enim vel divini Platonis vel ſummi Ariſtotelis (de aliis atque aliis, quamvis apud Herodotum nonnulla pauca reperiantur, ceu ex Orationibus non inficetis Otanis, Megabyzi, & Darij l.3. adductis conſtat, nunc non dicam) ſaltem ſcripta fugitivis perluſtrent oculis, non oſcura ſalebroſæ hujus quæſtionis veſtigia deprehendent. Imò verò magnam meſſem metere licuerit Ariſtotelis *Polit. l.3.* neque fortè minorem in Platonis libris tam de ll. quàm de Rep. Ex multis ecce Tibi unum: Cum 1 & 11 lib. de ll. Plato oſtendiſſet, optimè publicæ rei conſultum iri, ſi pueris ab ineunte ætate rectè vivendi præcepta inſtillentur, tandem 111 incipit nonnulla de origine civilis ſocietatis commentari, inque hæc (cum alia multa de imperiorum incunabulis perdoctè dixiſſet,) tandem verba erumpit Athenienſis hoſpes (quem

cum Megillo Lacedæmonio & Cliniâ Cretensi loquentem introducit) Ἄρχοντας δὲ δὴ καὶ ἀρχομένους ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναί που; Κλ. τί μήν; Α. Εἶεν. Ἀξιώματα δὲ δὴ τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, ποῖά ἐστι καὶ πόσα, ἔν τε πόλεσι μεγάλαις καὶ σμικραῖς; idemque paucis interjectis: Ὁρᾷς δὴ, ὅσα ἐστὶ πρὸς ἄρχοντας, ἀξιώματα, καὶ ὅτι πεφυκότα πρὸς ἄλληλα ἐναντίως; Possemus, nisi ab instituto alienum esset, innumera talia huc congerere: qui plura voluerit, ipsos summos viros consulat, postque illos etiam alios scriptores Græcos; & ipso opere experietur, quanta animorum contentione hæc lis ingente non stupidâ fuerit usquequaque disceptata, & quemadmodum Athenienses post Thesei tempora studuerint sese magis atque magis in libertatem asserere, donec tandem à morte Codri, cui pro salute reip. difficillimo Doriensi bello sedevoverat, regium nomen abrogatum, post etiam Prætorum (quos illi ἄρχοντας vocabant) perpetua potestas primùm mirè labefacta, deinde Eryxiâ vel mortuo vel pulso, ut alii putant, penitus fuit sublata. Scilicet insederat Atheniensium animos fœdus error, dicam? an popularis libertatis amor, quasi absque eâ non possent esse felices; hinc adeò ab eâdem nullo modo sibi recedendum arbitrabantur, etiamsi, collapsâ veterum disciplinâ, tueri nulli possent, ceu præclarè docet Xenophon. Sed non est nostri Instituti hisce diutius immorari; pertractavit omnia hæc admirandâ diligentiâ Vbbo Emmius lib. de Græcorum Rebusp. ubi legi poterunt.

VI Nos omissis hisce, & Gerronibus omnibus valere jussis, arcem causæ ingrediemur, sub incudem revocaturi Scriptum IOANNIS FICHLAV de Insterâ Borussi, I. (ut se vocat) V. C. haud ita pridem Lipsiæ, approbante *Benedicto Carpzovio*, non parvi nominis ICto, typis exscriptum; nostrisque thesibus oppositum: in quo præter varia

(mi-

(mitissimè dicam) mendacia, tot reperiuntur nefanda, quæq; Regibus ac Principibus quibuscunque, æquè ac Aristocraticis Dominis jugulum minantur, dogmata, ut profectò mirum sit, potuisse probari (in exemplaris ms; fronte hæc verba reperiuntur, *Vidit Ordinarius D. Carpzov. & probavit ea quæ sunt Iuridica & Politica*) viro, Serenissimi Electoris ac Principis stipendia merenti: Enim verò (ut alia nunc prætermittam, quorum catalogum infra texemus) an eundem deceat docere, aut in alijs ferre, quòd *in regnis ac principatibus, pestilentissimis hominibus & publico exitio repertis amplissima præmia constituta sint, in excidium ac contemptum virtutis, contra omnem ordinem & rationē justitiæ*, alij judicent. Nos omninò statuimus eos, qui talia perpetrent, non esse dignos, qui inter homines numerentur, tantum abest, ut vel Regum vel Principum nomine veniant. Atque hæc in ipso limine occurrunt, & splendidum quasi antipagmentum sunt ut quid de reliquis sit statuendum, divinare in proclivi fuerit. Quin imo eò proceditur, ut summum Virum, *Hermannum Conringium*, qui Exercitationem nostram suo dignatus erat præsidio, pestilentissimis hominibus annumerare, famamque ejus quocunque modo lancinare nulli erubescant, ne ab ipsâ quidem Iuliâ nostrâ abstineant: an fortè, cum rationibus non possent, sævidicis dictis protelare nos voluerint, non dixerim: hoc certum est, voluisse ipsos tanto viro ad minimum oblatrare, & vel sic famam sibi quærere. Ne nunc dicamus de Sereniss. Brunovicensibus & Luneburgensibus Principibus, quos ipsa hæc calumnia proprius tangere videtur: si enim, (ut in scripto asseritur) *illorum pestilentissimorum hominum exemplum habemus, in H. Conringio*; non obscurum est, quid de ijs sis Sereniss. Principp. alijsque qui operâ summi viri utuntur, sit sentiendum. Sed nolo hæc, ut memoratu

indigna, tantum abest, ut à quoquam affirmari debeant, ad nauseam repetere. Nota sunt Sereniss. Principum præclara in rempublicam studia ac merita; notæ sunt magni Conringij nostri eximiæ virtutes admirandaque eruditio, quæ exteros etiam quoscunque diu jam latere non potuerunt, adeò ut in hisce de prædicandis occupari, sit in Clarissimum solem mortale lumen velle inferre. Vel verbulo effrenem illam calumniandi proterviam notandam duximus, ut bono cuique pateat, & ex ungue Leonem cognoscendi ansam præbeat.

VII. De Re ipsâ nunc videbimus, ita tamen, ut præcipua saltem delibemus; (omnia nec volumus nec possumus, paucissima sane, merentur,) si quæ supersunt, in fine unum in fasciculum coacta prostabunt: vel recitasse enim est refutasse. Ante omnia observanda est Autoris *libell. de Imp. abs. & rel.* &c. artificiosa imitandi ratio, quæ tum alibi, tum in ipsâ Dedicatione adeò manifesta est, ut nemini non (modò ne oculis fuerit captus) perspicere integrum sit, quantillum sit remansurum, si Hugo Grotius (quæ ex Epist. ad Gallos 1. descripta sunt,) vindicaret. Promittit ibidem Brunovicensium urbi patrocinium; quod tamen adeò jejunè præstat, ut potiùs prodat, quàm agat causam, ut patebit ex iis, quæ infra sumus dicturi; ubi demonstrabimus non opus fuisse vitilitigatore hoc, contra nos quidem, cum rempublicam eorum nunquam ream egerimus: nec ipsa illo egeat patrono, & si quo egeat, certe illum nolit, cujus proinde hunc librum non existimavit dignum quem gratia aliqua afficeret, imo vix admiserit. In procemio excutiendo non detinebimur, quamvis calumnias comprehendat sic satis spissas, quas suo tempore vel ipse Excellentissimus vir ulciscetur, vel quod magis arbitror, ut ab impuro homine promanantes splendido contemptu

vindicabit. Hoc saltem in limine monemus, quòd tum hîc tum alibi per totum scriptum autoritatibus potiùs, quàm argumentis certetur. Semel hîc dicemus, quod semper observandum veniet; Vulgare est Autori illi, ut, quoties quid probandum venit, tot civilis, tot juris prudentiæ Doctoribus suffarcinatus incedat, ac si vim potiùs, quàm fidem facere velit: imò eousquè etiam progreditur, ut in rebus exigui momenti, & luce meridianâ clarioribus, exhibendis, nec non aliorum dictis & verbis recitandis Scriptorum turbam corradat, qui alterum tantum spacij, atque ipsæ res occupent. v. g. *Pestilentissimum tamen hocce* (ita ab initio statim fari incipit) *genus hominum, quod publicis exitiis repertum nec satis pœnis coërcitum, Tacitus & ex eo Frachetta l. 1. in princip. Arnold. Clapmar. l. 5. de arcanis rerump. c. 16. Iacob. Bornitius l. 1. de pœnis in rep: decernendis p. 38. Ritterhus. in 3. Orat. de Iud. hab. p. 96. Vt omni tempore in serenissimis & liberis quoq; exstitit imperiis, ut testatur Tacitus, maximè tamen in regnis ac principatibus reperiri Plato in Epist. ad Dionys. testatur. In his siquidem cum amplissima his præmia constituta sint, in contemptum & excidium virtutis cōtra omnem ordinem & rationem justiciæ Bodin. l. 5. de Rep. c. 4. Althusius polit. method. digest. c. 24. Timpler. l. 4. Polit. c. 5. q. 5. Ioan. Boter: l. 1. della. Ragion di stato c. 20 & l. 9. c. 12. Francisc. Patricius l. 9. de Rep. c. penult. Iust. lipsius l. 8. polit. c. 13. Melchior Iunius in quæstionibus politic. quæst. 106. Ioan. Marian. l. 2. de Reg. instit. c. 4. Iacob Bornitius l. 1. de præmiis in rep. decernendis per tot. Keckerman. lib. 1. system. politic. c. 10. Andreas Fricius l. de emend. Rep cap. 9. n. 3. Petrus de Ribadeneira l. 2. c. 1. tit. de Virtut. ac Relig. princ. Machiavell. l. 1. de. Rep. c. 24. Lauterbach 2. politic. c. 14. Casus l. 3. de Sphær. civit. c. 8. Marquard. Freher. l. 1. c. ult. num. 16. de Gloria Iacob. Typot. l. 1. de solut. Reip. p. 43. Caldorinus discurs politic. c. 28.* Ecce Autorum

rum cohortem ipsas res vel decies exæquantem. Non dicam nunc, quòd in laudatis scriptoribus aut nihil tale aut certè parum contineatur. Freherus d. l. num. 16. nihil ejus habet, neque Andreas Fricius Modrevius cum Lipsio quicquam, quod huc faciat. Reliquos non evolvo, nec ocium est.

VIII. Sed quicquid de illo sit; hoc nunc in quæstione est, quo loco Autores ijdem, etiamsi maximè tale quid dicant, habendi sint: an judicio eorundem per omnia sit standum, ut contra ne hiscere quidem audeas? Non caret difficultate res; enim verò, utcunque te geras, vix ita subductâ ratione egeris, ut non impingas. Temeritatis haud parvæ est, cuivis fidem derogare, neque minoris imprudentiæ fuerit, cuivis temerè habere, idque adeò veritati consentaneum est, ut ne tutus quidem sis, etiamsi longè plurimos eosque non ultimos in eandem sententiam pedibus ire videas. Dicam liberè, quod sentio. Non placet illorum sententia, qui in probandis quibuscunque rebus uno & eodem modo semper progrediuntur: cum enim ipsæ res non sint unius generis, neque idem omnium fundamentum esse potest. Exemplo fiet res clarior: sunt quædam negotia ita comparata, ut humana ratio nihil in ea possit; si quid autem hac in parte definiendum, id omne ab aliorum testimoniis arcessendum est atque hujus ordinis sunt facti (uti scholæ loquuntur) quæstiones, in quibus probandis frustra desudaveris, nisi ejus temporis monumenta, vernacula præsertim ac domestica unicè tibi commendata habueris: ut hactenus laudandum sit eorum studium, qui, ut eò magis de veritate constet, alios testes idoneos in auxilium vocare solent. Alia sunt humanæ rationi in solidum exposita, in quibus si feliciter versari volueris, necessum est, ut tuo potiùs quàm alieno judicio

nitaris.

nitatis. Imò verò haud scio, annon magis utile sit veritatis studioso, si omnem veluti verecundiam exsuat, consideretque non tàm quis, quàm quid docuerit. *Nihil* (ait Seneca) *magis præstandum est, quàm ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes nou quà eundum est, sed quà itur. Atqui nulla res majoribus nos malis implicat, quàm quòd ad rumorem componimur, optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt, quorumq; exempla nobis multa sunt. Inde ista tanta coacervatio aliorum super alios ruentium. Quod in strage hominum magna evenit, cum ipse se populus premit: nemo ita cadit, ut non alium in se attrahat; primi exitio sequentibus sunt: hoc in omni vitâ videas licet: nemo sibi tantum errat, sed alij erroris caussa & auctor est. Nocet enim applicari antecedentibus, & dum unusquisque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita* (imò, ut hæc Senecæ nostra faciamus, de quibusvis alijs rebus earundemque veritate) *judicatur semper creditur &c.* Sed hæc fortassis nota magis quàm ut hîc ad nauseam repeti debebant; interim tamen & adeò sunt noxia, præsertim illis, qui in negotio veritatis operæ precium facere cupiunt, ut *qui inter hæc exempla nutriuntur, non magis sapere possint, quàm bene olere, qui in culina habitant.* Videat igitur Aristarchus noster, quo cum judicio summè arduam quæstionem de summâ potestate disceptans, tantam sic vel aliter sentientium seriem texat, ac si vi factâ positiones nostras expugnare velit. Qui primis saltem labris degustârunt civilis scientiæ fontem, norunt eam esse illius majestatem, eamque principiorum immotam certitudinem, ut ab hominum opinione suspendi erubescant; si quis aliter sentit, caveat, ne quid in nobilem illam Alumnam majestate indignum admittat, illudque Comici audire cogatur. *Hîc non est locus, quin tu aliam quæras, cui centones farcias.*

l. de Vit. beat. c. 1.

K IX. His

IX. His præmissis ad scripti illius realem, ut vocant, considerationem nos convertimus, in quâ primum vellicandam sibi sumunt nostram ex 3. *Polit.* *Aristotelis cap* 4. desumptam definitionem, obscuritatisque atque, uti loquuntur, vitiositatis arguunt: substituunt etiam aliam decem cubitos longam, & tantùm non monstrosam. Nos meditabimur omne hoc (ut Comici verbis utar:) cogitatè, quidque in nostrâ vituperent, dispiciemus. *Obscuritas* (ajunt) *ex eo patet, quòd naturam sive quidditatem rei sufficienter non declaret: Vitiositas vero ex eo, quod definitio tot ferè constet membris, quot definitum.* Mira profectò accusatio, uti ipse quid incuses, ignores! Sunt cuilibet orationi suæ virtutes, sunt etiam sua vitia; interque hæc non ultimum fortassis censeri possit obscuritas, si nempe minus planè, quæ mente conceperas, promas adque audientes proferas; quemadmodum egregie docet *Aristoteles l.3. Rhetoric cap.2.* Satis ineptè igitur obscuram vocant definitionem, quam álij (si quid tale evinci posset) mutilam ac mancam dicerent: nec fortasse rectius obscuritatem vitiositati contradistinguunt, cum hæc illam involvat: ineptissimi sunt, quando definitionem tot membris constare ajunt, atque ipsum definitum; nisi fortè omnem illam talem esse existiment, quæ non, ut sua, fit ventosa ac enormis, magnamque sibi paginæ partem arroget. Vel tironib. Logicorum notum est, vocabulum definitionis modò denotare descriptionem aliquam rudem, quæ nominalis, modò accuratam, quæ causalis dici consuevit. Quod si Aristarchi nostri hoc saltem considerassent, fortassis cautius nonnihil fuissent mercati. Quæ enim dementia est, ab utrâque definitione exigere, quod alterutra saltem habet. Nos nunquam affirmavimus definitionem illam Aristotelis esse causalem, uti logicorum filij loquntur, ut non so-

lum

lum τὸ ὅτι sed etiam τὸ διότι complectatur; neque igitur nos feriunt, quæ in hanc sententiam afferuntur ab Autore lib. de imp. abs. & rc: consid. Interim tamen nulli tàm abjectè etiam de eâdem definitione sentimus, ut cum Aristarchis nostris ceu ineptam plane ablegandam existimemus: Qui Græce docti sunt, norunt, non incommodam usque adeò esse quippe quæ rei naturam, si non planè, ut omnibus pateat, ita tamen depingat, ut, qui non percipiat, suffenus videatur. Quid enim apertius quæso hoc ipso? κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως, hoc est Majestas est potestas quædam per totam civitatem, perque omnia negotia ad eandem spectantia se diffundens. Sed de his n. 10. & infra, ubi ad regalia fuerit deventum, in quibus explicandis Aristarchus noster festivam præbet operam.

X. Succedat igitur nunc quidem Aristarchi nostri prodigiosa definitio, in quâ tantum gloriatur: *summum imperium nihil aliud est, quàm summa ac perpetua, legibusque soluta potestas, voluntate divina, suffragio ac consensu populi in unum vel plures collata, ut juxta leges divinas, naturales, juxta mores gentium approbatos, ac fundamentales, honestè multitudinem juris vinculo regat, cunctaq; ad salutem & utilitatem illius dirigat ac ordinet.* Longa est injuria, longæ ambages, ut vix possim quin cum Plautino illo hîc exclamem; *Ut multa verba facit, ut lenta* est materies! Sed audiamus porrò hominem. *In hac definitione duo sunt notanda, subjectum & prædicatum. Prædicatum desumitur à requisitis propriis seu proprietatibus essentialibus, partim à principio originali* (ecce monstrum principiorum) *partim à subjecto principali, partim à principio normali, seu principiis imperii regulativis, partim ab objecto seu causâ materiali circa quam, partim à causâ finali.* Bone DEUS, quantum hoc & quàm sesquipedale est prædicatum

dicatum! Dispeream, si ex Aristotelē, ad quem, nostram vel potius Aristotelis definitionem sugillans, tàm superstitiosè provocabas, ita prædicata exstruere & molem quasi quandam congerere didicisti. Diximus antea definitionem esse duum generum aliam nominalem, aliam causalem; Illa rectèse habet, si modò distinctè & absque ullâ ambiguitate, quid nomen significet fuerit declaratum; Hæc (quæ à nonnullis etiam scientifica dicitur) ut omnibus numeris sit absoluta, non solùm affectionis à priori demonstratæ essentia, sed etiam causa in luce poni debet quemadmodum præclare docet Aristoteles l. 2. post Analyt. c. 10. ubi & mediam quandam, quæ tamen imperfecta est, assuens, simul ostendit viam, quam insistere necesse habeant, qui more scientifico accuratè τὸ τί ἐστι cujuscunque rei anquirere satagunt. Vtrum autem hæ leges ab Autore scriptæ de imperio absolutè & relatè considerato, ejus ab susurronibus observatæ sint, alij dijudicent: Mihi profectò æque ridiculum videtur in definitionibus *prædicata desumere à requisitis propriis seu proprietatibus essentialibus, principio originali &c.* ac si quis cum ratione velit insanire. Nolo hæc, ut nimis trita, pluribus ostendere, aliàs nullo negotio evincerem, nihil magis dedecere definitionem, quàm si immane quantum turgeat, & hac atque illac supervacuis diffluat. Nonne quæso omnibus doctis ampliter se deridendum propinaret, qui hominem definiret animal rationale, risibile, loquendi audiendi, gustandi &c. facultate præditum, à Deo ex massâ terrenâ in paradiso factum &c. ut uno verbo dicam, qui omnia in definitionem cogeret, quovis modo de homine dici apta? Apparet ergò, quàm procul ab accuratâ ratione definiendi absint Aristarchi ipsi, sibiq; semitam non sapiant, aliis qui monstrant viam.

X. Nos pergimus ad ſect. 1. th. 1. quâ aſſeritur, *Requiſitum imperij huius ſeu poteſtatis eſſe, ut humana ſit.* (Ita ne verò? Quid ergò de Ebræorum Rep. Regum tempora prævertente ſtatuendum in quâ Deus ipſe majeſtatem tenuit, perq; Pontifices & Prophetas, quid fieri vellet, ſignificavit?) *quâ ratione dicitur, non ratione termini independentis, ut Conringius exiſtimat.* Eſt hoc craſſum mendacium. Nunquam Conringius docuit, ſummum imperium ratione termini independentis (ut barbarè tecum loquar) eſſe tale, neque hujus rei, ut protervè calumniaris, ullum eſt veſtigium in theſibus noſtris. Imò verò proponimus th. 6. (ubi obiter declaramus, quid per ſummam poteſtatem intelligamus; neque enim animus erat tàm de poteſtate ſummâ, quam de ſubjecto ejus agere) ea, quæ directò pugnent cum aſſertione veſtrâ. Dicimus quippe cum Ariſtotele quod κύριον ἢ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως ἐ. hujus igitur intuitu ſummitatem (ut ita dicam) noſtram intellectam volumus cum Philoſopho laudato capite: ut ſenſus ſit: Cum Reſp. ſit ordo magiſtratuum, in ordine autem nullus ſit proceſſus in infinitum, ſed neceſſariò tandem ad aliquod ultimum deveniatur, quo nihil ſit in eo genere prius nihil ſuperius, omninò conficitur in hoc ordine imperantium ac parentium etiam tale aliquod ſummum eſſe, idq; ipſum nobis vocatum eſt ſumma poteſtas. Neque verò eſt, quod quis exiſtimet, nos in eâ eſſe ſententiâ, ac ſi omnia ad lubitum agere poſſit, qui τὸ κύριον habeat; imò verò hæc tàm aliena ſunt à mente noſtrâ, ut quæ unquam: Diximus antea, quod κύριον ſit πολίτευμα τῆς πόλεως, ut adeò illis, qui κύριον habent, omninò imcumbat, ea procurare, quæ ad finem civitati præſtitutum ducunt. Poteſt igitur idem omnia non ſimpliciter & abſolutè loquendo (aliàs enim & malè facere ei liceret) ſed ratione iſtius, &c.

Conſentiat nobiſcum A. Conſiderationis Memb. 20.

iſtius ſocietatis, in quâ vivitur. Vtrum autem, qui κύριος habet, eâque poteſtate ſuâ abutitur, à ſubditis in ordinem cogi poſſit, non eſt noſtrum nunc decernere, fortaſſis infra dabitur occaſio pluribus hæc proſequendi. Atque ex his, puto, conſtare poteſt, quid nos per ſummam noſtram poteſtatem intelligamus; nimirum facultatem quandam dirigendi ſocietatem aliquam civilem ad finem præſtitutum, à quâ omnia ſcelera procul abeſſe debent. Qui aliud quid è verbis noſtris educere ſe poſſe autumat, *Naſo hic pol plus videt, quàm oculis.* Nihil igitur huc faciunt, quæ de termino independenti vel à priori vel à poſteriori afferuntur; imò impia ſunt, quæ de providentiâ divinâ dicuntur, cum ſæpe fiat ut populus per ſeditionem vel malitiam concitatus legitimo ac bono magiſtratui injuſtè poteſtatem omnem abroget, peſſimoque alicui iterum conferat, permittente quidem Deo, nequaquam tamen ita decernente, ut exiſtimat A. lib. de imp. abſ. & rel. conſ. &c. affirmans *ſummum imperium remotè dependere à providentiâ divinâ, tanquam causâ principali.* Quàm abſurdum autem ſit *omne ſummum imperium proximè à conſenſu, ſuffragio & voluntate populi vel expreſſâ, ut in regnis electitijs, vel præſumptâ, ut in regnis ſucceſſivis, dependere*, infra patebit, ubi hanc rem ex profeſſo tractabimus. Poſſemus nunc quidem ex noſtris hypotheſibus demonſtrare, dari aliquod ſummum imperium à priori ut loquuntur; ſed cum hoc primis capp. 1. Polit. Ariſtotelis ubi demonſtrat imperium melioribus deberi, luculentiſsimè ſit factum, malumus vos eò remittere, quàm cramben eandem hic recoquere.

XI. Quin, quod minùs planum eſt, potiùs inquiremus, an tale aliquod ſummũ imperium detur, quod, uti loquuntur, careat termino à poſteriori. Autor *CONSIDERA-*

TIO-

TIONIS de imperio absolutè & relatè CONSIDERATO; (ecce tituli elegantiam) negat *talemq́ potestatē illimitatam indeterminatam, indefinitam* (quid per voces hasce sibi velit, non compertum habeo, nos summam vocavimus) *sacris eloquiis, sanctissimis naturæ decretis & receptis saniorum gentium moribus repugnare, ipsisq́ principibus exitium & ruinam afferre*, asserit; quâ ratione verò probet, nunc videbimus. *Sacris*, ait, *eloquiis & ordinationi divinæ hæc contraria. Cum enim hæc potestas illimitata de reservatis divinis sit, Deus, qui Dominus dominantium, sibi soli reservare, & sacram esse voluit: hinc nulli creaturæ competit, nec ulla ex his eandem sibi arrogare potest, nisi planè se Deo velit exæquare. Quod citra summam summæ majestatis divinæ læsionem vix fieri potest.* Imò verò planè hoc fieri non potest citra læs. &c. at illud maximè in quæstione, an divinæ majestati detrahat, qui in civili aliqua societate summam potestatem tenet quod quidem Autori Consid. &c. erat probandum. At ille mavult aliorum asserta, quàm suam, si qua est, certè hactenus animadverti non potuit. consulere rationem: producit igitur quæ in Hœnonii disputationem 9. ex Timplero sunt transcripta: quæ tamen ipsa nullâ ex parte nos stringunt, multò minus scripturæ aliquo fundamento nituntur. Dixi jam antea th. præced. summam potestatem intuitu societatis civilis esse talem, nimirum ut omnia (intellige cum honestate convenientia, quæ enim contra bonos mores sunt, ne velle quidem multò minus facere posse quis censetur) possit, quæ ad conservandam illam societatem quoquo modo faciunt, ut vel cæco patere queat, sermonem hîc nobis esse de ordine finitarum potentiarum, deq; genere potestatis civilis. Alioquin enim neque ipsius Dei potentia omnis absoluta est, sed & quædam definita, quâ non potest omnia, quæ, ut Scholastici Dd. loquuntur, habent

l. 15. ff. de Condit. Inst.

bent

bent rationem factibilitatis, habito videlicet respectu ad aliquod attributum divinum, vel communem cursum causaurum secundarum. Summa igitur, ut liquet, nobis ea potestas dicta fuit ideò, quòd supra se nullam aliam agnoscat in hoc genere potestatis. An autem talis aliqua potestas de reservatis sit divinis, summæque Dei potestati deroget, ut A. Consid. &c. nugatur, alij judicent. Nos certè longè aliud sumus edocti ex sacris literis, ubi (quamvis impius Parricida Miltonius defensionis suæ, uti vocat,
1. Pet. 2. p. 53. hæc aliovorsum trahat) jubemur *subjecti esse omni hu-*
Matt. 22. *manæ ordinatiani* &c. *Cæsari dare, quæ sunt Cæsaris, Observare os Regis, etiam propter juramentum Dei*, quo tu te illi obstrin-
ad Tit. 3. xisti, *Principibus obsequi* &c. Quæ nolim sic accipi quasi tyrannidi faveam, quâ nullum est monstrum tetrius, Deoq; & hominibus magis exosum: aut quasi eos probem Reges, qui potestate suâ in subditorum perniciem abutantur. Tantùm assero. Deum in sacris literis adjudicare Regibus summum jus in omnes & singulos subditos, eosque simul coâctos: tantum abest, ut illud summum jus cum majestate divinâ pugnet. Atque exinde, nisi fallor est, quod Reges & Principes se Dei gratiâ tales esse agnoscant, vid. omninò concept. ff. & l. 1. C. de vet. jur. enucl. Sed de his plura mox sequentur.

XII. Ejusdem farinæ sunt, quæ A. Consid. subnectit, *Juri naturæ* ajens *& sanctissimis ejusdem institutis illimitata hæc potestas repugnat, cum enim violenta sit, contra naturam quoque erit, utpote quæ homines naturâ liberos duro servitutis jugo premit.* Primò namque falsissimum est, Omne violentum esse contra naturam, (quod enim distinctio illa intelligi non debeat de naturâ simpliciter sic dictâ, vel tironibus notum est) aliàs enim & facinorosos supplicio capitis afficere fuerit contra naturam, quòd nemo sanus

dixe-

diverſis. Imò etiamſi ſit contra naturæ primam intentionem, nequaquam tamen contra ſecundam. Vide quæ doctè de hac diſtinctione diſſeruit Domin. Soto de Iuſtic. & jur. l.4. qu. 2. art. 2. Item Ludovic. Molin. de Iuſtic. tract. 2. diſp. 32. num. 7. Arniſ. in relect. Polit. ſect. 1. c. 3. Nobis non vacat ea huc tranſcribere. Deinde etiamſi (quod negamus) maximè ſit contra naturam violentum, non tamen inde conficitur, eſſe contra jus naturæ: Ita, qui punit ſontes lictor, qui colligat manus, caput obnubit, infelici arbore ſuſpendit, vel quocunque mortis genere afficit, vim quidem naturæ, nequaquam autem naturali juri (quod ſontes omninò vult plecti) vim facit. Supra modum ridicula eſt, ratio, quâ probat ſummam poteſtatem eſſe naturæ contrariam; nimirum *quod homines naturâ liberos duro ſervitutis jugo premat.* Quid quæſo commodius ad Anarchiam dici poeſt? Somniat ſibi libertatem naturalem, neſcio quam, fingit homines in civili ſocietate ſervitute premi, ſi fortè refrænentur, quò minus impunè graſſentur, nulliſq; non vitiis ſe mancipent; qui omnem ſocietatem ſublatam vellet, vix aliud diceret. Sed nondum nugarum finis eſt; Diſertè enim affirmat, quòd *nullus populus, nulla gens, nulla unquam natio fuerit, qua ſuis Regibus infinitam quandam & indeterminatam conceſſit poteſtatem* &c. quodq; adeò, (vid. init. hujus n.) *Omnium gentium moribus & legibus repugnet ſumma poteſtas.* Hæc propiùs nonnihil ſunt inſpicienda, cum in communem ferè abierint ſententiam, ceu videre eſt tùm ex aliis tum ex commentario Benedicti Carpzovii ad *l. Reg. Germ. cap. 1. ſect. n. 3. & ſeqq.* præcipuè *S. n. 1.* adeò ut etiam ſpurcus ille Miltonius *Defenſ.* ſuæ, p. 152. 153. 154. haud leve momentum cauſæ ſuæ in ijſdem ponat. Repetemus autem ex *3. Polit. Ariſtotelis cap. 10.* vocem regni per eſſe ambiguam, ac

L pro-

propriè quidem illi reip. competere, cui unus præsidet, ὁ κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν πάντα πράττων ut loquitur c. 12. h. e. ad suum arbitrium omnia agens, ita tamen, ut publicam utilitatem sibi commendatam habeat: deinde vox hæc trahitur etiam ad alias resp. regni speciem mentientes, quales sunt illæ, in quibus minus diligenter ad publicum commodum respicitur, ceu in regno (quod Aristoteli Barbaricum dictum) usu venit; vel etiam istæ, in quibus potestas sic satis est restricta, omniaq; vel certè pleraque legibus committuntur. Hujus generis fuit regnum Laconicum, umbra potiùs regni, quàm regnum, ut docet Aristoteles *3. Polit. 10. 11. 12.* ὁ μὲν γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς. ait c. 12. οὐκ ἔστι εἶδος πολιτείας. ἐν πάσαις γὰρ ἐνδέχεται ὑπάρχειν στρατηγίαν ἀΐδιον &c. Reliqua prætermittimus, cum ad scopum nostrum nihil quidem conferant. Dicimus igitur dari regna, quæ dicuntur, quædam, nequaquam tamen ita comparata, ut majestatem nominis adimplere queant, cum sint nimis restricta, seu, ut cum Aristotele loquar, κατὰ νόμον. Vt adeò inepti sint, qui tales reip curatores, vel belli duces perpetuos (quales teste Aristotele olim Epidamni & Opunte, hactenus etiam in Bataviâ) pro Regibus venditare, atque ex eorum conditione argumentari non erubescant, gentem illam Regi (scilicet) suo non concessisse summam potestatem; & per consequens ad hujus adulteri regni faciem reliqua omnia exigant, æquè insano errore, ac si quis hominem pictum vel mortuum cum vivo contendat. In hisce familiam ducunt quidam homines in exitium sacri & profani ordinis nati Puritani vulgò dicti, (quemadmodum præclarè docet Clarissimus Gatzius in lib. cui titulum fecit Puritanischer Glaubens- vnd Regimentsspiegel &c.) horumq; consortio dignus Autor *considerationis de imp.* &c. unà cum

suo

ſuo Althuſio, Danæo l. 6. Polit. c. 3. q. 4. Brut. q. 3. Hœnon. Diſp. 2. aliiſq;. Non eſt operæ hujus monſtroſa eorum dogmata vel enarrare vel perſtringere; fecit hoc modò laudatus Garzius l. ſui 6. c. ubi legi poterunt. Nos potiùs id operam dabimus, ut in luce ponatur, quibus argumentis inſtructus probatum veniat, *nullam gentem nullam nationem, nullum populum Regibus ſuis conceſſiſſe ſummam poteſtatem* A Conſid. &c. Scilicet provocat Puritanorum more primo omnium ad Spartanos, Regumq; Laconicorum poteſtatem legibus aſtrictam, utens teſtimonio quidem idoneo & vero ſed teſtis non idonei hac in parte, cum Autor *de ſtatu Relig. & reip.* fide alienâ iſta narret. Notandus autem hic eſt ſupinus quidam Ariſtarchi ſtupor, non attendentis faciem Spartanæ Reip. pro ratione temporis aliam atque aliam fuiſſe, Regumq; inſuper poteſtatem modo magis ſolutam (qualis fuit ante & poſt tempora Troica uſque ad reditum Heraclidarum in Peloponneſum) modo magis aſtrictam, (qualis poſt Cleomenem, maximè verò conſtitutus Ephoris & legibus à Lycurgo latis obtinuit) ceu notat *Plutarchus in Lycurgo*, & ex eo *DE Rep. Lacon. Ubb. Emm.* Vir Græcè & latinè doctiſſimus, notandisq; rerum geſtarum momentis peraptus; Stolida proinde eſt illatio Autoris Conſider. &c, volentis probare exemplo Spartanorum primo, nullam gentem Regib. ſuis ſummam conceſſiſſe poteſtatem, cum conſtet ne de Spartanis quidem hoc ſimpliciter verum eſſe, inter quos primis temporibus Reges exſtitere re & nomine, pro libitu penè regnantes, donec in Democratiam ferè Reſp. tranſiit. Tum enim regiis viribus nervi inciſi, & præter ſolum nomen, parum remanſit, omnibus in popularem ſtatum abeuntibus. Signanda hîc quoque venit perfricta Miltonii frons, qui *Defenſ.* p. 23. & 149. impudenter, ut

 ſolet,

solet, *Regnum Laconicum maximè tale quia penes regem non omnia erant, sicq; Aristotelem sensisse* asserit.

XIII. Provocat deinde ad *Romanorum Imperatores*, qui *jureiurando, se promissiones sanctissimè ac religiosissime observaturos, astringebantur* (ceu loquitur) *ut huius rei exemplum præbet Trajanus* &c. *Plin. Panegyr.* AEquè ineptè, ut ad Spartanos modò. Principio enim falsum est, omnes Imperatores jurasse vel teste ipso Plinio in hæc verba erumpente; *Rem novam & nunquam antehac auditam. Iurat is, per quem juramus* &c. Et quem pro se imprudenter laudat Aristarchus, Bodino etiam; *Ex imperatoribus*, ajente *nullus ante Trajanum juravit in leges.* Deinde, quæ consequentia est? *Iurejurando astrictus est, se velle promissiones sanctissimè observare*, seu, ut Plin. in Panegyr. loquitur, *Bene remp. & ex utilitate omnium regere*, Ergò non habet summam potestatem. Mustea profectò, adeoq; dudum jam explosa à doctis quibusque, ab ipso etiam commentatore ad l. Reg. c. 1. sect. 8. n. 5. 6. quando ait: *Summa namque Imperatorum Romanorum in veteri Rep non obstante illâ promissione exstitit potestas* &c. It. c. 1. sect. 2. n. 53. *Imperatores veteres Romanorum circa ea, quæ statum publicum concernunt sponte in salutem communis patriæ à jure suo, quo plenariâ potestate agere poterant, recesserunt.* Vt mirari subeat, qui sine desoltoriæ levitatis suspicione hujus nugatoris λογοδιάῤῥοιαν calculo suo approbare potuerit. Mox provocat ad *hodiernos Germanorum Imperatores*, in quibus etiam præsidii parum reperit, cum regia apud nos majestas diu jam sit collapsa, omniaq; pleno gradu in Aristocratiam veluti iverint. Quâ ratione enim Germanorum Imperatorum potestas post Henricorum tempora mutaverit, & planè aliam faciem induerit, adeò ut de splendore & potestate veteri parum supersit, neminem nisi illius temporis res gestas ignoran-

tem

tem, facilè latere poteſt. Injurius idem eſt in priſcorum Germanorum Reges, quando *infinitam atq; liberam poteſtatem iis nunquam fuiſſe aſſerit.* Etſi enim de nonnullis hoc conceſſerim, de omnibus tamen nec volo nec poſſum, præſertim, cum experientia, ſi veterum monumenta evolvamus, teſtetur, non omnium Regum, eandem fuiſſe conditionem. C. Cornel. Tacit. (cujus de morib. Germ. librum 2. mihi hactenus non viſum allegat Ariſtarchus) in elegantiſſimo libro de ſitu, *morib. & populis, Germaniæ cap. 44.* de Suionibus in hunc modum loquitur: *Eſt apud illos & opibus honos, eoq; unus imperitat, nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi.* C. Vellejus Paterc. *l. 2. hiſt. c. 108.* De Maraboduo Marcomannorum Rege in hanc ſententiam: *Marabodus genere nobilis, corpore pravalens, animo ferox, natione magis quam ratione barbarus, non tumultuarium, neq; fortuitum, neque mobilem & voluntate parentium conſtantem inter ſuos occupavit principatum, ſed certum imperium, vimque regiam complexus animo &c.* Sed nolo vel illis vel alijs quæ ſequuntur immorari; ex hiſce enim ipſis aliquo modo diſcuſſis vel manifeſtum eſſe poteſt, quàm dextrè Ariſtarchus noſter evicerit, *Summam*, quam aſſerimus *poteſtatem omnium gentium moribus repugnare.* De regno itaque Galliæ & Hiſpaniæ nunc non diſputabimus; ſaltem uno atque altero verbo monebimus, utriuſque regni varias fuiſſe viciſſitudines. Initio uterque populus minus addicte regebatur ſecundum morem pleriſque Germanis uſitatum, eaq; Regum moderatio ad Ludovicum uſque XI in Galliis permanſit, ut hactenus tolerari poſſint, quæ Summus Hotomannus in *Franco-Galliâ* ſuâ diſputat, Ariſtarchus verò noſter imperitè hîc adducit. At verò ſi quis res geſtas Ludovici XI, quæque eum conſecuta ſunt, temporum, animo revolvat, quâ ratione Angli Pulſi, Burgundionum æmula

 mula

mpla domus excisa, Ducatus & Comitatus ad Regem devoluti, non potest non damnare Aristarchi nostri *ἀκρισίας καὶ ἀνιστορησίας*, potestatem Parlamento immane quantam asscribentis. Inter Gothos in Hispaniâ, (à quibus reges usque ad Philippum Austriacum descendunt) barbarus mos inoleverat, Reges suos levi de causâ plerumque, deponendi & trucidandi, adeò ut in concilio Toletano quarto Episcopi necesse habuerint anathemate compescere istum furorem. Ex eo liberalius nonnihil Reges habiti altiora cogitare cœperunt, donec Maurorum impetu intra Asturum Galliciæ & Cantabriæ scopulos sunt compulsi. Enituit autem Regum potestas iterum excussis Saracenis, præcipuè in Ferdinando V, adeo, ut licet magna esset conventuum, maxima tamen Regis exsisteret Autoritas, quæ etiamnum, hodie obtinet, ut constat ex rerum Hispanicarum Scriptoribus. Neq; enim est, cur Iunio Bruto atque Althusio, juratis Regij & Aristocratici imperij hostibus (quos Hispanici regni jura probaturus A. Consid: &c. malè, ut solet aliàs, adducit) magis, quam hisce fidem habere velis. *Regna Daniæ & Poloniæ*, ut & *Hungariæ* cum sint *κατὰ νόμον*, nihil huc faciunt. De Iuribus regni *Anglicani* disceptatur etiam dum hodie; cui commodum est, evolvat *Elenchum motuum Britannicorum*, quæque pro Rege Angliæ disputavit Summus *Salmasius* unà cum aliis; merentur etiam legi *Garziana* modò laudata, quæque doctissime discussit *Samuel Becharius in Epistolâ suâ* nitidissimâ ad D. Morley Regis Angliæ Sacellanum. Quæ enim hactenus ab impuro Miltonio pro populo Anglicano afferuntur, nequaquam talia sunt, ut vel Salmasii vel aliorum argumenta magnam partem doctissima elidere queant. *De Bohemiâ* dicere non est meum, nisi quòd ferali bello res eorum mirum in modum mutare cœperint, ut dubium sit, an per omnia scripto (quod *de au-*

Canon. 74

ction-

*dion*ſchrifft vocatur) ſtare queamus. De *Principibus Germaniæ* hîc dicere nihil attinet; cum vel in vulgus notum ſit ſigillatim ſumptis illis non competere propriè dictam majeſtatem, tantum abeſt, ut proprie limitata eſſe queat. Aliâs ſi cum cæteris conferas, tanta certè eorum eſt autoritas in ſuo territorio, ut à Baldo ad *l, fin. C. de teſtam. milit.* pro Regibus ſint habiti, idque multorum Impp. calculo comprobatum eſt. Quomodo autem intelligendum ſit πολυθρύλλητον illud (quod *Gloſſ. in rubric. de ſtud. lib. urb. Rom. l. 2.* & ex eâ *Iacobinus de S. Georgio* feudiſta, poſtque hunc multi alij uſurpant ad nauſeam, adeò quidē ut VVarem. ab Ehrenb. de *Regn. ſubſid. & onerib. ſubd.* nullum ferè librū à ICtis conſcriptum lucem vidiſſe aſſerat, qui non hoc axiomate ornetur) Principes In Svis Territoriis Tantvm Posse, Qvantvm Imperator In Imperio, Dd. explicant, neq; hîc multis repeti debet. Vide omninò Limnæum *l. 4 Iur. publ. c. 8. n. 9. & ſeqq.* ubi limites huic, aliâs protuberanti, enunciationi ponit, cumque Scipione Gentili locum concedit in ſolâ jurisdictione: quamvis & ipſa, ſi rem videas, ab imperij majeſtate dependeat. Qui juris feudalis naturam, ex eaque promanantia beneficia rectè intelligit, facilè de re ipsâ tulerit judicium. Æquè ridicula ſunt quæ ſequuntur *de Duce Veneto*, quē Ariſtarchus noſter ex eo, quod præcipuâ dignatione afficiatur, putat majeſtatem habere: pudet profectò ineptiarum. Quod ſi laudatos à ſe Autores Contarenum, Ianottum &c. vel per tranſennam ſaltem ſalutaſſet, nunquam adeò ridiculum ſeſe geſſiſſet. Pergit etiam de Barbaris ineptire, aſſerens, Tartaro & Moſcho non competere ſummam poteſtatem, quia jurejurando affirment, ſe velle juſtè imperare; quaſi qui juſte imperet non habeat ſummam poteſtatem, quod tam abſurdum, tamque abſonum eſt, ut quod unquam; ut proinde nullum reſponſum mereatur.

XIV.

XIV. Ex hiscè, ni fallor, constare potest hominis in probando dexteritas, vel potiùs perversitas quamqs adeò thesibus nostris nihil officiant hæc Puritanorum deliria, & denique, quo jure nos audaciæ postulaverit, asserentes dari summam potestatem, eamque variam pro ratione subjectorum. Postquam enim modò adducta deblateraverat, tandem impuras hasce voces effutit: *Hinc audaciam Herm. Conringij non satis mirari licet, dum th. 62.* (mentiris, nihil tale ibi reperire est) *impudentiæ hos accusat, qui finitam Princip. concedunt autoritatem, contendentes hanc & non aliam potestatem per universum terrarum orbem omnibus omninò tribui principibus.* Enimverò isthæc captio est! Si Vir es, exprome benignum ex Te ingenium, nobisque demonstra in th. nostrà hujus rei esse aliquid. Apponemus verba, ut pateat perfricta hominis frons. *Nulli* (dico th. 62.) *tamen possumus, quin quorundam supinam jactantiam notemus, & castigemus, qui ex falso illo Zelotarum principio, omnes Reges & Principes esse à populo (quemadmodum Althusius etiam c. 19. somniat) monstrum nescio quod extundunt, quod nimirũ nullius Princeps, etiam hæreditarius, sit verus princeps, antequam ipsi præstitum fuerit homagium, idq; in omnibus regnis, Principatibus, comitatibus per universum terrarum orbem obtinere clamant, nescio inscitiáne majore, an impudentiâ.* Utrum ex hisce meis educi queat, quod homo vult, judicent alij: nobis certè in animo non fuit, absurdam illam licet, & Puritanorum potiùs *omnium*, quàm (ut Aristarchus noster vult) *Politicorum communem sententiam*, isthoc quidem in loco petere, multo minùs th. 37. impugnare. Imò vero longe aliud ibi disceptatur. Dicam breviter: ut omni ævo; ita maximè hoc ipso reperti sunt maleferiati homines, qui totis viribus id egêrunt, ut ordinem in civili vitâ non sine ingenti hominum commodo hactenus usurpatum, everterent, & sensim,

liber-

libertatem præ se ferentes, viam struerent ad *ἀναρχίαν*, imò ad interitum totius humani generis. *Est*, namq; Imperator imò quilibet summus Magistratus, ait Seneca *1. de Clem. c. 4. vinculum, per quod Resp. cohæret: est ille Spiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus & præda, si mens illa imperij subtrahatur.* (suppono autem, quod ab Aristotele *capp. ultim. 3. Polit.* fuit monitum, non esse omnes homines aptos ferendo eidem regimini) Conquisiverunt etiam anxiè ratiunculas alius hinc, alius inde, quò imperitam plebem eò meliùs dementare, inque suas partes rapere queant. Præ alijs applausum meruit, sæpe etiam doctis imposuit illa veteribus quoque non incognita assertio, populo omnem majestatem asscribens, adeò ut *magis alienari non posset, ac vita quâ quis fruitur*, verba sunt Althusij, vid. *th. 16. Dissertat.* Hanc Assertionem dico esse falsissimam, proboque tum per alia tum per ea, quæ *th. 37.* habentur, ab Autore vero considerationis &c. impugnantur, si dijs placet. Vt rem in pauca conferam verba, post multas alias adductas rationes, demonstro etiam exemplo Israëlitici populi, (qui Deo ter optimo indulgente, omne imperium in Saulem ejusque succéssores contulerat, adeo ut plena regum esset potestas, vel ut *Sulpit. l. 1. Hist. Sacr.* loquitur, *non sine exemplo amentiæ, præoptavit libertatem servitio mutare)* posse summam potestatem nonnunquam alijs addici, idque hîc vel ipso Deo si non præcipiente, saltem connivente esse factum, qui non possit ferre, multo minùs indulgere ea, quæ in se sint turpia, & æquè pugnent cum naturâ ejusque jure, ac si quis vitam, quâ fruimur, velit alienare. Cui mica sani est judicij, facilè perspicit, Aristarcho nostro ne quidem esse perspectum *τὸ κρινόμενον*, multo minùs ab eodem potuisse everti. Audiamus tamen oggannientem; *Magnam* (ait) *habuêre potestatem Re-*

 ges

ges Israëlitarum, major tamen (qui verò major esse potuit, cum nondum esset, imo diu post introductos Reges cœpisset?) *synedrij fuit autoritas*: laudat testes Iunium Brutum (mirum quod non Puritanos parricidas, quibus nunquam non in ore hoc) & Salmasium in defensione Regiâ: quàm injurius vero sit in summum Virum, omnes intelligent, ubi secum expenderint, quæ Defensionis Regiæ *2.3.4. capp.* disserentur contra eos, qui existimant (ceu constat de A. Confid. &c. nec non Carpz. *comm. ad L. Reg. c. 1. sed 5. n. 14. & seqq.* conf. Spurcissimum Nebulonem Miltonium, *c. 1. p. 23. 24. 26. &c.*) illam Iudæorum legem esse Tyrannicam. Quocum faciunt tum eruditi alij, tum Bochartus in suâ eruditissimâ Epistolâ. Hülsem. in Breviar. Extens. *c. 20. n. 12.* Vt proinde A. Confid. &c. una cum Bodino & Turbatore Miltonio Defens. impuræ *p. 37.* commiseratione potiùs, quàm refutatione dignus sit, asserens, *librum de jure Majestatis conscriptum, à Regibus concerptum ac dilaceratum, ut eò liberius tyrannidem exercerent, hancq; legem Tyrannicam fuisse substitutam.*

XV. Sed mittimus aniles illas fabulas, & paucis dispicimus, quomodo contra legem Regiam Romanorum, quâ *th. 39.* probaveram Populum Romanum necessitate exigente abdicasse à se imperium, inque Imperatores contulisse (consentit nobiscum Carpzov. *ad l. Reg. c. 1. sect. 8. n. 6. & seqq.* nunc verò hæc probans dissentit) Aristarchus noster insurgat: *Quando* (ait) *& quo tempore lata fuerit* (lex Regia) *apud nullum ferè historicorum occurrit, nec apud quenquam eorundem ejusdem sit mentio.* Ne sutor ultra crepidam: Num tu adeo in numerato habes omnia veterum scripta, ut liquido hoc affirmare queas, fortassis Scipionis Gentilis fide assertio tua nititur, ex cujus summi viri 3. Oratione, quæ hic longo ordine texis, sunt descripta? Sed ad rem: Natalis legis Regiæ, cujus in *l. 1. ff. de Constit.*

Princip. l. 1. §. 7. de Iur. Veter. enucl. & §. 7. de concept. ff. fit mentio, quamplures summos viros hactenus habuit anxios: sunt qui ad Romuli, sunt qui ad Iul. Cæsaris, sunt qui ad Octavij Augusti, sunt denique qui ad aliorum, inprimis Vespasiani tempora eundem proferant. Nonnulli inter quos eminent Paurmeisterus *l. 1. de Iurisdict. Imp. Rom. c. 5.* Coras, & Connan. *l. 1. comm. c. 9. ult. n. 3.* eandem ceu prodigiosum aliquod commentum penitus explodunt de quibus omnibus varia habes in elegantissimo *c. 12. l. 1. Iur. publ. Limn.* ex quo Autor consid: omnia sua desumsit. Aristarchus noster ut ridiculam hanc amplectitur sententiam, ita musteis propugnat quoq; argumentis. Neque enim tempus, quo natum est decretum omnem potestatem in Principes transscribens, adeo dubium est, atque *Autor consid. &c.* existimat. Celeberrimi quique viri, (vid. Limn. *l. c.* Arnis. *l. 2. de Rep. c. 6. sect. 4. n. 32. & seqq.* Sutholt. *de Iurisd. th. 68. & seqq.*) Bachovius, Arumæus, Franzkius, Limnæus, & suis in præclaris ad VVesenbecium notis Dominus Hahnius, Præceptor meus æternùm colendus, in dominatione Octavij eundem reponunt, Dionis præcipuè autoritatem secuti, quæ (quicquid etiam tricetur Autor consid. &c. dictitans, *argumentum ex l. Dionis desumptum esse insufficiens*) tam eximia atque conspicua est, ut nemo paulo emunctior eam defugere possit. Repetemus hæc nonnihil altius, ut eo commodiùs arbitrari queas, summisné viris potiùs, an vero *A. Consid. &c.* fides sit adhibenda. Postquam pugnatum erat apud Actium, cœpit Augustus cum animo cogitare suo, quàm *periculosæ plenum opus aleæ moliretur & quomodo incederet per ignes suppositos cineri doloso*, ad imperia fastigia contendens. Funesto namq; Patris exemplo didicerat, quanto cum discrimine conjuncta esset ea crudi adhuc servilij populo objecta imago.

Ut igitur eo cautius mercaretur, Mœcenatem & Agrippam, ambos intimæ admissionis, in consilium adhibet. Qui ut moribus, studiis ac rerum peritiâ (alter enim in pacis, alter belli negotijs plus poterat) à se invicem diffidebant, ita vota quoque in contraria scinduntur. Et Agrippa quidem populari magis animo *immensum illud imperij corpus ita rectè librari posse autumat*, si unus omnia consilio ac curâ complectatur; *plures facilius munia reip. sociatis laboribus executuros*, eoque Augusto, ut *Monarchiam deponat*, Autor est. Mœcenas in rebus gerendis non minùs quàm excogitandis promptus, quod & de instantibus verissimè judicaret & de futuris callidissimè conjiceret, *haud aliud discordantis patriæ remedium fore censuit quam ut ab uno regeretur.* Monarchiam igitur pro quâ tot labores exantlaverat, non vult deponi. Habes utramque elegantissimam orationem apud *Dionem l. 52.* Augustus re deliberatâ in Mœcenatis sententiam concessit, adeoque ut invidiam à se amoliretur; aliâ viâ rem aggreditur, ut pluribus enarrat *Dio. l. 53.* Nimirum se Magistratu atque imperio abiturum inque manus Senatus populique omnia consignaturum simulaverat *hacq; arte*, ut loquitur Dio, *effecit, ut à Senatu populoq; imperium ei CONFIRMARETUR.* Quomodo vero? Sine dubio per aliquod SCtum (cujus & in Onuphrio Panvinio mentio fit) vel similem quampiam legem, quæ initio fortassis, cum nomen Regis adhuc invisum fuit S.P.Q.R. *lex imperij*, vid. *l. 3. C. de testament.* deinde verò pullulante Cæsarum potentiâ, Regia fuit dicta *l. 1. ff. de constitut. Princip. l. 1. §. 7. C. de jur. vet. enucl. §. 7. de concept. ff.* Neque hoc adeò novum fuerit, siquidem inter omnes constat, longè alia etiam Principibus fuisse indulta, quæ tum ab aliis, tum à Dione *l. c. l. 53.* longo ordine enumerantur. Ex multis dabimus unum: *Aliud*, ait, *porrò jus habent* (Princip.) *nulli*

Tacit. l. 1. Hist.

nulli unquam Romano apertè & in omnibus rebus CONCESSVM. Legibus enim (scilicet scriptis, ut rectè vertit Leunclavius) *soluti sunt Imperatores: quo ipso solo & ea quæ retulimus, ac reliqua etiam omnia agendi licentia eis DATVR.* Quæ cum alijs collata insigne robur argumentationi addunt, quamvis rem per se non evincant, neque etiam, quod ego sciam, ab alijs hujus gratiâ adducantur, ut *A. consid.* fingit: ubi tamen ita misere contra hæc ipsa insurgit, ut risum debeat. Quod asserimus, apparebit etiam magis, si quis tabulam æneam de imperio Vespasiano (quæ etiamnum hodie, attestantibus *Iul. Cæsare Bulengero l. 1. cap. 36. de Rom. Imp.* Hotomann. Iacob. Gothofredo in *Vlpiano* in urbe Româ asservatur) cum modò dictis contendas. Neque parum huc faciunt illa Flavij Iosephi *l. 19. Antiquit.* asserentis *ludos illo tempore fuisse celebratos in honorem Cæsaris* (Augusti) *qui primus in se transtulit populi potestatem:* quæque Tacitus *l. 4. Histor.* in Vespasiano scricit: *Senatus cuncta Principibus solita, Vespasiano decernit.* Claudat agmen Senecæ Epist. 14. *Interdum populus est quem timere debeamus, interdum si ea civitatis disciplina est, ut plurima per Senatum transigantur, gratiosi in eo viri: interdum singuli quibus potestas populi & in populum data est.* Sed nolo hisce immorari amplius, quæ enim subnectuntur, non tam nobis, quàm ipsi Carpzovio bellum indicunt, *in comment. suo ad l. Reg. c. 1. sect. 8. n 12.* contraria hisce docenti, accingar potius ad illud caput discutiendum, quo nos incusat, ac si *pessimi exempli rem pessimè adduxerimus; Cum hanc potestatem,* ait, *non populi voluntate, sed partim per dolum fraudesque, partim per vim manifestam Principes Romani obtinuêrunt, illegitima fuit eorundem potestas, & principes illi illegitimi ejusdem possessores, ut qui nec ex legitimo titulo, neque legitimâ causâ, tanti imperij possessionem obtinuêre.* Vt rectè intelligatur, quàm

infirmo tubicine nitatur hæc Ariſtarchi accuſatio, paucis repetemus ex monumentis veterum, qua ratione ad incitas Romanorum res fuerint redactæ, adeò ut pereundum ipſis fuiſſet, niſi Divus Auguſtus *cuncta diſcordiis civilibus feſſa nomine Principis ſub imperium accepiſſet.* Omnia factionibus laborabant; *prima inter Patres plebemque certamina exarsêre: modò Tribuni turbulenti, modò conſules prævalidi, & in urbe ac foro tentamenta civilium bellorum: Mox è plebe infima C. Marius, & nobilium ſæviſſimus L. Sulla, victam armis libertatem in dominationem verterunt. Suſpectum erat provincialibus, Senatûs populiq; imperium ob certamina potentium, & avaritiam magiſtratuum, invalido legum auxilio, quæ vi, ambitu, poſtremò pecuniâ turbabantur.* Poſt alios denique multos, quorum Seneca *l. 5. de benefic. c. 16,* aliiq; Scriptores meminêre, *Pompejus eò redegit populum Romanum, ut ſalvus eſſe non poſſet, niſi beneficio ſervitutis.* Vt breviter dicam, eò res Romanorum redierant, ut *non aliud diſcordantis patriæ remedium eſſet, quàm, ut ab uno regeretur*, ut loquitur Tacit. vel ut idem, *pacis interfuerit, omnem poteſtatem ad unum transferri.* Vide quæ pulchrè adverſus, Brutum *l. 2. de Benefic.* Catonem *14. Epiſt.* Seneca diſputat. Quòd ſi, ut ex hiſce non poteſt non manifeſtum eſſe, res Romana eo in ſtatu fuit, ut neceſſe eſſet omnem poteſtatem ad unum transferri, jam probatum puto quod *th 39.* in me receperam; nimirum neceſſitate exigente ſæpe omne imperium ad unum devolvendum, niſi populus aliquis ſponte ſuâ in exitium ruere velit. Sed inquiat *A. conſid. &c.* etiamſi hæc ita ſeſe habeant, quid fit de lege Regiâ, *quâ aſſeritur populus ei & in eum omne ſuum imperium & poteſtatem contuliſſe?* quomodo hoc factum probabitur? Imò verò hoc apparet ex Dion. *l. 53. Ad oſtendendam*, ajentis, *novam magnanimitatem, quo magis ſuus honor augeretur, & ad imperium*

Tacit. 2. Hiſt. — *Id. 1. Ann.* — *Tac. 1. Ann. 1. Hiſt.* — *l. 1. de Conſt. Princip.*

perium

perium in rep. sui unius, volentibus civibus, ne coacti viderentur, stabiliendum animum adjecit (Cæsar Augustus.) Deinde gravissimam Cæsaris orationem interserens, *hac arte*, (subjungit,) *Cæsar effecit, ut à Senatu populoq; imperium ei confirmaretur*. Hæc nisi admodùm fallor, sunt adeò clara ac perspicua, ut spurco Nebuloni Miltonio quin in aliis cum *A. Consid. &c.* paria facit, etiam assensum extorserint *defens. p. 155.* quamvis præfractè neget populum Romanum privativè, (ut nos existimamus) potestatem suam in Cæsarem transtulisse, *Rationi*, ajens, *maximè consentaneum est, populum Romanum non aliam potestatem in Principes transtulisse, atque prius concesserat suis Magistratibus* i. e. *imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & absurdum &c.* Quasi verò imperium irrevocabile sit illegitimum, tyrannicum & absurdum. Sed de hisce jam antea diximus, de translatione imperij Romani optimè disputat B. Sutholt. *de Iurisd. th. 65. & seq.* ubi Corasij Connani, Marij Salomonij & per consequens etiam Cl. Limnæi argumenta diluit, existimantium *communicativè* potestatē esse transfusam, quamvis idem *th. 64.* Pomponium *in l. 2. Orig. Iur. §. 11.* injustè adulationis & mendacij postulet, ceu ex modo laudatis Taciti verbi apparet. Utrum autem vel vi vel fraudibus, vel quacunque aliâ ratione, inducti fuerint, ut in hoc consentirent, Senatus populusque Romanus; & utrum *Principes ejus potestatis illegitimi fuerint possessores, ut qui nec ex legitimo titulo, neq; legitimâ causâ eandem obtinuerint*, nostrâ nihil interest: sufficit nobis, si probatum dederimus, ex usu rei Romanæ fuisse, ut populus omnem potestatem in unius manus consignaret, idque etiam consentientibus Romanis factum esse: Ex hisce namque & hoc conficitur, potestatem omnem non semper penes populum residere, imò quandoque etiam debere in alios transscribi necessitate sic exigente.

gente. *A. Consid. &c.* ita accipit, ac si voluerimus per hoc planum facere, Principes Romanos jure acquisivisse eam potestatem, quod tamen ne quidem in mentem tum nobis venit.

XVI. Nunc pergit nugari in hunc modum: *Cum itaq; neque jure divino, neque humano, vel in ratione omnium populorum recepta fundata sit infinita ejusmodi & illimitata* (intellige summa: quâ ratione autem hoc fuerit evictum, supra vidimus) *potestas, idcircò sicut omnia, quæ vi nituntur aut violenta sunt, diuturna esse non possunt, sic nec ejusmodi potestas æterna esse potest, sed brevissimo temporis intervallo durat, & ipsis Principibus exitio est &c.* Quasi verò à summâ potestate, ac non potius ab effreni crudelitate sit; profectò si, ut delirat *A. Consid. &c.* à summâ potestate est, sequitur quod nulla resp. sit stabilis, quodque non solùm Principibus, sed omnibus qui cum imperio sunt, exitio sit futura majestas: At quid hoc aliud est, quàm tollere omnem societatem civilem? Sed pudet me ineptiarum, in quibus pertexendis tamen tam festivam nobis præbet operam, ut etiam Impp. annales texat, idem A. &c. Quid causæ fuerit (neque enim una est) quòd tam inconstans fuerit Imperatorum imperium, plerique etiam violentâ morte interierint, optimè docet Fl. Vopiscus in Aureliano suo; cui otium est evolvat, experieturq; *A. Consid.* magno conatu magnas agere nugas, contendentem imò confundentem tyrannidem cum regno. Nos progrediemur ad alia, audiemusq; quomodo pro libertate contra mortem pugnet A. consf. &c. *Errare*, ait, *mihi videtur Conring., dum argumentis plurimis à servilis conditionis hominibus desumptis ad liberrimi juris populos traducit* (hactenus assequi nequeo quid per hæc velit homo: si putat nos à servis argumentari ad liberos homines, mentitur Alastor, nunquam hoc vel Conringio vel nobis

bis in mentem venit, ceu theses inspicienti manifestum erit) *eodemq; ineptè servorum conditioni exæquare videtur &c.* & mox: *[illegible] quin argumenta &c.* (locutio profectò Aristarcho digna.) Prodit se ubique contortum hominis ingenium. Dixeramus in thesibus nostris, vel ex eo planum fieri, quod penes populum non semper resideat potestas, quia contingat populum esse talem, qui non possit eâ potestate uti: deinde dixeramus, non omnibus civitatibus eundem scopum esse propositum, multos etiam solius vivere gratiâ coiisse, omniaque à se abdicasse, quò vita maneret integra. Hæc omnia ille aliovorsum accipiens, asserit nos *libertini juris homines velle servorum conditioni* (quod tamen est falsissimum) *exæquare &c.* ultima etiam ita sugillat, ut nequidem à calumniis abstineat; nos de reipsa videbimus: *Servitus* (ait) *si absolutè conferatur cum morte, libertas cum vitâ eligibilior* (nota vocem cinctutis Cethegis vix exauditam) *judicatur libertas, quàm vita, mors, quàm servitus.* Rationem nullam subjungit, sua tantùm prætoria edicta proponit, schemata mehercle, si rem spectes Gallicanâ hyeme frigidiora, quæque magnam partem ex Stoicorum barbâ profluxerint. Qui Græcarum literarum non sunt ignari, neque nesciunt inter Græcos fuisse variæ indolis sapientes. In omnibus hisce suavissimi fuère, quos Socraticos dicimus. Ii ita ab omni voluptate aberant, ut interim à delicijs honestioribus, à jocis, à salibus, non abhorrerent: & quod præcipuum videri queat, ab ἀναισθησία longè abessent. Erant deinde alij caperatæ frontis qui e severitate virtutem metiebantur, adeò ut suo quasi supercilio niti viderentur, eoque tandem fuit deventum, ut e palliolo suo & barba sapientiam Græci censerent, ac indicium continentiæ facerent frontem, existimantes,

Arist. 1. Polit 3 4.

Arist. 3. Polit. 5.

Ex illo fluere ac retro sublapsa referri,
Omnia,

Sapientiæ potius ut Tertullianus loquitur, *animalia* alicujus, quàm Philoſophi, quòd ſimulatam non veram profiterentur Philoſophiam conf. *l. 1 ff de l. &* 1. Quò enim magis ſe in vulgus oſtentarent, pecuniæ (ſcilicet) & gloriæ & voluptatibus bellum quaſi indixerant, idque id enitebantur, ut (quemadmodum loquitur Imp. *in l. 8 C de Profeſſor*) *fortunæ vim ferre*, ipſam etiam mortem deſpicere poſſe viderentur, interque homines Dii quaſi eſſent. Non patitur inſtituti ratio longiùs hic evagari; qui volet, inſpiciat παρέργων Freheri *c. 1.* Certè ipſe rerum uſus teſtatur, fuiſſe haud paucos, qui inſano famæ ſtudio & *jactationis gratiâ* non ſolum contemsêrunt mortem, ſed etiam ultrò ſibi conſcivêrunt; multi etiam vitæ tædio, adverſæ valetudinis impatientiâ, ſordium & extremæ paupertatis incommodo affecti, ceu teſtantur tum alij tum Vlpianus in *l. 6. §. 7. ff. de injuſt. rupt. irrit. fact. teſtam.* *Quod ſi quis*, ajens, *tædio vitæ, vel valetudinis adverſæ impatientiâ vel jactationis* (Haloander emendat jactatione) *ut quidem Philoſophi, moriuntur, in ea causâ ſunt, ut teſtamenta eorum valeant.* An autē viri fortis ſit vitâ excedere, ut miſeriam fugias, alij judicent; Martialis herclè ſalſe ridet Chæremonem Stoicum *L. 12. Epigr. 57.*

Rebus in anguſtis facile eſt contemnere mortem,
Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

Summusque Philoſophus *3. Ethic. 7.* longè aliter ſentit, τὸ δ' ἀποθνήσκειν, φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα ἢ λυπηρόν τι, οὐκ ἀνδρείου ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. Μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα; καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν. Ex illorum tamen ſcholâ adverſus nos inſurgit. *Autor conſiderationis &c.* & quaſi vir fortis mortem contemnens libertatem ſtatuit eligibiliorem, noſq; timiditatis arguit, qui in caſu neceſ-

ſitatis

statis libertatem potius abdicandam, quàm mortem obeundam censeamus: Mox etiam Epicteti verbis, quòd *non tam mors, quàm opinio de morte terrorem incutiat*, in nos invehitur, cum tamen miser ille non intelligat, quid Epictetus sibi velit. Notum est, & paulò ante meminimus, quâ ratione veterum Philosophorum aliqui sese mirum in modum superciliosos præstiterint, inque id toti incubuerint, quò immoti viderentur; quamvis posterorum sapientiæ personatum fuerit quoddam delirium. Hinc animum ita volebant componi, ut in adversâ atque secundâ fortunâ semper esset æquus, nihilque non fingebant, quò illi sibi opinionem conciliarent; somniabant *ἀναισθησίαν, ἀπάθειαν* aliaq; ferè innumera, quæ in homines haudquaquam cadunt: Sapientissimis quibusque in mente fuit varias agitationes ex animis mortalium evellere, imò ipsam naturam quodammodo (omnem enim nemo homo potest) invertere. Quod & ipsum Epicteto fuit propositum, quando hominibus glaucoma quasi aliquod objicere & persuadere nititur, *non tam mortem, quàm opinionem de morte hominibus terrorem incutere*. At, ut maximè hoc senserit ille, tantum tamen abest ut huic negotio conveniat, ut contrarium etiam statuisse liquidò constet, qui & ipse Epaphrodito cuidam servierit, atq; hoc in parte quoque felicitatem posuerit. Maluit scilicet sapientissimus vir hominum, quàm rerum esse servus, quòd ibi corpus, hîc impediretur animus. Quid si ne servivit quidem? quid si ne servire quidem potest quisquam & non cogi, quemadmodum nec liberum esse & cogi? Audi vocem ejus magnam & triumphis omnibus superiorem; *Nemo*, inquit, *servus esse potest, qui est liber voluntate*. Ecce verò, quot parasangis distet Sapientissimus Vir ab Autore considerationis &c. censente moriendum potiùs esse, quàm serviendum, producitur ta-

men in scenam, ac si totus ab ipsius partibus stet. Atque hæc obiter sint dicta ad fortitudinem Stoicam Aristarchi nostri, nunc rerum ipsarum viscera intuebimur, an fortè exinde posse quippiam hauriri, quod mortem servitute esse eligibiliorem (utar elegantiâ A.) evincat. Qui naturalium rerum scientiâ vel leviter sunt imbuti, norunt equidem omnibus animalibus innatum esse quendam amorem semet conservandi: hinc adeò fit, ut tum reliqua, tum homines pro tuendâ vitâ nihil non audeant. *Est* (inquit Cicero pro Milone) *hac non scripta, sed nata lex, quàm non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex naturâ ipsâ arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus: ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis.* Quod si, ut liquet, tantopere homines tenentur vitæ amore, ut omnia etiam præ eâdem contemnant, extra omnem controversiam homini sibi relicto vivere summè jucundum fuerit, (loquar autem de hominibus, qui & mente & corpore integro sunt; multi enim vel morborum laboribus fracti, vel menti capti secus faciunt:) è contrario mors extremè adversa, utpote quæ naturam destruat; nihilque non egerit homo, nihil non pertulerit, (modò ne contra honestatem sit) quò vitam possit prorogare. *Non enim homo solùm, omniaque animantia, sed res omnes resistunt suæ corruptioni, & pro viribus annituntur conservare se in rerum natura, ut dicitur in 2. de Generat. & experientiâ apertius docet, quàm ut probatione res indigeat, neque opus est in re non dubiâ argumentis uti non necessariis*; ut loquitur Franc. Victoria Relect. 10. de Homicid. Quod autem obtenditur, *mortem maximorum malorum esse remedium &c.* nobis non adversatur, cum non tam in se, suâque naturâ quàm ratione subsequentis vitæ,

quæ

quæ post hanc nos manet, talis, imò ab ipso Deo in pœnam nobis adjudicata sit, sed hæc alterius scholæ sunt. Non nego posse contingere, ut tam durâ quis servitute prematur, ut vel decies mori malit, quàm ita misere vitam transigere: per autem absurdum delirium est, existimare, *si servitus absolutè cum morte conferatur, libertas cum vita, eligibiliorem* (loquar barbarè cum A. consid. &c.) *esse libertatem, quàm vitam, mortem, quàm servitutem:* Imò vero tantum abest, ut meo etiam judicio mortaliter peccet, qui optione factâ mortem præ servitute elegerit. Videat igitur A. consid. &c. quomodo sibi constet asserens, *à barbaris & servilis naturæ hominibus magis æstimari vitam, quàm libertatem.* Profectò si illi soli sunt liberi & politi qui libertatem pluris faciunt atq; vitam, nulla non gens barbara erit: Ipse DEI populus *Exod. 14.* ita infit: *Nonne satius fuerat servire, quàm in solitudine perire?* Ægypti *Gen. 14.* ad Iosephum in hanc sententiam necessitate compulsi loquũtur: *En nos & terra nostra tui erimus, eme nos in servitutem regiam & præbe semina &c.* Et mox: *reficiat nos tantum Dominus noster & læti serviemus regi.* Quis autem, nisi extremè Barbarus ne dicam insanus, hasce gentes barbaras vocaverit? Ipsi illi Europæi, in quibus A. considerat. &c. tantopere gloriatur non pauci, interque eos libertatis retinentissimi Græci durâ sub servitute, gemunt, quò vitam redimere queant. Sed non est tam nostri instituti hæc operosiûs enarrare, quàm elumbes & flaccidas Aristarchi nostri positiones doctorum judicio exponere, quæ adeò sunt ridiculæ, ut homines etiam quodammodo infra animal æstimant. Apud Plutarchum Gryllus, personatus porcus, probaturus animalium præstantiam reliquorum præ hominibus δῆλον, inquit, ὅτι οὐκ ἔστιν, οὐδ' εἶκτυ παραίτησις οὐδ' ἐξωμολόγησις, ἥττης, οὐδὲ δουλεύει λέων λέοντι, καὶ ἵππος ἵππῳ,

 δι' ἀνα-

ἡ ἀνδρείας, ὥσπερ ἄνθρωπος ἀλλεξώπιος, τῇ τῆς δειλίας, ἀνδρείαν, εὐκόλως ἐνασπαζόμενος. Ecce Aristarcheis illis planè gemina.

XVII. Supersunt nonnulla hic, quæ breviter perstringemus, & sic rectà aggrediemur monstrosi illius prædicati requisitum secundum. Neque enim silentio possumus gravissimum crimen præterire, quod Alastor nobis impingere (quamvis falsò) satagens affirmat *nos innoxias manus Principum, ad sanguinem innoxium fundendum præparare, dum in thesi 27. persuademus Principibus, optimo quodam jure iis licere barbaras gentes moribus ac religione dissidentes invadere & subigere, etiamsi ab iis nullâ injuria provocati fuerint*, & mox: *Nos exempla Græcorum allegando & dubitando de jure Hispanorum prætenso, non obliquè eorum actiones probare.* Hæc ut sunt magnam partem insulsa, imò improba etiam, ita nefariè in nostrum nomen ab impuro homine sunt conficta, ut ex verbis nostris, quæ mox adducemus, manifestum erit. Dixeramus thesibus præcedentibus, ineptè populo omni, & quidem promiscuè asscribi potestatem summam, cum notum sit dari non solum singulos homines, sed etiam certos populos tam imbecillis judicij & impeditæ mentis, ut eidem pares nullo modo sint; atque adeò quasi natos ad id, ut aliorum prudentiâ regantur, cum ipsi nequeant suæ consulere saluti. Demùm addimus: *Certè hoc scuto* (nimirum quod reliquæ tam essent stupidæ, ut sibimet ipsi prospicere nequirent) *olim Græci adversus omnes quos vocabant* (notanda vox: neque enim dixi fuisse barbaros) *barbaros*, injustè *licet, usi sunt; & haud ita pridem adversus nonnullos religiosos, inque iis Iosephum à Acostam, in propugnandis rebus suis Indicis Hispani, Iohanne Sepulveda facem prælucente; rectène an secus, non est chartæ hujus disquirere. Quantum aliàs ex historicis constat monumentis, haud ita multos (si Brasilienses excipias, quorum magna pars ferina & effe-*

& efficere, atque proinde in hominem, ut Seneca loquitur, fuit eo[illegible] [illegible] reperire fuit tam exilis ingenij & prudentiæ, ut sui [illegible] ipsi genere non potuissent. Imò si fides habenda Acostæ [illegible] Americanæ historiæ, Peruvianos inter & Mexicanos florentissimæ fuere resp. In Chili quoque & Arauco Aristocratiæ [illegible] nequaquam negantes. Ecce verba nostræ theseos; Si vir es [illegible] nobis, quomodo ex verbis nostris educi queat, licere principibus invadere barbaras gentes moribus ac religione [illegible], etiam si ab iisdem nullâ injuriâ fueris provocatus. Qui non est planè stupidus, facilè animadvertet detestandam hominis malitiam, quâ fit, ut cum ipse quod oggannia[t], non habeat, saltem aliquid fingat. Nos nunquam conf. Hist. probavimus Hispanorum immanem crudelitatem, quâ nov. orbis desævierunt in miseros Indos; sed hoc duntaxat nobis ab Vrb. quasi in transcursu notatum est, Primates Hispanos præ- Calvetone eunte Sepulveda hoc colore voluisse suam detestandam au latinè redi ri famem, ne quid gravius dicam, incrustare; nullo tamen ditam. modo eorundem sententiam hâc quidem in parte posse recto stare talo, cum multæ inter Indos sic satis exactæ fuerint respublicæ, gentes aut nullæ, aut certè non adeò multæ in iisdem omnino insipidæ. Vtrum autem, si maximè sint tales, à Christianis principibus bene cultis possint in ordinem redigi, alius est quæstionis: quod nos quidem existimamus, demonstrat autem egregiè Franciscus Victoria utraque relectione de Indis, maximè vero circa finem ultimæ, quem vide. nobis namque non tam propositum est varia hic enarrare, quàm atroces calumnias aliorum & objectiones amoliri. Denique, quod §.3. hîc affertur de summo imperio, ejusque juribus usque adeò est ridiculum, ut nihil suprà. Dicitur primò, quod summum imperium [illegible] fit ratione auctoritatis, eò quod magnitudine sua omnes reliquas potestates complectatur, & superet, & reliqua-

rum

rum in rep. potestatum fons & scaturigo sit augustissima, Basis & origo tum jurisdictionis tum judicij, tum magistratûs & imperij, adeoque in eadem rep. exsistentis potestatis cujuscunque, deinde longo ordine enarrat (quàm bene autem vel male in progressu apparebit) *in quibus consistat vis ejus ac potestas, & sic ipsa majestatis jura*, mirabili atque antehac vix audito scil. studio pertractantur. In ipsâ verò tractatione mirum quantum nobis vitio vertitur, quod breviores in explicandis illis juribus fuerimus, cum tamen homo maledicus scire debuisset, non tam nobis curæ fuisse ipsa majestatis jura, quàm subjectum, cui inhæreant, exponere; ad quod peragendum nobis sufficere poterat, si tantum digitis intenderemus, quid per summam potestatem intelligeremus: præsertim cum unà cum Grotio alij, præ reliquis Henningus Arnisæus libro *de Iuribus majestatis*, omnia hæc ita enodaverit, ut, nisi aliorum scrinia (quod Autori consid. &c. in more positum est) compilare volueris, nihil fere memoratu dignum adijci queat. Deinde vel tironibus notum est, quàm sit ab ordine in disciplinis observando longè alienissimum infercire ea, quæ ad rem non faciunt. Nonne omnium risui se exponeret, qui de subjecto vel civilis vel juris prudentiæ dicturus totam naturam & conditionem earum sub calculum vocare vellet? profectò, qui mihi hactenus visi sunt, etiam omnium accuratissimi Mathematici bene secum actum putant, si rudi quasi penicillo rem, in quâ operam occupaturi sunt, delineent. Denique, etiamsi maximè (quod minimè concedimus) tale quippiam à quoquam exigi posset, omne hoc in nostrâ thesi abunde continetur (quamvis non more Aristarchi ebuccinetur, totque ut ille quidem existimat, consentientium suffragiis stipetur) ut à quovis paulò emunctioris naris facilè possit deprehendi. *Cum enim*, dicimus, *imperium illud summum in*

duobus

durbus hisce maximè sit occupatum, tum ut regat, tum ut tueatur remp. & vero ad regendam remp. quàm maxime faciat potestas ferendarum legum, & magistratûs constituendi, ad tuendam autem jus armorum præcipuè: Hinc adeò apparet, tria illa in omni rep. utramque facere paginam. Vel ex paucis hisce manifestum est, quàm inepta & improba sit Aristarchi nostri accusatio. Sed properamus ad alia, visuri, quid dignum magno portet promissor hiatu; affirmans, *de* juribus *summi imperij seu summæ potestatis, maximè pro cognitione necessariâ, in gratiam aliorum summariâ, compendiosâ & distinctâ tractatione* jura *summi imperij propositurum* (nota quæso stultam & ineptam constructionem.) Antequam autem opus hoc mirabile aggrediatur, duce Bodino usus movet in Aristotelem, omnesque ejus asseclas, incusatque quasi *summa summi imperij jura cum magistratuum muneribus confundant. Nam I.* (pergit) *jurisdictio, quam Aristoteles tertiam reip. partem facit, quia omnibus ferè magistratibus, æquè ac principibus congruit, majestatis igitur propria non erit.* Dignum patellâ operculum! profectò nescit homo, quid dicat; antea contendebat (vid. hoc n. laudata) *summam potestatem &c. esse fontem & scaturiginem augustissimam reliquarum in rep. potestatum, originem & basin tum Iurisdictionis tum Iudicij*, nunc concedit *Iurisdictionem æquè* (falsum hoc) *congruere reliquis magistratibus ac principibus*, suo se gladio jugulans. Vno verbo; falsissimum est Iurisdictionem æquè congruere magistratibus ac principibus, cum illi ab hisce dependeant, & si quid possint, hisce unicè acceptum ferre debeant. Eadem est ratio 2. objectionis: *Sic etiam 2. magistratuum creatio, utpote quæ subditis etiam convenit, qui non modò magistratuum ministros domi ac militiâ, verùm ipsos etiam magistratus creandi jus sæpe habent:* non enim hîc quæritur, an magistratus creare illi possint, sed an suâ vel alienâ autoritate hoc

faciant. Si priori modo hæc intelliguntur, longè sunt falsissima, ipsoque rerum usu confutantur; si posteriori, nihil nobis officiunt. Idem sentiendum est de reliquis. Quod autem probationis quasi loco adducitur ibidem, nimirum quod *summum imperium summa sit potestas, adeoq; ab aliorum magistratuum autoritate & potestate longè diversa*, responsionem non meretur: neque enim sequitur, hic ejus autoritate jus dicit, ergò habet parem cum eodem potestatē. Constitueramus quidem animadvertere in tractationem de majestatis juribus, sed quia nostris thesibus ea non obloquuntur, seponemus, ut unà cum alijs absurdis dogmatibus unum in Catalogum compingantur. Hoc tamen dissimulare vix possumus, in limine statim occurrere divisionem nescio quam, certè oppidò abstrusam. *Iura*, ait, *imperij verè alia sacra, alia politica sunt: Ius rerum sacrarum quod jus sacratum Virgilius*(ubi verò? alias non solet ita loqui)*vocat, quodquod tantam conciliat reverentiam & majestatem ad summam imperium rectè refertur: etenim &c.* Hic Delio urinatore opus est, si quid homo sibi velit pernoscere cupis. Fortassis hoc vult, incumbere civili majestati, ut etiam rem sacram curet, eaque omnia, quæ ad Deum pertinent & religionem. At quid tum? Ergone jura imperij sunt sacra? nequaquam. Diximus supra *n. 8. circa fin.* Majestatem esse potestatem per omnia civilis societatis alicujus negotia se diffundentem; unde conficitur omnia ea negotia, quæ ad conservandam civilem societatem faciunt, sub civilis majestatis arbitrium cadere. Iam verò in confesso est apud omnes nullam societatē posse subsistere sine aliquâ religione, ut proinde ad civilem majestatem ut talem spectet saltem huic rei operam dare; quamvis quilibet ad id quoque teneatur, (non tam ut princeps civilis societatis, quæ nihil aliud intendit, quàm felicitatem aliquam hujus vitæ, sed ut homo

&c.

& apud nos quidem ut Christianus) ut veram religionem proximorum animis instillet, ceu præclarè demonstratur in *Disput.* Præs. Cl. Conringio habitâ, *de Autoritate civilis majestatis circa sacra.* Planum igitur est, non statim enasci aliud imperij genus, etiamsi circa sacra quodammodo occupetur: alias enim infinita, Physica, Mathematica aliaque exsisterent.

XIIX. Sine ullâ prævaricatione nunc aggredimur summi imperij secundum requisitum, ex sententiâ Aristarchi perpetuitatem scilicet. In quâ explicandâ, inprimis, si superius adducta spectes, valdè turpiter se dat. Dixerat antea (vid. n. 12.) *summam potestatem repugnare omnium gentium moribus.* Item *omnem majestatem dependere à consensu suffragio & voluntate populi &c.* Vid. Sup. *n. 10.* nunc *quæ hæc potestas sit, quæ ab alieno arbitrio dependet, vel quam quis precario possidet, aut quæ ad alterius nutum revocabilis? ejusmodi certè potestatem qui habet, etsi summam, majestatem tamen* (Ecce hominis os! negat eum habere majestatem, qui summam tenet potestatem, cum tamen unum sint & idem) *habere non intelligitur: cum enim ejusmodi potestas ab alieno arbitrio dependeat, propria non erit; cujus consequens, ut hi, qui eandem possident cum proprio jure non possideant aut quasi, sed precario & quasi ex commodato; idcirco nec eorundem possessores veri erunt, sed summæ potestatis ac imperij curatores, ejusdemque custodes.* Quid quæso hoc aliud est, quàm omnia regna, omnesque Aristocratias, aliaque imperia præter populare tollere? Quantum animadverto, non intelligit *Autor consid. &c.* quid sit majestas, multò minùs, neminem posse alicui summam potestatem habere, nisi idem sit ἀνυπεύθυνος (Miltonius *p. 32* protervè iterum mentitur, ac si *Aristoteles l. 4. Polit. cap. 10.* dicat ἀνυπεύθυνον εἶναι *maximè esse tyrannicum & in liberâ natione minimè ferendum*) ut pro-

inde ſtulta ac vana ſint, quæ ſequuntur. *Talem poteſtatem habent Regentes* (quid verbi hoc?) *Proprincipes, ProReges, item Curatores regni.* Enimverò, cum ab aliorum nutu dependeant, nihil minus quàm ſummam poteſtatem tenere ſunt cenſendi, vide quæ optimè *l.3.Polit.c.10.11.& 12.Ariſtot.* diſputat. At longè alia eſt Romani Dictatoris ratio, *à quo nec provocandi jus fuit, & cui etiam capitis animadverſio data erat*, ut loquitur Pomponius *in l.2.ff.de O.I.§.18.* quod, ut idem ibidem ſubjungit, *ſummam haberet poteſtatem*, deq; rebus ad publicam rem pertinentibus pro lubitu ſtatueret. Eſt quidem hæc quæſtio non adeò magni momenti, interim tamen quoniam magnâ animi contentione ab A. conſid. &c. agitatur, repetemus Dictatorum memoriam, quantum fieri poteſt ultimam præeunte Scriptorum πολυμαθεστάτῳ Dionyſio Halycarnaſſæo *l.5. Antiquit. Rom.* Ejectis ſcilicet Tarquiniis plebs Romana paulatim animum cœpit erigere, pars etiam libertate ſuâ abuti. Evenit enim, cum jus diceretur de rebus creditis, nectereturque debitores ſuis creditoribus more civitatis, patres inter plebemque ſeditionem oriri, quæ conſpirantibus in Romanum nomen Latinis fere omnibus magis atque magis exarſit, adeò ut bello Latinorum ad portas imminente negaret plebs arma ſe capturam, neque pro libertate & imperio foris dimicaturam contra hoſtes, cum domi à civibus ſuis nexa & de vitâ & fortunis omnibus laboraret. Conſultatum tum quidem fuit in Senatu, quid facto eſſet opus: alij hoc alii illud ſuadebant; M. Valerius Marci filius adductâ Solonis σεισαχθεία, aliorumque, æs populi alienum abolendum cenſet, Appius Claudius nequaquam, quod hac ratione ſimultates illæ ſufflaminentur potius quam ſopiantur. Poſt multas alias tandem tenuit ſententia, ſtatuens ſuſpendendum eſſe hoc negotium, uſq; dum bel-

lum eſſet feliciter confectum. Sed neque hac ratione efferati plebejorum animi emolliri potuerunt. Tandem conſilium in arenâ capitur, *Senatusque* (verba ſunt noſtri Dionyſij, digna profectò quæ inſcribantur animis poplicolarum, exiſtimantium, ſummam poteſtatem penes populum naturaliter reſidere, ab eoq; non magis quam vitam quâ quis fruitur, poſſe abdicari) *in hoc rerum ſtatu diſpiciens, quo pacto effici poſſet, ne quas amplius res novas moliretur populus, decrevit conſulari poteſtate in præſens ſublata, alium magiſtratum creare, penes quem belli pacisque & omnium aliarum rerum plena poteſtas eſſet, & à quo conſiliorum factorumq; rationem repoſcere non liceret.* (Ἀρχὴν πολέμου τε καὶ εἰρήνης, καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος κυρίαν, αὐτοκράτορα καὶ ἀνυπεύθυνον ὧν ἂν βούληται καὶ πράξῃ.) *Ei ſemeſtre tempus præſtitutum, quo exacto conſules reipublicæ gubernacula reſumerent. Vt autem ad depellendum tyrannorum bellum ſponte ſubirent tyrannidem, inter alias præcipua cauſa fuit lex Valeria; quæ non permittebat conſulibus ut ante cauſæ dictionem pro ſuo arbitratu ſupplicium de quoquam ſumerent: factâ reis poteſtate, ut antequam ad ſupplicium ducerentur, ad populi judicium provocare liceret: & tantiſper dum Populus de ipſis ſuffragia tuliſſet, tam bona eorum quàm corpora in tuto eſſent: eum verò, qui contra hanc legem faceret, impunè liceret occidere. Itaq; videbatur manente hac lege ad nulla munia per magiſtratus cogi poſſe inopes: nimirum ſublato metu ſupplicij, quod non ex re natâ ſumi poterat, niſi populus ſuo calculo reum condemnaſſet: ceſſante verò lege, neceſſariò juſſa facturos, & ne obſiſterent pauperes, ſi quis legem propalam violaret, decrevit Senatus in remp. introducere poteſtatem tyrannicæ parem, omnibusq; legibus ſuperiorem* (ἀρχὴν ἰσοτύραννον, ἣ πάντας ἔμελλεν ἕξειν ὑφ᾽ ἑαυτῇ τοὺς νόμους.) *Atq; ita conſcripſit Senatus conſultũ ejuſmodi, quo latenter & inopes circumvenirentur, & lex Valeria, quæ libertatem eorum tuebatur enervaretur.*

Fuit autem tale; Coss. & si quis alius publico munere fungeretur, potestatem deponere: unum autem virum à Senatu electum, populiq; suffragiis approbatum, habere semestrem POTESTATEM RERUM OMNIUM, AMPLIOREM QUAM CONSULUM. *Hoc quid sibi vellet, non satis intelligentes plebeij. Senatusconsultum ratum fecêrunt;* QUAMVIS MAIOR ESSET HUIUS MAGISTRATUS IMPERIUM, QUAM LEGITIMAE TYRANNIDIS. Post multa alia; *Hic* (scilicet T. Largius) *primus*, ait, *omniū Romæ* MONARCHA *designatus est, cum plenaria belli ac pacis, omniumq; aliarum rerum potestate*: Moxque: *Potestatis quam Dictator habet, magnitudo ipso vocabulo haudquaquam declaratur: nam* ELECTITIA QUÆDAM TYRANNIS EST DICTATORIA POTESTAS. *Videntur autem mihi Romani & hanc administrationis publicæ speciem mutuati à Græcis. Nam qui αἰσυμνῆται apud priscos Græcos vocabantur, tyranni quidem erant Electitij. Eligebantur autem à civitatibus pro ratione temporum; non infinitum nec continuum sed certum temporis spacium, quando & quantis opus postularet reipublicæ utilitas, sicut Mitylenæi olim elegerunt Pittacum contra Alcæum Poëtam cum sociis exsilio mulctatum. Eum magistratum primi repertores amplexi sunt, cum rei utilitatem experimento didicissent. A principio enim omnibus Græciæ civitatibus sui erant Reges &c. Postquam verò aliquot eorum incepêrunt abuti potestate, & in rebus administrandis rariùs leges quàm suam libidinem sequi, plerique Græci rei tædio affecti, regiam reipublicæ formam aboleverunt, legibusq; & magistratibus institutis, illis præsidiis respublicas tueri cæpêrunt. Quoties autem nec leges satis tuerentur justiciâ, nec magistratus & rerum curatores ad legum tutelam sufficerent, & tempus, quod multa innovat, amplecti cogeret instituta non tam optima quàm ad præsentem rerum statum accommodatissima, non solùm in improvisis casuum adversitatibus, verùm nonnunquam & in immo-*

immodicis prosperitatibus, quæ bonam reipublicæ constitutionem corrumperent celeremq; ex unius arbitrio correctionem postularent, REGIAS AC TYRANNICAS POTESTATES RVRSVS IN MEDIVM proferre, convelatas honestioribus vocabulis. Sic Thessali ἀρχὰς. sic Lacedamonij ἁρμοστὰς eos appellabant. Nam Reges & Tyrannos nominare verebantur, quod religio esset restituere potestates, quas cum jurejurando & devotione abrogassent. Hæc pluribus enarranda duximus, tum quòd multi circa eadem fædè sint lapsi, tum quod ad rem quæ præ manibus est illustrandam apprimè faciant. Si enim ut asserit noster Dionysius, Ἀνὴρ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ἀκριβῆ τὴν γραφὴν ἐκδεχόμενος, ceu loquitur Eusebius *in 4. Præpar. Evang. cap. 16.* & civilis quoque prudentiæ nequaquam ignarus, Veteres ex usu suo futurum didicerunt ad Reges, ubi publica res esset labefactata, recurrere, idque etiam non unis in more fuit positum, omninò patet majestate nonnunquam populum si non evertendum, saltem liberandum, ne gravi sub onere succumbat. Neque officit, quod ab A. consid. &c. affertur; Potestas hæc summa non fuit perpetua, ergò non fuit majestas; Vt enim per est ridiculum duratione naturam rei metiri, ita majorem in modum insipidus sit necesse est, qui eâdem rei indolem interverti dicat. Adhæc, si majestas, quod nonnullis & in his Autori consid. placet, à temporis perpetuitate debet necessariò suspendi, nulla quidem meo judicio fuerit majestas, cum ab orbe condito talis non exstiterit, sed semper ita fuerit comparata, ut non saltem ab homine in hominem, sed etiam a gente in gentem migraret. Deinde cum *apud Veteres Dictatoribus ad tempus crederetur* SVMMA POTESTAS ut habet *l.un ff. de offic. præf. Prætor.* non ita transibat, ut quovis tempore pro lubitu revocari posset, sed tum demum, ubi tempus præstitutum esset elapsum. Ne-

que

que hoc insolitum videri queat, cum vel inter privatos simile quippiam animadvertere habeas: usu namque venit, ut rei alicujus dominium (quod revocabile vocant) in alios ad certum tempus transeat, nihilo tamen minus plenum exsistat. Vide quæ optimè disputat Grotius *l. 1. de I. B. & P. c. 3.* Frustra igitur est *A. consid. &c.* unà cum Bodino, König: & alijs, quando Dictatores Romanos majestate evertere conatur, & secundum hæc ineptus, quando erroris Aristotelem postulat, quod *l. 3. Polit. 10.* Αἰσυμνήτας inter Reges numeret: Sine fronte est, dictitans à nobis Dictatores Romanos esse appellatos Reges, quamvis ea locutio suo modo tolerari queat, cum à Dionysio *Monarchæ*, eorumque potestas ἱσοτύραννος ἀρχὴ sit appellata. conf. modò laudata verba.

XIX. *Ad Requisiti 3. Partem 2. §. 2.* nunc nos convertimus, ubi affirmat *A. consid. &c.* quod *homines per naturam interna natura commotione ducti, respublicas instituerint & singulari quadam ratione informarint.* Et mox: *Vi naturæ imperia* (at non civilia) *constare I. Extrinseca declarat necessitas. Natura siquidem cum hominem producat, omni auxilio destitutum in terram projiciat, consilij & auxilij omnis inopem; quibus tamen tum maximè eget, si ei subvenire nequit, nisi alio interveniente & juvante; etsi verò nutritus est corpore, non tamen animi lumen exercere potest, nisi in societate,* (at non civili statim) *doceatur.* Non opus est pluribus hoc retexere, vel ex ipsâ lectione constat argumentis illis nihil plane evinci. Breviter ita habe: In omnium ore est Aristotelis illud; Ἄνθρωπος τῇ φύσει ζῶον πολιτικὸν, homo naturâ est animal sociabile, utpote quo nemo non Politicorum tanquam firmissimo fundamento innititur hactenus. Quamvis autem hæc summi Aristotelis, postque hunc aliorum longè maximorum virorum sententia, inter civilis pruden-

tiæ

tiæ magistros multos jam annos obtinuerit, tantum tamen abest, ut quam præ se tulit, nominis majestatem tueri queat; ut etiam, præsertim si proprius admoveas animum, ejusque conditionem intuearis, vel nihil vel parum roboris habere videatur. Profectò, quæ ab Aristotele primis capitibus *l. 1. Polit.* pro eâdem statuminandâ producuntur, nequaquam *hominem ad CIVILEM societatem naturâ ferri* evincunt, quamvis ALICVIVS desiderio eundem duci bene asserant. Experimento res fiet clarior: *Capitulo secundo l. 1.* Vir summus ita infit: Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. οὐθὲν γὰρ ὡς φαμὲν μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων &c. conaturque, uti liquet, ex eo capite, quod homo sermonis particeps sit, probare eundem esse civile animal, cum tamen nihil minus ostendat. Enimverò, quod ad fulciendam majorem dicitur, nimirum sermonis usum nisi in societate esse nullum, ad civilem vitam nequicquam porrigitur, cum ab eâdem longè sit alienissimum. Idem de aliis esto judicium. Instituti nostri ratio non patitur vel illis vel aliis Aristarchi raticunculis excutiendis vacare: Qui ipse quodammodo suo se gladio jugulat, cum de *naturali* (ut vult) *origine & successione imperiorum* tam suaviter nugatur. *Quapropter*, ait, *societas hominum autoritate dignitateque suâ, præstanti alicui prudentiq; Viro vel multis, coacta fuit ejus imperio se subjicere, ne sceleratorum injuriis, audaciaq; eorum pateret. hinc q; effectum est &c.* Sed neque hæc tum à Platone *l. 3. de ll.* tum ab Aristotele *1. Polit.* pertractare sumere nostrum est; Vide omnino Polybium *l. 6. Hist.* init: argute disputantem. Perridicula sunt quæ *A. consid. &c.* subdit: *Præter id, quod effecto jam homini Deus, ne solus esset, comitem sui generis fœminâ adjunxit, quod magnum est societatis necessario naturæ vinculo coactæ argumentum, postquam ex*

 eo pri-

eo primò conjungio filij nati sunt, atque eorum auctus paulatim numerus, non solùm domicilia sibi ædificavêrunt, in quibus tota familia contineretur, sed civitates (quasi verò hoc à natura sit) *postea coaluêre, quæ certè sine institutis nec esse, nec amplificari, derivariq; in alias colonias potuêrunt &c.* Neq; enim firmiter concludas, *civitates coaluêre, quæ sine legibus esse nō possunt ergò civilis societas est à naturâ.* Nec quicquā Te juvat, quod extra eam societatem esse nemo felix vitamq; tolerare posse dicatur: Notandum namque est vocem felicitatis variis obnoxiam esse ambiguitatibus, & vel notare omnium rerum abundantiam ac magnificum apparatum, vel quantum satis est transigendæ vitæ: si priori modo intelligas, huc nihil facit; cum enim natura paucis sit contenta, à naturâ non erunt omnia ad explendam sæpe indomitam & perversam tuam cupiditatem facientia: Aliâs sanè illu-

l. 27. dere vestes auro, *solitis* (ut Amminanus loquitur de Romanis) *pressoriis vestes luce nitentes arbitra diligenter explorare,*

Sen. Ep. 114. comas frangere in gradus, magnificas extruere domos, *ut in laxitatem ruris excurrant, ut parietes advectis trans maria marmoribus fulgeant, ut tecta varientur auro, ut lacunaribus pavimentorum respondeat nitor*: ut alititudo cælo pene immi-

Sen. Ep. 122. & Cons. ad Helv. c. 9. neat: *ut pomariorum sylva in tectis domorum ac fastigiis nutent, inde ortis radicibus, quo improbe cacumina egerunt: Vndique convehere omnia nota fastidienti gulæ, Vltra Phasin* (quod in Romanis Seneca sugillat) *capi velle, quod ambitiosam popinam instruat, aque Parthis aves petere*: alias, inquam, & omnia hæc à naturâ sint, quod absurdum. Si posteriori modo capias, neminem puto tam perfrictæ frontis futurum, ut neget sine civili societate ad talem felicitatem posse perveniri, imò si neget, ipso usu, præcipuè primorum annorum refelleretur. Peregregiè Senec. l. c. ad Helv. *Quantulumcunque* ait *est, quod in tutelam homini necessarium sit? &*

cui

cui deesse hoc potest, ullam modò virtutem habenti? Nec movent nos injuriæ quibus si seorsim à civili societate res nostras habeamus, exponi contingat, quod scilicet hoc sit ex accidenti ab effreni hominum malitiâ; quin imò hac ratione fere omnis felicitas tolleretur, cum ne quidem in potentissimâ, multo minus in imbecilli aliqua civitate, extra omnem injuriæ metum esse queas. Ecce, quam rectè fuit ab Aristarcho probatum, imperia civilia esse è jure naturæ; nihilo tamen minus quasi re bene gestâ ita concludit: *Sicut à divinâ ordinatione & naturæ suffragio*(aliud est, *Ut naturæ imperia constant, Homines per NATURAM internâ NATURÆ commotione* (notà elegantiam) *ducti respublicas instituêrunt*, quod antea dicebat vid. init. h. n. aliud est *civilia imperia sunt à suffragio naturæ*, ut hîc loqui amat) *tanquam causa à principali, imperia ortum suum ducunt, sic proximè à consensu & voluntate populi tanquam causa ministeriali dependent.* Hîc pedem nonnihil figemus, præsertim cum *n. 13.* hoc ipsum in nos receperimus, atque omnes fere paginæ horribilis Miltonianæ *defensionis*, quam bono exemplo Galli damnatam per carnificem exuri jussêrunt, aliisque quid ex usu sit, digito monstrarunt, iisdem refertæ deprehendantur. *P. 152.* ita loquitur: *Omnes ferè ubique gentium Reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum A POPULO acceperunt: quibus si rex non steterit, illa potestas, quæ fiduciaria tantum fuit, ad populum redire debet tam à rege, quàm à consule vel ab alio quovis magistratu p. 170. Servæ sint ista nationes oportet, & ad servitutem natæ talem agnoscunt Dominum, cui se sine ASSENSU SUO hæreditate obvenisse credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non possunt: neq. remp habere ullam censenda: quin imò inter facultates & possessiones quasi heri sui & herelis filij numerandæ sunt: nam quod ad jus dominij, quid distent à servis & pecoribus non video* p. 183.

 Prin-

Prinicipio omnis potestas à populo fluxit & etiam num fluit. Quæ omnia, ut à cunctis cunctarum gentium rebus gestis abeunt, ita vana sunt & insipida. Constat inter omnes, imperia ab omni usque ævo variis modis fuisse translata, magnâ vero ex parte per vim atque violentiam, idque in hunc usque diem frequentatur, ut mehercle bardus sit ac bliteus, qui non animadvertat, ferreique oris, qui neget. Stultus quoque ego sim, si in re liquida & notissimâ ostendenda longius provehar. Quod vero A. consid. &c. *imperia per vim obtenta citra consensum populi, non legitima sed tyrannica & illegitima* dicat, *utpote, quæ à violento possessore ex causa non justa possideantur*, nihil nobis officit. Primò enim si verba, prout jacent, intueamur, perperam arguit idem, qui dicat ea imperia illegitima & injusta, quæ sint ex causà non justa, cum potiùs sint non justa. Deinde etiamsi aliquo modo injusta esse & vitiosa concedas non tamen ideo omni ex parte fuerint talia, quippe quæ ab ipso Deo tolerentur vid. Differt. *th. 41. & 42.* quæq; doctissimè disputat Summus Conringius in *lib. de civili prudent. cap. 5.* Sed fac (quod est falsissimum) *imperia dependere à consensu & voluntate populi*, quid quæso fiet de istis hominibus quorum supra *n. 15. & th. 25. & seqq.* Differt. mentionem fecimus cum enim, ut diximus, vis animi in illis multò sit minor, quam ut sibi sigillatim consulere queant, vix quoque erit, ut quid in rem communem sit, quisque adeo summæ rerum præficiendus dispicere possint. Qualis igitur consensus eorum sit futurus, cuivis humanarum actionum principia intelligenti planum erit. Quod reliquum est paucis notabimus insignem Aristarchi futilitatem in quæstionibus disceptandis. Parte 3. prædicati proponit 3. Reip. species Monarchiam, Aristocratiam, Democratiam, hîc ferè circa finem, *Imperij*, ait, *proprietas apud populum est, minimè*

mè vero in patrimonio Principis, ut opinatur Conringius (iterum affingit nobis hoc: nam quod ego quidem memini, in thesibus nihil aut certè parum hac de re invenire est, quamvis nulli negemus haud pauca regna in patrimonio esse imperantium) *hinc à nullo nisi à populo* ALIENARI *vel* IN ALIUM TRANSFERRI *poterit, utpote cujus consensus præcise necessarius est.* Vide quæso, quo homo prolabatur, fatetur populum posse *alienare imperium & in alium transferre:* fol. ab hoc qaurto dicit, quod *summum imperium ratione fundamenti resideat apud corpus universalis consociationis, cui radicaliter inest & cohæret, ne ab eo velli possit, multo minus alienari.* Quid quæso est, si non hoc nugari? Sed transeant hæc unà cum multis alijs: scil. *AEquitati consentaneum, ut is qui multis sit imperaturus ab omnibus eligatur* (quid si eligere non possint, quid, si nolint, quid si prohibeantur?) *Justum quo sit imperium, est necesse ut populi voluntas accedat vel expressa ut in regnis electitiis*, quasi vero omnia electitia regna a populi arbitrio, ac non multo magis sæpe à paucorum vel nobilissimorum, (ut in Germania, Hungaria, Poloniâ, Daniâ) decretis dependeant? *Vel præsumpta & signo aliquo declarata, ut in regnis successivis, quæ tacitè intervenire præsumitur, cum populus in ipsis inaugurationibus tanquã manifesto aliquo signo declarat, quem imperare velit.* De ultimo hoc dicturi sumus infra n. ult. & pen. quantum nimirum istis inaugurationibus sit tribuendum, cum experientia doceat, tum alibi tum in Imperio Germanico (ubi Principatus tanquam feuda à toto Imperio, à populis vero ditionis nullo modo dependent,) eas longè esse infra opinionẽ Aristarchi.

XX. Post hæc A. conf. agens de principio suo extrinsecè movente, nos erroris postulat: *Causam* (verba sunt) *minus Principalem seu impellentem* (confundit hîc A. causam minus principalem cum impellente, cum tamen hæc alteri

quæ cum instrumentali sit subordinata) *fuisse vel indigentiam vel vim externam, vel eximiam aliquam utilitatem, vel aliam necessitatem,* (utilitatem vocat necessitatem) *ati dubitare non licet, sic malè Conringius causas hasce EXTRINSECE moventes & impellentes ad causam finalē reducit.* Quibus sibi quid velit, hactenus non satis capio. Ego divinum judicavero, qui planum mihi facere queat, quid sit *impellentes causas ad finalem reducere*, nisi fortè reducere &c. est confundere. Quod si hæc ejus mens est, magnam equidem nobis facit injuriam, utpote quibus nunquam hoc in mentem venerit; utrum autem præter opinionem exciderit, ex sequentibus erit manifestum. Dixeramus Th. 19. *fieri vix posse, ut quicquam de rerum discrimine memoratu dignum afferatur, nisi ante omnia perspectum habeas scopum civitatis &c.* vel ut Aristoteles loqui amat, τίνος χάριν συνέστηκε πόλις: deinde inter varios civitatum fines cum Aristotele hosce tres præcipuè enumeramus; nimirum mutuum auxilium, vivere, & commune omnium emolumentum, quod Philosopho ibidem μάλιστα τέλος dicitur: Th. 29. dicimus; *Multorum annorum experientiâ sumus edocti, non raro contingere, ut homines, qui natura sua liberi, talesq; nati sunt, ut sibimet sic satis consulere possint, liberrima sua voluntate vel etiam interveniente propter causam aliquam juri illi suo renuncient*; & sic Th. 30. nonnullas causas impulsivas tum internas tum externas enarramus ex Cicerone, *Thesi* etiam 33. disertis verbis. *Quot & quam multos,* addimus, *beneficiorum magnitudo IMPULERIT &c.* Ecce vero, num hoc *est impellentes ad causam finalem* (utemur Aristarchi elegantiâ) *reducere?* Aliàs vel tironibus Logicorum notum est, finem esse id (quamvis, si accurate loqui velis, non tam finis moveat efficientem, quàm notio finis, aut desiderium ejus, seu causa impulsiva interna) quod efficientem voluntariam causam ad agen-

agendum moveat, adeoque finem & efficientem, sibi mutuo causas esse solere v. g. sanitas movet eum, qui sanitatem tueri cupit, ut deambulet, atque ita in actu ponit causam efficientem: Rursus is, qui deambulatione concoctionem juvat, causa est efficiens sanitatis ita conservatæ: sic quoque utilitas, vita movent eos, qui vitam tueri & utilitatis participes fieri volunt, ut societatem civilem ineant, atque ita in actu ponunt causam efficientem &c: ut proinde minus mirum sit, si cum tanta exsistat affinitas finis & efficientis præcipuè impulsivæ, internæ causæ, aliquando confundi videantur. Sed hæc ad Logicorum scholas pertinent. Quod autem de verbis Tullij idem A. contendit, ac si malâ fide fuerint laudata, quam frigidum sit, parebit inspicienti ipsa verba: *Atque etiam subjiciunt se homines imperio alterius & potestati pluribus de causis &c.* Et mox: *Multorum autem odio nullas opes posse subsistere, si antea fuit ignotum, nunc est cognitum. Nec verò hujus tyranni* (Cæsaris) *solum, quam armis oppressa perculit civitas &c.* ubi loquitur de tota civitate non de singulis, ut insulsè arguit Aristarchus. Quod vero prius attinet, manus equidem dabo, ubi ceu protervè cavillatur, *alterius imperio ac potestati se subycere* Ciceroni esse *ejus autoritatem comiter observare* ostenderit.

XXI. In tertia prædicati parte breviores erimus, quod tum alibi tum *n. 19.* partem ejusdem pertractaverimus: Illud silentio nequaquam prætereundum ducimus, quod *Autor consid. summæ potestatis subjectum* mox ab initio *pro diversitate status diversum esse* mox vero *apud populum, cui radicaliter inest & cohæret, residere, nec ab eo avelli posse, multo minus totaliter alienari*, sibimet non constans asserat: Neque juvat quicquam quod pro vindicandis Althusij assertionibus dicat jura *summi imperij apud unum vel plures esse posse, cui scilicet à corpore reip. commendantur; licet pro ratione*

tiene administrationis & actualis exercitij. per realem quandam communicationem apud unum vel plures esse potest summum imperiū. ratione tamen fundamenti residet apud corpus universalis consociationis cui radicaliter inest & cohæret, nec ab eo avelli potest, multo minus totaliter alienari: Est namq; ridiculum hoc figmentum potius, quam discrimen, inq; rectâ ratione nullum plane habet fundamentum *illa*, quam somniat, *fundamenti ratio.* Multo minus detestanda hominis mentiendi prurigo dissimulari debet, quæ tum per totum scriptum, tū hic etiam sese mirifice exserit, *Conringius* ait, *cum suus assecla pro fundamento supponit th. 18. finem omnis societatis civilis non esse parentium utilitatem sed imperantium* (dicere voluit nullius soc. &c. miser ne quidem sensa animi potest exprimere) *Reges principes ac summas potestates non esse propter salutem populi, sed populum propter Principes &c.* Quomodo vero probat? Hoc apparebit ex ipsa thesium recensione; Dicimus th. 17. ut καθ' ὕστερον πρότερον incedamus errare Althusium cum aliis statuentem, *quod omnes Reges Principes omnesque adeo summæ potestates sint propter populum & à populo*; hinc ille malitiose infert, *Reges Principes &c. non sunt propter populum sed populus propter principem*, cum potius sic debuisset concludere, Ergo quidam Reges Principes ac summæ potestates non sunt propter populum, sed populus quandoque propter Principem: quamvis ultima hæc verba in nostris positionibus non compareant. Ejusdem farinæ est & alterum illud; Dixeramus th. 18. quod *in compositis etiam societatibus, atque perfectissima omnium (civitate) usu veniat, ut non semper propter communem utilitatem, neq; omnibus ex æquo bene sit, sed sæpe, imò utplurimum, qui sunt corruptæ nostræ naturæ mores, propter imperantium præcipuè commodum, parentium vero non nisi per accidens*, ille aliovorsum trahit quasi affirmemus *finem omnis societatis civilis*

civilis non esse parentium utilitatem, *sed imperantium*, seu ut rectius loquar, omnis civilis societatis finem esse imperantium, nullius vero parentium utilitatem. Minimè omnium ferenda est calumnia, quæ asserit *summam Althusio à nobis fieri injuriam*, *dum sententiam ejus*, *mentemq́ totaliter pervertamus. Althusius siquidem*, ait, *dum negat jura summi imperij in alium transferri posse vel alienari*, *ibi disputat non de exercitio summæ potestatis &c. sed de fundamento & jure*, (Deum immortalem, quid hoc nugarum est? Althusius negat IVRA summi imperij alienari posse, quando de Fundamento & IVRE quæstio est, non vero de Exercitio summæ potestatis) *quæstio hîc instituta*, *Quæ duo cum separata sint*, *temerè tamen Conringius confundit*. Iam antea monuimus distinctionem hanc inconcinnam esse, imò nullam, si ad trutinam rectæ rationis expendatur; an verò eâdem usus sit Althusius secundum Aristarchi mentem, alterius est disquisitionis. Mihi profectò non fit vero simile, præsertim si intuear verba Dedicationis *th.16. Differt.* à nobis laudata: *Majestatis jura adeò consociationi sunt PROPRIA*, *ut etiamsi illa se his velit abdicare*, *eaq́ in alium transferre & ALIENARE*, *nequaquam tamen id possit*, *non minus*, *quam vitam qua quis fruitur*, *alij communicare potest*: Quomodo enim hæc inter se cohæreant? *Iura majestatis non magis possunt alienari*, *quàm vita*, *quâ quis fruitur*; *jura majestatis ratione exercitij*, *usus & administrationis possunt ALIENARI & IN ALIVM TRANSFERRI.* Quin imo, Althusio fuit propositum evertere reliquorum Politicorum sententias, statuentium, jura majestatis si alijs communicentur imminui, formamque reip. perire. Antequam enim modo adducta scriberet, præfatus erat in hunc modum: *Plerique ICti & Politici huic soli Principi & summo magistratui propria assignant*, *adeò ut, si illa tribuantur & communicentur populo vel Republicæ*, *eo*

ipso pereant & amplius non sint. *Contrarium ego cum paucis alijs* (Puritanis scilicet) *statuo, adeò nimirum hæc corpori symbiotico consociationis universalis* PROPRIA *esse, ut huic spiritum animam & cor attribuant, quibus sublatis corpus illud, quod dixi etiam pereat.* ADMINISTRATOREM, PROCVRATOREM, GVBERNATOREM IVRIVM MAIESTATIS, *Principem agnosco.* PROPRIETARIVM *verò* & VSVFRVCTVARIVM *majestatis, nullum alium, quàm universum populum.* Subjungit ibidem reliqua modò citata, nimirum quod illa majestatis jura nullo modo alienari possint: Vt proinde stulta sint, quæ A. Consid. de alienatione exercitij affert. Quæ enim illa fuerit alienatio, ubi proprietas penes populum manet? Neque est, quod quis putet Virum illũ in juris prudentiâ adeò hospitem fuisse, ut aliquid *alienari* posse arbitretur, quod tamen ratione dominii & proprietatis ad me spectet. Adhæc sole clarius est, *ex c. ult.* quod Althusius summas potestates duntaxat Magistratuum summorum nomine dignetur, & hoc ipso omnes reliquas respublicas è medio tollat. An igitur *sententia Althusii à nobis fuerit perversa*, judicent alij. Alterum accusationis caput quo hic utitur, quod *gravissimè peccemus, dum exercitium* (nos nunquam locuti sumus de Exercitij alienatione, quæ nulla est,) *summi imperij non per modum communicationis, sed abdicationis in imperantes transferri existimemus, cum NEC in absolutissimis Principalibus, quæ populi voluntate deferuntur, NVNQVAM* (nescit quid dicat) *ita imperantibus permittat imperium populus, ut prorsus nihil excipiat*, tanti non est, ipsa namque experientia, totq; annorum usus longè aliud docet. Quod verò de *Populo Romano* affert, *qui transferendo summum imperium, in Principes suos, non quidem expressâ sed præsumptâ, nec tàm liberâ quàm coactâ voluntate, non abdicativè, sed concessivè, cumulativè &*

conf. Arnis. c. 1. n. 14. De potest Princip. sem. invioI.

commu-

communicative transtulerit, responsum non meretur; Vtpotè à doctis dudum explosum. Neque obstant, quæ Aristarchus ex Clarissimi Limnæi c. 12. l. 1. Iur. publ. ad verbum unà cum allegatis Autoribus transcripsit, longoque ordine enarrat quod nimirum *populus nihilominus jura usurpaverit, concessâ potestate, leges tulerit*, &c. *Senatus Senatusconsulta fecerit* &c. vid. omninò d. *c. 12.* Nemo enim, nisi ignarus Romanæ historiæ ignorat, callido id consilio ab Impp. factum, ut patientiâ istâ & conniventiâ majestatem noviter partam constabilirent, & firmiorem redderent, nec Patres retentâ umbrâ quâdam pristinæ dignitatis, ereptam potestatem justo dolentiùs & violentius ferrent. vid. Suthult *th. 27. de jurisdict.* Notum est vel ex illis, quæ supra *n. 15.* de consultatione Augusti in medium sunt allata, quod Mæcenas Autor exstiterit Octavio, ut sibi imperium servaret, neque, ceu constituerat sive quod verius puto, simulaverat, in populi manus iterum traderet; Monstrat etiam viam, quam insisteret, sic fore censens, ut quæ jam inertia vulgi *Respublica consenuerat præter spem omnium motura sit lacertos & quasi redditâ juventute revictura*: Interque alia hoc ipsi consilium suggerit: *magistratuum potestatem, antiquitus iis concessam, nequaquam servabis ne eædem res recidant: Sed honore eorum integro relicto, tantum potentiæ detrahas, ut neque dignitas eorum diminuatur, neque novi aliquid moliendi facultas adsit.* Hanc autem rationem ipsi fuisse observatam tàm Dio in sequentibus, quàm Tacitus *l. Annalium* docet: Quomodo (verba sunt Taciti) *posito Triumviri nomine, Consulem se ferens, & ad tuendam plebem tribunitio nomine contentus; ubi militem donis populum annonâ, cunctos dulcedine otii pellexit; insurgere paulatim*, MVNIA MAGISTRATVVM, LEGEM IN SE TRAHERE *nullo adversante cœperit.* Et mox: *Eadem ait magistratuum vocabula* &c. *Dio L. 52.* *Flor. l. 1.*

Sed verso civitatis statu, nihil usquam prisci & integri moris: Omnes exsuta æqualitate jussa Principis aspectare &c solebant. Vno verbo: *Omnia ex sententiâ Imperatoris* (Augusti) *age-*
Diol. 53. *bantur. Quod ne viderentur Imperatores ex potentiâ potiùs, quàm legibus habere, omnia quæ in populari forma reip. multum valuerant, senatu populoq; volentibus, ea cum ipsis nominibus in se recipiebant, exceptâ dictaturâ.* Scilicet ita amat fieri, talibusq; sophismatis imperantes solent imponere populo, omne imperium in se derivaturi. Iisdem artibus & circa reliquas reip. functiones usus est; Nam ut popularis opinionem sibi nihilominus aliquam pararet, receptâ in se omni reip. curâ, negavit se omnes velle provincias obtinere, aut quas regendas sumpsisset, in perpetuum gubernare: ideoq; infirmiores, nimirum quia essent pacatiores, aliis attribuit: potentiores provincias ut quæ plus periculi ostenderent ac vel hostes accolas haberent, vel novos per se ipsæ motus aliquos turbare possent, sibi retinuit. Id faciebat SVB HAC SPECIE, ut Senatus bonis imperii tuto perfrueretur, ipse laboribus ac periculis objectus videretur: & SVB HOC PRÆTEXTV EVM FERE INERMEM, IMBELLEMQ; EFFLICIEBAT ET AD SE SOLVM ARMA MILITESQVE TRANSFEREBAT &c. ut narrat Dio *l. c.* Frustra igitur est *Autor Consid.* &c. cum *Senatui Belli jus adjudicat* cum CL. Limnæo, cujus Viri summa aliàs eruditio rerumque Germanicarum admiranda peritia magnam laudem meretur.

XXII. *In parte 4. Prædicati Imperantes* ait *teneri legibus divinis, idq; innumeris Autorum nominibus additis firmat,* quasi verò quis hac de re dubitet. De Iure naturæ idem facit, simulq; docet, quanta sit circa idem Principum potestas, exemplo Canuti ad mare sedentis. Spectatum admissi risum teneatis Amici! In quarto principio normali

præscri-

præſcribit Principibus modum, quem in omni ſuo regimine obſervent, notat quoque perverſos (ut putat) eorum mores, nonnunquam etiam in eoſdem diris modis invehitur, *Quam ſumma* exclamans *erat felicitas gentium in aureo ſeculo* (viden' paganum?) *degentium &c. At noſtra hac tempeſtate, quod nimis deplorandum eſt, non virtute præſtantisſimis, ſed potentisſimis ac ditioribus* (Audite Gentes, oriens & occidens) *Imperij faſces concreduntur, non ſine manifeſta parentium pernicie, ſiquidem honoribus hujuſmodi plane INDIGNI &c.* talibusq; querelis ſine judicio congeſtis multas conſpurcat paginas. In quinto principio normali putat *Majeſtatem capitulationibus non tolli, ſed infinitam* (h. e. ſummam) *tantum poteſtatem coactari & limitari*; idq; ſupra modum ridiculo ſimili declarat, Quemadmodum (verba ſunt rigidi cenſoris) *enim candela vitreæ incluſa capſulæ æquè ac ſi extra eandem poſita lumen ſpargit ſuum; ac hoc modo conſervatur, ne ventis hinc inde expoſita exſtinguatur ac diffluat, ita majeſtatis ſplendor circumſtanti at non obſtante capitulationis fabrica* (nota rationem loquendi) *lucidiùs apparet* (Quomodo vero lucidiùs appareat, cui facultas projiciendi lumen aut certè magna ejus pars ſubtrahitur?) *munitus tamen hac ipsâ, ne favonijs adulationum ventis admiſſis prona licentia pereat, & ſummam denique patiatur Ecclipſin*: quæ meherclè quantū cœlo terra diſtant. Sed quid attinet hujuſmodi næniās recantare? paucis animadvertemus in rem ipſam: nam *exactiùs* deinde *loquitur* (quamvis mihi perinepte loqui videatur) *perg.* ait *ejuſmodi pactiones autoritatem Principum firmari* (aliud eſt, autoritas firmatur, aliud eſt majeſtas firmatur) *arbitror, abſit ut eandem infirmari credamus*. Monuimus jam ſupra *n. 9. 10. & 11.* in quibus ſummæ poteſtatis vis conſiſtat; quod nimirum per omnia civitatis negotia ſeſe diffundat libere, nulliusq; hominis arbitrio ſit obnoxia: Ex

adverso in vulgus notum est, capitulationes nihil esse aliud, quàm certas quasdam leges, quibus illa aliás libera potestas constringitur, adeò, ut, qui cum hac ipsâ est, per leges à quibusdam, non rarò etiam à quam plurimis civitatis negotijs administrandis arceatur. Manifestò igitur hæc duo sese implicant, secùs atque *Autor consid.* existimat. Parte 6, Prædicati *causam finalem imperij* asserit *esse salutem publicam*, ibidemque in nos invehitur ac si *subditos Propter Principes CREATOS* dicamus. Quod posterius concernit, remittimus homini impuras voces, quas in summum Virũ exspuerre non erubuit: *Scelesta vox est, quæ pronunciat nos statuere subditos propter Principes esse creatos.* Nunquam talia in mentem nobis venêrunt, ut ex *n. 20.* constat. Fines imperij pro ratione societatum esse varios ibidem ex Aristotele monuimus; neque enim placent, qui omnium societatum civilium eundem putant esse finem, summam & omnium felicitatem. Profectò ut non sunt omnes ejus felicitatis capaces, ita pro ingeniorum varietate varia etiam sibi bona summa homines effingunt, eumque ut finé consequantur, omnes nervos intendunt. Nonnulli divitiis, alij bellicâ virtute felicitatem suam absolvi autumant, paucissimi ad veram contendunt felicitatem. Multi vel vi vel fame vel alia necessitate durâ compulsi solius vitæ gratiâ coëunt. Rursus alij coëunt ex hisce, ut omnibus ex æquo bene sit, alij secus. Si liberi populi conveniunt, ingenio & prudentiâ valentes, sine dubio propositam sibi habent communem utilitatem, quamvis neq; hoc sit perpetuum; non pauci enim sponte à suo recessêrunt jure, multi etiam ab instituto per vim dejecti durissimã acceptârunt conditioné, modò ne vitâ, cui aliquid inesse felicitatis videbatur, excedere cogerentur, conf. *th. 36. 37. 38. Dissert.* Neque pauci eâ sunt ingenij imbecillitate, ut ad

eam

eam felicitatem aspirare nulli ausint, vid. *th. 25. 26. ibid.* nisi aliorum auspiciis res suas gerant. Hos igitur, quia vel non possunt vel nolunt vel prohibentur commune omnium quærere emolumentum, frustrà ceu facit *A consid.* ejusmodi finem præstitutum affirmaveris: Non dicam jam, quod finem illum, ut omnibus ex æquo bene sit, ne quidem, qui sunt corrupti mores, sperare liceat, quod nostræ dum incumbimus felicitati, communem ferè negligamus. Accusamur etiam, *ac si Potestatem Regiam ac tyrannicam confundamus*, sed perperam, ut ex *Differt. th. 9. 10. & seqq.* constat. De jure jurando Imperantium dicemus *num.* sequenti, ubi & hujus assertionis falsitatem ostendemus, quod *nullus fere Princeps reperiatur, qui idem jurejurando non promittat, aut cui sub hac lege vel conditione imperium* (dicere voluit non) concredatur. Fortassis etiam dabitur occasio dicendi de Miltonianâ eâ doctrinâ, quod quivis Princeps, *si de manifestis sceleribus* (loquitur autem de violatione Virginum, expilatione subditorum) *fuerit convictus, nec alia remedia adsint, propter abusum potestatis & imperij concessi* (nititur falso principio omnia imperia esse à populo) *ab ordinibus vel defensoribus ejusdem, jure eo privari possit, & hoc quidem vi majestatis realis.* *Arnis. d.Tr.c.4.*

XXIII. Tandem ultimo loco excutiemus membrum considerationis 2. quod est *de imperio Relatè considerato* h. e *quatenus erga subditos exercetur*, quasi verò in æquales vel superiores exerceatur imperium. In initio statim, quod supra vid. *n. 10. & 11.* negaverat concedit *duplex esse imperium*, Absolutum & Limitatum. Deinde ulterius etiam progreditur, *imperium*, inquiens, *absolutum ideò dicitur, quod Princeps idem jus in suos exerceat subditos, qui absolutè & sine omni conditione vel exceptione in ipsius potestatem venerunt*, quo ipso quam disertè sibi contradicat, liquidum

est,

est Dixerat antea vid. *n. 10. & 22. nullam nationem, nullum reperiri populum, qui non in concessione Imperij hanc sibi superioritatem reservet, & jura quædam ex his ad minimum sibi reservet.* Item: *nec in absolutissimis Principatibus, qui populi voluntate deferuntur, nunquam ita imperantibus permittere imperium populum, ut prorsus nihil excipiat.* Hîc quosdam subditos, *absolutè & sine OMNI conditione vel exceptione in imperantium potestatem venire* contendit. Postquam tam ridiculum sese gesserat, iterum ad ingenium redit, nobisque multa alia affingere more suo satagit. Affirmat nos *Dissert. th. ultim.* docere, quod *juramentum nuda sit ceremonia*; Nos *Antistites & primores reipublicæ Brunsvicensis mirum in modum exagitare, urbem eandem municipalem facere, eq; numero civitatum imperialium excludere.* Ad singula hæc respondebimus sigillatim, atque sic finem Disquisitioni imponemus. Sanè, ut inverso ordine incedamus, *Brunsvicensium urbem è civitatum imperialium numero* (quid enim excludere necesse sit, quæ nunquam inter easdem locum habuit?) *à nobis esse exclusam* putidum est figmentum: Atrox est calumnia, *Antistites & primores ejus urbis fuisse unquam exagitatos* à nobis. Exponemus omnium oculis positionis ultimæ verba, ut universis & singulis pateat, sine ulla nostra culpa tantam nobis invidiam ab impuro homine esse conflatam. *Paulò*, dicimus, *mitiores, à vero tamen non minus alieni sunt, qui concinnârunt Homagialia Brunsvicensium Acta; utpote qui non tam aliorum quam suorum in ore habent libertatem, eamq; à Carolo usque Magno arcessunt: ut videre est tum ex Epistola* der Stadt Braunschweig an die Römische Käyserl. Majest. sub dato den 30 Augusti anno 1583. quæ reperitur in parte 3. Braunschweig-historischer Händel p. 1403. *tum vero ex actis homag. fol. &c. in parte namque prima disertè affirmant*, daß Sie bey streitigem Stande den Hertzogen von Braunschweig für gemeiner

Stadt

Stadt Landts-Fürsten nicht erkennen / daß Sie keine Unterthanen weren / ehe denn vnd zuvor Sie gehuldiget hätten *fol. autem &c. hac eò extendunt, quasi liberum sibi sit, si forte Princeps non ad votum se gesserit, quocunque tempore à fide datâ discedere* propter (*sic loquuntur,*) reciprocationem & correspectivum pactum conventum & ultrò citroque obligatorium contractum homagialem, *quod & hisce verbis solent indigitare*, So lange he vns by Gelick vnd Recht vnd Gewonheit leth / &c. Item: hölt vnse Here / so holden wie ock. *Enimvero omni etiam historiæ repugnat in hisce Saxoniæ oris Principatus unquam à populari arbitrio fuisse suspensos, & non potius à beneficio Cæsarum, qui in jura Regum Francorum, à quibus Saxones sunt devicti, successerunt.* An vero exinde sequitur. *Vrbs Brunsvicensis non est Imperialis, sed municipalis?* Breviter recensebo; quid nobis tum quidem in mente fuerit. Notaveramus th. penult. quosdam Althusij aliorumq; ridiculis opinionibus innutritos, qui ex falso illo principio, quod penes populum resideat radicaliter majestas, conficere instituerant, verum nullum esse Principem, antequam homagium accedat, populusque eum talem esse jubeat; idque per universum terrarum orbem obtinere clamitant. Deinde quoque tangimus modos quosdam argumentandi eorum, qui Acta compilârunt Brunsvicensia. Enimverò, cum scriptorum illorum autoritatem tantam deprehenderemus, ut à quam multis ad minuenda publica negotia adhiberentur, sola etiam non paucis viderentur apta disceptandis causis Principes inter & subditos; operæ precium facturos nos putavimus, si quæ politici quidem fori nostram concernerent quæstionem in lucem protraheremus. Qualia sunt verbi gratia, quod *Brunsvicensium libertas à Carolo Magno descendat*, quodque adeo nunquam in Principum ditione fuerint: quod *Princeps non sit Prin-*

ceps, nisi prius subditorum consensus accedat, homagiumq́; præstetur; quod *Brunovicensibus liceat à fide data discedere, si Princeps forte per omnia non steterit promissis.* Hos inquam argumentandi modos male se habere ibi indicamus, non vero, ut Autor confid. calumniatur, *eorum jura invadimus.* Neque enim sequitur, hic modus probandi jura est invalidus, ergo nulla tibi plane competunt jura. Diximus jam supra *4. num.* negari non posse, quod *Brunsvicensium urbs per tot jam secula suis privilegiis & immunitatibus gaudeat*, idque etiam rerum gestarum Scriptores abunde testantur; interim neque obscurum esse potest, quanta cum imprudentia patronorum nonnulli ad eadem jura vindicanda accesserint. Non est nostrum omnia nunc in aciem producere, eorumque vires explorare, (sunt enim haud pauca in illis ipsis Actis, quæ juris nostri principijs directè contraveniunt) hic tantum in transcursu veluti monemus, (quod & *th. ult.* Dissert. à nobis factum,) *libertatem à Carolo* ut ajunt *descendentem Magno* esse prorsus fictitiam, nullaque fide historica niti, tantum abest, ut ab eadem idoneum argumentum ad probanda Brunovicensium privilegia desumi queat. Hic quidem latissimus evagandi campus sese aperire, sed instituti ratio jubet receptui canere, ipsaque rerum monumenta lectoribus evolvenda committere; ubi deprehendent Carolum M. devicto VVitekindo Saxonibusque in potestatem redactis, omnia majestatis jura ad se traxisse, inque suos hæredes, à quibus ad reliquos successores promanaverunt, transmisisse Vnum hac vice saltem producam Helmoldum, qui *libri sui tertio capite* primordia rei gestæ ita depingit: *Et hic annus est diuturni Saxonum belli tricesimus tertius, quo VVidekindus rebellionis incentor deposita tyrannide imperio subjectus est, baptizatusq́; est ipse cum alijs Saxonum magnatibus. & tunc demum Saxonia in*

In chron. Slavor.

pro-

provinciam est redacta. Ecce vero Saxonia in provinciam est redacta, quæque ad statum regionis facere videbantur, à Carolo omnia constituta sunt; quamvis nulli negemus multo remissius eos fuisse habitos atq; Alemannos, aliosq; à Francis in durissimam servitutem actos. *Carolus* namque, verba sunt Helmoldi *l. c. magna usus industria Saxonum populos lit et male meritos statuit superna mercedis intuitu omni debito censu* (erant enim initio tributarij, ut reliqui) *absolvere, atque pristinæ libertati condonare, ne fortè servitiis aut tributis prægravati ad rebellionis necessitatem & paganismi errores impellerentur. Porrò ea conditio à rege proposita & ab ipsis suscepta est, ut abjecto dæmonum cultu Christianæ fidei sacramenta susciperent, essentq; Tributarij & subjugales Domini Dei, omnium jumentorum suorum & fructuum culturæ seu nutrituræ suæ partem sacerdotibus legaliter offerentes.* & FRANCIS ADIVRATI VNVS CVM EIS POPVLVS EFFICERENTVR, seu ut Eginhardus loquitur, *Francis adunati unus &c.* Paria reperiuntur in tabb. quibus Episcopatum Bremensem instituit Carolus Magnus, quas videre est apud Adamum Bremensem & Albertum Stadensem, ut notavit summus Conringius in *Diss. de Vrbib. Germ. th. 63.* Scilicet prudentissimus Imperator dudum perspexerat ferox & minime servile Saxonum ingenium, eoque facile animadvertebat futurum, ut quacunque ratione jugum excuterent. Ne itaq; rursus à sese facerent secessum omnibus modis cavendum arbitrabantur. Primum frena laxabat, utque addictiores haberet in parem juris libertatisque conditionem atqui ipsi erant Franci, recipiebat. Deinde religionis vinculo constringebat, immittens magnam vim sacerdotum, quibus quotannis bonorum partem exsolvere tenebantur. Vide, hisce artibus conciliabat sibi Saxonum animos Divus Carolus, ut dicto haberet audientes, non ut ipsi de

rebus suis pro lubitu statuerent. Hinc magistratus etiam contulit, quæque huc faciunt omnia sibi reservavit: quod & ipsum testatur Poetaster quidam, antiquus vitæ Carolinæ Scriptor, quando ita canit:

At verò censum Francorum Regibus ullum
Solvere, nec penitus deberent atq; tributum;
Cunctorum pariter statuit sententia concors.
Sed tantum decimas divina lege statutas
Offerrent, ac Præsulibus parere studerent &c.
Tum sub Iudicibus quos REX IMPONERET ipsis
Legatisq; SVIS permissi legibus uti
Saxones patriis & libertatis honore.
Hoc sunt postremò sociati fœdere Francis
Vt gens & populus fieret concorditer unus
Ac semper Regi parens æqualiter uni.

Duravit hæc regiminis forma ad Ottonem usq; Magnum; *Chron. Slav. c. 10.* Hic enim *cum ad liberandam sedem Apostolicam* (verba sunt Helmoldi) *vocaretur in Italiã consilium fertur habuisse, quem post se vicarium potestatis relinqueret ad faciendam justitiam in his partibus,* (Saxoniæ) *quæ barbaris confines sunt terminis. Nondum enim post tempora Caroli, propter veteres illius gentis seditiones, Saxonia Ducem acceperat nisi Cæsarem. Ne ergo in Regis absentiâ Dani sive Slavi novi aliquid molirentur, Rex necessitate persuasus Heremanno primum tutela vicem in Saxonia commisit.* Ab hoc Hermanno Saxonia hæreditate obvenit posteris: *Hermannus Saxonum Dux* (ait Helmoldus) *obiens hæredem suscepit Filium Bennonem.* *cap. 13. cap. 16.* Alibi, *Benno* dicit, *Saxonum Dux mortuus est; cujus Principatus hæres factus est Bernardus Filius ejus &c.* Hæc paucis ita delineare voluimus, ut cuilibet constet, quam incaute mercentur, qui inclytæ urbis jura tam ruinoso & lubrico superædificent fundamento, dicentes, quod Saxonum initio libera gens, nullisq;

lisq; vel Regibus vel Principibus fuerit subdita, duodecim ex suis summa rerum commissa; quod Divus Carolus nullo modo suæ (quam fingunt, historiæ enim aliud testantur) libertati derogaverit, quodq; magistratus constituti ab electione populi suspensi, tantum abest ut vel hæreditarij vel universales fuerint. Neque tamen ex eo, quod modus hic probandi sit incommodus, statim sequitur, Brunsvicensibus nihil vel jurium vel privilegiorum competere; multo minus dicendus est *exagitasse antistites ac primores urbis*, qui jura urbis à Defensoribus perperam probata afferat, minime omnium credendus urbem *è municipalium numero exclusisse.*

De altero capite, quod *juramentum* dixerimus *nudam ceremoniam* ita habeto. Qui concinnârunt Acta homagialia Brunsvicensia affirmare non dubitarunt, ut patet ex verbis adductis tum *n. h.* tum *th. ult. Dissert. Principem non esse Principem, neq; sese subditos antequam homagium fuerit præstitum.* Hanc assertionem *Dissert. th. ult.* dicimus esse à veritate alienissimam. *Quis enim unquam,* (verba sunt nostra ibidem) *tam absurdus fuit, ut tantam homagio vim tribueret, tanquam ab eodem omnis Principum & Comitum, quamvis hæreditariorum, autoritas pendeat? cum sit potiùs ceremonia, quæ ideò adhibetur, ut utramque partem sui moneat officij.* Declarabimus hæc fusius nonnihil, simulque homagii naturam vivis quodammodo coloribus depingemus ut quivis vel manibus palpare possit, quam male nobiscum agatur. Civiliũ societatum varios esse fines, supra à nobis *n. 20.* fuit monitum, nec quisquam ignorat, qui civilis prudentiæ principia vel per transennã modo salutavit. Omnibus societatis membris vi societatis, quã inierunt, incumbit, ut pro se quisque in medium conferat, quæ quoquo modo ad finem illum obtinendum fuerint facere visa. Cum autem

sæpe contingeret, ut tam qui præesse quã qui subesse debebant, officij sui parum essent memores, non raro etiam fini contraria perpetrarent, factum est ut de alijs remediis, quibus huic malo occurrerent, homines cogitarent. Commodissimum vero visum religione homines innectere, utpote cujus magnum in animos sit imperium, si fortè hac ratione adigi possent, ut quam etiam alias debebant, fidem sanctissime servarent. Eoque tandem fuit deventum, ut jurejurando interposito Deum ipsum veluti testem laudarent, & simul etiam vindicem, si à fide data discederent. Notandum vero hic est, hunc ritum arctius constringendi invicem membra societatis (qui hodie homagij voce designatur, quamvis homagium nonnunquam sine juramenro sit, ut frustra sit A. consid. dictans nos *juramenta vocare nudas ceremonias* cum de homagiis loquamur) non esse perpetuum, neque in omnibus societatibus civilibus obtinere. Vix enim est, ut in veteri historia præsertim sacra tale exemplũ reperiatur. *Sic ne reges quidem ipsos* (verba sunt Bodin. *l. 1. c. 8. de Rep.*) *Hebræorum populus, nec Samuel in Saule, nec item Helias aut Helisæus in regibus renuntiandis ulla jurisjurandi obligatione illos devinxêrunt*. Deinde & hoc observandum est, quod ritus hic non semper sit bilaterus, sæpe tantum *μονόπλευρος*; cujus rei luculentissima vestigia in Imperio nostro habemus. Denique & hoc advertendum, quod modus hicce fortius constringendi civilis (quamvis & in militari alijsque obtineat) societatis membra Rempublicam intrinsece non afficiat, sed duntaxat sit accessorium quiddam vel ut rectius loquar *βεβαίωμα* quoddam obligationis, qua utraque pars alias obstricta tenebatur. Vt falsi sint, qui arbitrantur *Principes non esse Principes, antequam homagium ipsis fuerit præstitum*. Neque enim existimandum est fieri aliquem hujus ritus vi vel Principem vel subditum, sed quia vel Princeps vel subditus est, ejusmodi peragunt

ritum, quo utrinque id, quod facere tenebantur, vel divinæ iræ metu exsequantur. Quæ cum ita sese habeant, hoc est, cum homagium non constituat Principem in esse suo, sed eundem constitutum ad fidem præstandam æquè atq; subditos magis atque magis excitet, luce meridiana clarius est, quo jure vel injuria *Autor. consid.* in nobis vituperet quod Homagium dixerimus ceremoniam. Quin & argumentis à posteriori hoc ipsum clarè evincitur, inq; regnis quidem hæreditariis atque principatibus adeo clarum est, ac quod clarissimum. Neque dubium est de electitiis, constat enim quod Principes quiq; electi, ab electione statim omnia jura usurpant eodem modo atq; fieri solet coronatione peracta & homagio præstito. Sic Pontifex Romanus, Rex Romanus aliiq; nondum coronati aut reliquis solennibus initiati omnia tamen jura, quæ deinde solent ceremoniis istis peractis, exexcent. Præclare loquitur in hanc sententiã Nicolaus Cusanus Cardinalis *l. 3. concord. cathol. c. 4. Unctio & coronatio, quas etiã legimus aliis Regibus tribui, nec arguunt in Papa majoritatem, supra ipsam electionẽ vel confirmandam vel infirmandam, vel supra ipsum etiam Imperiũ quoad temporalia; sicut nec unctio quæ fit Regi Franciæ Remis, aut coronatio ipsiusmet Imperatoris per Archi-Episcopũ Coloniensem Aquisgrani. Et hoc ex eo, quia legitur Ottonem I ab Archiepiscopo Moguntinensi Hildeberto Aquisgrani in Regem Alemanniæ & Francorum coronatum, de consensu & voluntate Principum & totius populi Alemanniæ, Franciæ & Saxoniæ. Sic etiam legitur ab Hergero Archiepiscopo Moguntinensi, unctionem & diadema, mortuo Conrado Rege, Henrico I de communi omnium consensu oblatam, quo recepto Diademate noluit inungi, quia dixit se indignum. Ex quibus patet unctionem & diadema* (ac eodem modo homagium) *nihil præstare Imperiali potestati.* INSIGNIA *enim* ILLA, *quasi ad majestatem, sacram, quæ imperio inest, ostendendam, materiali* visibili

visibili subjecto imperii, Cum Ceremoniis Impenduntur, *si sint signa prædicantia admirandam illam potentiam*, (quemadmodum homagium est ceremonia sive signum admonens societatis membra de officio) *sicut similia in Romano Pontifice videmus fieri tantum. Ante omnia talia Papa est post Electionem &c.* vid. Summum Conringium in *lib. de Imperio Germanico cap. 13.* ubi pluribus hæc persequitur, ostendens Reges Germanorum tum Carolinæ familiæ, tum Ottonis Magni successores, etiam post Hildebrandinam tempestatem, ante coronationem non minus Imperialis autoritatis, dignitatis majestatis suæ mentionem fecisse in literis suis eamq; reapse exercuisse quam post. Nos breviter hæc adjicienda duximus, ut cuivis pateat, quam *Autor consid.* cum concinnatoribus Act. Brunsv. aliisq; perperam homagio tantam vim tribuat, cum *Principes non esse Principes nisi homagio præstito* affirmat. Tandem vero non sequitur, homagium est ceremonia, ergo juramentum homagio accedens non est servandum, ut malitiosè infert *Autor consid.* quin imo tantum abest, ut mortaliter eum peccare judicemus, qui fidem datam, multo magis jurejurando corroboratã violat. Multo minus sequitur, hic jusjurandum violavit, ergo hæreditariis vel etiam electoribus subditis licet *à fide data discedere impune*, atq; ipsi etiam Principi, ne quid gravius dicam (certè A. consid. cum Miltonio aliisq; in eundẽ animadverti posse autumant) imperium abrogare. Diximus supra homagium esse ritum excogitatum ideo, ut societatis membra quæ facile à calle recti deflectunt metu iræ & vindictæ divinæ in ordinem quodammodo redigerentur, ut adeo, quæcunque pars officij limites, quos tam sanctè se servaturam promiserat, transgressa fuerit, non humanam hac quidem in parte, ubi nemo est superior, sed divinam vindictam incurrat. Quæ tamen nequaquam eo volumus porrecta, quasi

Prin-

Principi licet sub hoc prætextu totam evertere remp. sed dicimus tantùm, Principem liberum jurejurando violato ex hoc quidem capite non statim imperio excidere, multò minus à subditis esse puniendum. Neque quicquam officit, quod *Autor consid.* dicit, *Iuramentum in tantum operari ut omnes actus suâ naturâ invalidi hoc solo interveniente sustineantur adeò quidē ut juramenta super aliquâ dispositione vel contractu interposita illius naturam assumant, vimq; contractus habeant.* Primum namque falsissimum est; aliàs quod est apud Agell. *l. 16. c. 7. jusjurandum foret emplastrum omnis æris alieni*, imò omnis malæ causæ; vel ut Pacuvius loquitur, foret *mantile, quo quotidiana noxa extergerentur* hominesque ex jurejurando ad turpissima quævis tenerentur. Æquè falsum est alterum unà cum tertio; hoc quidem verum est quod juramentum interdum robur addat contractui ceu stipulatio Romano jure; nonnunquam etiam pactum civili jure improbatum de consuetudine hodierna subsistere faciat, sic vi jurisjurandi hodie valet pactum legis commissoriæ in pignoribus, civili jure rejectum *l. ult. C, de pact. pignor. & leg. commiss.* At quod juramentum naturam contractus induat, ut per naturam rei est ἀδύνατον, ita aliquo jure decretum non equidem memini, multò minus in rectâ ratione fundamentum habet. Quæ tandem subdit, quòd *omnis contractus verus sit ultro citroq; obligatorius*; quòd *conventiones jurejurando firmatæ inter subditos & Principes mutuam producant obligationē, à quâ sine mutuo consensu discedi non potest nec ullâ in parte pactis conventis contravenire licet*: quod *si de facto contraventio fiat, conventio sit nulla futura, contractus nullus*, partim sunt ἀπροσδιόνυσα, partim juris principiis directè contraveniunt; vel dupondiis enim perspectum est contractum esse vel μονόπλευρον vel δίπλευρον: Reliqua ad rem non faciunt, cum nemo fuerit tam stoli-

dus, ut neget conventionibus obligari Principes juxta ac subditos; ultima omnem juris rationem evertunt. Civili quidem nostro, & aliis juribus adversatur neutiquam, si contractus, qui consensu constant, mutua iterũ dissensione, nisi aliud subsit, dissolvantur; *contractum* autem *ipso jure nullum esse, si de facto contraventio fiat*, nemo nisi rerum juris prudentiæ imperitus affirmaverit. Denique hæc ad publica negotia promiscuè trahi erubescunt; utut enim concedas, in regnis electitiis, iisque κατὰ νόμον posse usu venire, ut populus vel optimates sub certis conditionibus alicui imperiũm deferant, & ita quidem, ut si non steterit promissis, solio etiam deturbari queat: in iis tamen, quæ hæreditario jure insideri consuevêrunt, nequaquam procedit, cum nulla summa jura hîc competant populo, multo minus super iisdem pacisci queat. Et huc omnino referri debent Principatus, qui hæreditario jure in feudum conferuntur, ut in Imperio nostro obtinet; cum enim summa omnis potestas hodie sit penes totum Imperium, nec quicquam sibi populi alicujus ditionis potestatem arrogant Principem constituendi vel rejiciendi; quod vero homagium concernit, monitum jam supra est, eo nos non turbari, cum potestatem non constituat in esse suo, sed eos tantum qui subsunt vel præsunt, arctius constringat. Apparet igitur, an *ex hoc principio Autor consid.* cum *Concinn. Act. homagial. Brunsvic.* (antistites namque ac primores hodiè longè rectius rem omnem noverunt) *optimâ ratione jura urbis defendat*, ut gloriatur. Ex hisce per sese corruunt, quæ de contractu homagiali correlativo nugatur A; neque enim instituti ratio patitur hisce diutius immorari. Hoc obiter monemus, nos litem quæ Serenissimis Principibus cum urbe Brunsvicensium intercedit, nolle nostram hactenus facere, multò minus in alienam messem falcem immittere

Discepta

Disceptata ea est in camera imperiali, cujus etiam arbitrio stare nostrum est. Certè quo loco res oppidanorum sint, & utrum per omnia eximii sint censendi Brunsvicenses, declarabunt rescripta Cæsareæ Cameræ Spirensis de annis 1595. 1601. & 1606.

Superessent quidem nonnulla veluti de lite, quæ inter Serenissimos Holsatiæ Principes, civesque Hamburgenses agitatur, atque adhuc sub judice est, secus atque Autor consid. existimat, non advertens verba à Magnifico Dn. Reinkingio adjecta hæc. *Fuit tamen judici denunciatum 17. Feb. anno 1619. Revisionem ab illa sententia fuisse petitam:* & qua ratione jura Brunsvicensium propugnet, sed cum nostris thesibus non obloquantur, tantum alijs absurdis dogmatibus annumerabimus. Nunc redarguendi finem facimus, non dubitantes, fore ut Reges Principes, Aristocraticique Domini rebus suis mature consulant tamque perniciosa dogmata suis ditionibus pellant ac denique aliorum exemplo discant, sibi quod ex usu fiet. Neque enim omninò vana censenda est oratio Tarquinij, qua Lartem Porsenam Clusinum Regem monet, *ne orientem morem pellendi reges inultum sineret. satis libertatem ipsam habere dulcedinis, nisi quanta vi civitates eam expetant, tanta regna Reges defendant. AEquari summa infimis nihil excelsum, nihil quod supra cæteros emineat, in civitate fore. Adesse finem regnis, rei inter Deos homines que pulcherrima.* Liv. 2. cap. 9.

TANTVM EST.

Sistimus hic Tibi Amice lector Aristarchi nostri mendacia partim, partim dogmata monstrosa ut uno sub conspectu habeas, & ex ungue leonem cognoscas.

Inconsid. Prælimin.

In Regnis ac Principatibus maxime reperiuntur pestilentissimi homines ac publico exitio reperti, qui tum cum maxime fallunt, id tamen agunt, ut viri boni esse videantur.

In Regnis ac Principatibus amplissima præmia constituta sunt pestilentissimis hominibus, in contemptum & excidium virtutis, contra omnem ordinem & rationem justiciæ.

Mirum non est in regnis ac Principatibus quam multos reperiri qui spe commodi, studio honoris, vel imperandi, vel helluandi aut nocendi cupiditate, vel aliis etiam desideriis abrepti, id unice intendant, ut Principum suorum libidini inserviant, ingenioque eorum se accommodent; Et virtuti justiciæque bello indicto eorum facta licet iniquissima si non excusare, juris tamen prætextu aliquo palliare ad minimum non verentur, ad quod etiam necessitas eos adigit, si diu in principali gratia vigere ac virere satagunt.

Pestilentissimorum hominum monumentum habemus in H. Conringio Illust. Ostfrisiæ comitis consiliario titulo.

Conringius vel privato vel status popularis vel optimatum odio accensus, spe privati commodi ductus, palam *disputatione de summæ potestatis subjecto* in lucem prodita *in horum patronos multa conviciorum plaustra conjicit.*

Academia Helmstadiensis semper aliquid monstri alit.

Non multum temporis præteriit, quo *Principum Sacratissimorum Romanorum Majestatem intra eos coarctavit limites, ut ut non obscure eandem minueret, nunc liberorum populorum jura invadit Conring.* Memb. I.

Illimitata (h.e. summa) potestas, cum via ad Tyrannidem sit; diuturna esse non potest, sed eosdem *qui* eandem *affectant, in extrema famæ & vitæ pericula conjicit.* *Ad*

Adhæc Principes hac (summâ) potestate elati, in populum miserum & innocentem, ejusq́ jura & privilegia armantur, his renitentibus feralia excitantur bella & seditiones.

Hinc qui Principibus summam potestatem competere asserit seu concedit, mutuum tàm principibus quàm subditis exitium adfert.

Fatatis periodus divinitus præ determinata imperiis.

Autor disput. de sum. potest. subj. statum popularem ad orcum usque deprimit, Regalem ad æthera extollit dum Principibus insuper indefinitam quandam (summam) potestatem concedendo viam ad Tyrannidem struit.

Nihil magis ad securitatem Principp. facit, quàm ut eorum majestas reddatur inviolabilis, ast nihil magis declinandum ab altera parte, ne scil. Principp. occasionem ad Tyrannidem præbeamus.

Barbarica potestas (summa) est fons omnium scelerum ac flagitiorum Tyrannicorum.

Status Monarchicus inter cæteros præeminet & principatum obtinet, sicut eundem universus Politicorum chorus huic statui defert.

Idem propter fastum ac libidinem dominandi, qui affectus huic statui planè familiaris, bonis molestus.

Scelera & flagitia indissolubili quadam ratione & individuo nexu cum summa potestate cohærent.

Requisitum summæ potestatis est, ut sit humana.

Summa potestas remotè à providentiâ divinâ, proximè à consensu populi, suffragio & voluntate dependet.

Indeterminata &c. (summa potestas) sacris elogiis sanctissimis

Nullus populus, nulla gens, nulla natio unquam fuit, quæ suis Regibus summam concesſit poteſtatem.

In omnibus nationibus & Gentium univerſitatibus & corporibus obſervatum conſtantiſſimè. huc etiam usq; deprehendere licet, Regum, Imperatorum, Principum; Magiſtratuum poteſtatem certis juramentorum pactorumq; formulis fuiſſe coarctatam,

Apud priſcos Germanos nunquam Regibus infinita (ſumma) & libera fuit poteſtas.

Regum Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ &c. item Tartari, Moſchi eſt fuitque limitata poteſtas.

Per univerſum terrarum orbem nullum reperiri principem, cujus poteſtas illimitata (ſumma) niſi de facto talis ſit, ſed per certas conventiones, pactiones; capitulationes determinatam, ſententia eſt communis omnium ferè Politicorum.

Major fuit Synedrij, quàm Regum Hebræorum poteſtas.

Ius Regium Hebræorum eſt vere Tyrannicum.

Ius verè Regium eorum, de quo Samuel integrum librum conſcripſit, non exſtat amplius, ſed à Regibus Iudæorum dilaceratus eſt, ut ex eò liberius tyrannidem exercerent.

Si, quod hodie exſtat, eſt verum jus Regium Hebræorum, Samuel pro jure Majeſtatis, Tyrannorum crudelitates, libidines ac ſtupra Regibus adimitandum propoſuiſſet.

Legis Regiæ Romanorum nullus hiſtoricus mentionem facit.

Conringius argumentis plurimis à ſervilis conditionis hominibus deſumptis ad populos liberrimi juris traducit, eoſdemq; ineptè ſervorum conditioni exæquat.

Europæi libertatem ducunt vitâ meliorem, ſecus Barbari ac ſerviles.

Libertas eligibilior quàm vita, Mors, quàm ſervitus.

Mors nihil habet terribile.

Conringius non tantum liberorum populorum jura invadit, ſed eos mancipiis etiam exæquat, innoxium Principum manus ad ſanguinem innoxium fundendum præparat, Principibus per-

suadet optimo quodam jure licere eis Barbaras gentes moribus ac religione dissidentes invadere & subigere, etiamsi ab illis nulla injuriâ fuerint provocati.

Conringius probat Græcorum & Hispanorum actiones in oppugnandis populis non lacessitis.

Nefarium, stolidum ac adulatorium est consilium, si statuas invitas gentes ad mores humaniores & veram religionem suscipiendam vi & armis adigi, & hoc prætextu subigi posse.

Qui jus constituendi magistratus annumerat Majestatis juribus, jura summi imperii cum magistratuũ muneribus confundit.

Jurisdictio, quam Aristoteles tertiam reip. partem facit, quia omnibus ferè magistratibus ac Principp. congruit, Majestatis propria non erit.

Nec Magistratuum creatio, quia subditis etiam convenit.

Majestatis jura, quæ summo Principi propria, Magistratibus aut privatis tribui nequeunt; aut si summis Principibus ac privatis communia sunt, jura Majestatis esse desinunt.

Jus cudendi mutandi & reprobandi monetam est minus regale, quia & inferiores Resp. hoc gaudent.

Merum & mixtum imperium est minus regale, item jus exercendi militiam, viæ publicæ, &c. Magistratus constitutio.

Summi imperij requisitum est, sit perpetuum.

Ergo Dictatores Romani non fuere participes majestatis, (ut neque Regentes, Pro Reges, Pro Principes, item curatores regni vacante imperio) licet ad tempus summam *iis potestatem populus tribueret.*

Aristoteles perperam Æsymnetas dixit Reges.

Princeps obligatus legibus civilibus non solùm quoad vim dire-

les molitus fuerit, de fastigio imperii dejci & deturbari possit: Hocq; nisi concedatur, leges fundamentales nil nisi umbra erunt.

Princeps nisi servet legem quam subditis sancit, iis causis adductis, quæ non minus ad ipsum, quam ad alios pertinent, violabit legem naturæ.

Nam quod oneris tibi imponi non vis, id neq; imponere debes aliis, qui sunt eadem qua tu, conditione quoad rem de quâ agitur.

Deinde turpis est pars & præsertim caput, si non congruat cum aliis partibus atque adeo cum toto in ea re, quæ similiter ad ipsam pertinet.

Denique superior cum quippiam subditis præcipit, hoc serio & efficaciter praecipere debet, sicut oportet, ut ad id præstandum subditi moveantur; & consequenter non solum verbis, sed etiam exemplo in ea re, quæ ad ipsum similiter spectat, debet eos impellere, alioquin gubernatio pareret contemptum, & præceptum contemneretur. Part. 2. Præd.

§. 1. *Qua ratione David voluntate & providentia divina imperium obtinuit, sic quoque eodem exemplo omnes Principes potestatem suam eidem acceptum ferunt, dum Deorum providentia vel Dei gratia se constitutos scribunt.*

Homo cum sit ejusdem speciei neque excellentiori polleat intellectu quoad essentiam, neque actioribus moribus *abundet, quàm subditi simul, imperium in illos, nisi à Deo non habet.*

Homo ut homo aliis praeesse non potest, nisi à Deo autoritatem aliquo titulo haberet, vel per Electionem vel successionem.

§. 2. Vi *naturæ imperia constant, non* per vim *aut hominum institutis: hoc declarati extrinseca necessitas, & naturalis origo & successio imperiorum.*

NB. *Imperia proximè à consensu & voluntate populi dependent.*

Imperij proprietas apud populum est, minimè vero in patrimonio Principis, hinc à nullo nisi populo alienari, *vel in alium transferri poterit, utpote cujus consensus præcise necessarius est.*

AEqui-

Æquitati est consentaneum, ut is, qui multis sit imperaturus, ab omnibus eligatur.

Iustum quo sit imperium, necesse est, ut populi voluntas accedat.

PART. III.

Summum imperium ratione administrationis & actualis exercitij per realem quandam communicationem apud unum vel plures esse potest, ratione tamen fundamenti residet apud corpus universitatis, cui radicaliter inest & coheret, nec ab eo avelli potest, multo minus totaliter alienari. NB.

Conringius cum asseclis supponit pro fundamento, finem omnis societatis non esse parentium utilitatem, sed imperantium, Principes & summas potestates non esse propter salutem populi, sed populum propter Principes.

Nec *in absolutissimis Principatibus, quæ populi voluntate deferuntur*, nunquam *ita imperantibus permittit imperium populus, ut prorsus nihil excipiat.*

Populus Romanus imperium in Principes transtulit non abdicativè, sed concessivè, cumulativè & communicativè; argumentum huic assertioni præbet, quòd concessâ summâ potestate, populus nihilominus ejus jura usurpaverit.

PART. IV.

§. 1. Ad leges divinas ceu normam ac regulam reipublicæ administratio exigenda est, idq; ipsum ordinatio & voluntas divina requirit.

§. 2. Iuri naturæ aliquid derogari potest.

Circa jus naturæ quæ & quanta sit Principum potestas, jam olim Canutius &c. Rex deprehendit qui sedile suum in littore maris

§. 3. Ex jure gentium occasionaliter & indirectè jura belli servitutum *descendunt*. Antea dicebat, *quod mors sit eligibilior quàm servitus.*

§. 4. Nostrâ hac tempestate non virtute præstantissimis, sed potentissimis imp. fasces creduntur, non sine manifesta parentium pernicie &c. texitur enim querela hæc per aliquot paginas.

§. 5. Majestas sive eam generice consideres sive specifice, non tollitur capitulationibus; imò per ejusmodi pactiones autoritas Principum firmatur, absit ut eandem infirmari credam.

Ita usu ferme receptum, ut imperantibus perfecta imperij administratio non concedatur, nisi demum post latam vel datam capitulationem; Ergo quam antecedit, tollere nequit.

Majestas quæ hodie Principibus ac Regibus tribuitur est talis, qualem ordines, status & defensores imperij voluerunt.

Imperia alias legitima non sunt, nisi administratio eorundem instituatur secundum regulas juris divini & humani, & ad salutem s. felicitatem communitatis ceu finem principalem Reip. non enim alia lege imperantibus imperij summum exercitium committitur: Hæc conditio si minus impleatur, solutus est populus, irritus contractus, obligatio ipso jure nulla.

Perfidiæ rei agi possunt Reip. moderatores, si injuste imperent.

Ab omni crimine vacuus populus erit, si injuste imperanti publice renuntiet, aut regnum retinere illegitime cupienti armis evincere conetur.

Omnis imperij causa finalis est salus publica. Nam veluti mures non fecit Deus, ut pinguefacerent feles, ita eam ob causam non voluit esse homines, ut Principum emolumentis inservirent.

Principes si quando omnium emolumentum in privatum vertunt, Tyranni sunt.

Conringius tollit differentiam inter tyrannum & Regem.

Principes si de manifestis sceleribus sunt convicti, nec alia adsunt remedia, propter abusum potestatis & imperij concessi ab ordinibus, jure eo privari possunt vi majestatis realis.

Imperium aliud est limitatum, aliud absolutum. Antea dixerat *omnia imperia esse limitata.*

Imperia, in quibus subditi absolute parent & sine conditione vel exceptione, sunt quam pauca. Antea dixerat, *imperium tam absolutum non dari, ut populus nihil excipiat.*

Conringius statuit jusjurandum esse nudam ceremoniam. Iuramentum in tantum operatur, ut omnes actus sua natura invalidi hoc solo interveniente sustineantur.

Iuramenta super aliquo contractu interposita ejus naturam assumunt, vimq; habent contractus.

Omnis verus contractus est ultro citroq; obligatorius.

Conr. Antistes & Primores reip. Brunsvicensis mirum in modum exagitat.

Principp. Brunsvicenses sunt Domini respectivè Brunsvicensis reip.

Iidem noluerunt promittere, quod jura libertates & privilegia sarta tectaq; conservare & tueri velint, optimo itaq; jure Vrbs Brunsvicensis homagij praestationem recusavit.

Sicut propter contractum correlativum homagialem quilibet Princeps, sic quoq; Duces Brunsvicenses obligati sunt.

Civitas Brunsvicensis se nullo jure Ducibus Brunsvicensibus obligatam credit, antequam ab iis juxta tenorem pactorum conventorum de juribus & privilegiis, quae immediate ab imperio recognoscit, sanctissimo juris vinculo intercedente assecurata sit.

Civitas Brunsvicensis limitata quadam & conditionali ratione quoad speciales tantum quosdam actus Serenissimis Principibus

ratoribus imperioq; acceptas fert, sicut omnes civitates Impp. non aliunde nisi ab Imperio vel Imperialis splendoris culmine eadem accessunt, utpote abs quo tanquam fonte omnium dignitatum, Iurisdictionis per concessiones privilegia, investituras, confirmationes fluunt.

Regalia & jura, quæ civitas Brunsvicensis exercet non nisi civitatibus impp. & cæteris statibus Imperii propria sunt; status igitur & civitas imperij hæc sit, infallibili quadam ratione consequitur.

Liberum religionis exercitium statibus imperij saltem proprium: item jura Armandiorum, conducendi peregrinantes per vias publicas, munerum indictio, merum & mixtum imperium, Jura venandi, moneta cudenda, Magistratus constituendi.

Inter jura seu regalia statibus imperii propria singulare est, habere peculiare consistorium ecclesiasticum, forumq; causarum spiritualium.

Conringius civitatem Brunsvicensem absoluta quadam ratione Principum potestati subjicit.

Civitas Brunsv. est status imperij & civitas imperialis.

Plures sunt status in imperio, qui ad comitia non modo non vocantur, sed & ultro comparentes à sessionibus & consultationibus excluduntur.

Episcopus Slesvicensis est status imperij, item Abbas VValkenredensis, S. Michaëlis Luneburgensis, Rittershusanus: Necnon Abbatissa Gandersheimensis &c.

Liber equestris ordo Reichs von Adel die freye Ritterschafft status est Imperij, nec tamen ad comitia vocatur hodie, neque votum aut sessionem in iis habet.

Multæ reperiuntur civitates Imperij, quæ sessura ac jure dicendæ sententiæ destitutæ sint.

Vrbs Brunsvicensis est civitas Imperii, quia diserte in matriculis Imperij antiquissimis reperitur, vid. Matric. Imp. antiquissimam (falsissimam) Noribergæ confectam anno 1431.

F I N I S.